

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรง
และยั่งยืนเพื่อความมั่นคงของประเทศ

โดย

นางวรรณภรณ์ เกตุทัต
รองอธิบดี
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 - 2561

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแกร่งและยั่งยืนเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางวรรณภรณ์ เกตุทัต

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

งานวิจัยฉบับนี้จะนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแกร่งและ “มั่นคง ยั่งยืน” ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ต่อยอดจากนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลวางไว้ จึงได้ศึกษาปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทย วิเคราะห์แผนและนโยบาย ต่างชาติ และเสนอแนะแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นไทยอย่างยั่งยืน

งานวิจัยฉบับนี้ครอบคลุมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยมุ่งประเด็นความยั่งยืนในระยะ ยาว โดยมีขอบเขตครอบคลุมผู้ประกอบการระดับกลางและย่อม อันประกอบด้วยนิติบุคคลขนาดกลาง และขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน บุคคลธรรมดา รวมถึงชาวบ้านในชุมชนฐานราก ทั้งต่างจังหวัดและในเมือง ใหญ่ด้วย ทั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ บทความ เอกสารการประชุม การสัมมนา

จากการศึกษา ได้พบอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทย อีกทั้ง พบว่า ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนงาน Thailand 4.0 ครอบคลุมแนวทาง ที่ประเทศที่เศรษฐกิจก้าวหน้านำมาใช้ ได้แก่ นโยบายด้าน (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก (2) สังคมและภาคธุรกิจ (3) การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ ทั้งนี้ ธรรมชาติเป็น เงื่อนไขที่สำคัญของความสำเร็จ

อนึ่ง การผลักดันการขยายตัวของภาคธุรกิจที่ก้าวกระโดดอาจนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจและสังคม บทวิจัยฉบับนี้จึงนำเสนอแนวทางขจัดปัญหาอุปสรรคต่อการก้าวไปสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ได้แก่ การผลักดันการแก้ไขและจัดทำ มาตรการป้องกันปัญหาความเหลื่อมล้ำเร่งด่วน โดยผลักดันโครงการเสริมขีดความสามารถให้ฐานราก ปรับปรุงแนวทางและกฎระเบียบการแข่งขันทางการค้าและการมีโอกาستهاเทียมกันทุกภาคส่วนของ สังคม และสร้างมาตรการปกป้องคุ้มครองเศรษฐกิจชุมชนจากการเสียเปรียบทางการค้า ปฏิรูปเชิง โครงสร้างระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ เพื่อกระจายทรัพย์สินและความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและเสมอ ภาค และกำหนดมาตรการคืนภาษีให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยโดยตรง การจัดทำแผนงานครอบคลุม ทั่วถึงทุกภาคส่วน และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกทั้งเชื่อมโยงกับแผนงานของรัฐวิสาหกิจและหน่วยงาน เอกชน โดยนำระบบสมองกลอัจฉริยะ หรือ Artificial Intelligent มาใช้ การผลักดันการบังคับใช้ กฎหมายและให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกของสังคมในการเคารพกฎหมาย สร้างความเข้าใจและ ความร่วมมือของทุกภาคส่วน และสร้างสังคมแห่งธรรมาภิบาล เชิดชูคุณธรรม จริยธรรม อันเป็น คุณสมบัติสำคัญที่สุดของการบริหารประเทศและบริหารกิจการ ที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ABSTRACT

Title Empowering Local Economy for Inclusive, Resilience and Sustainable Prosperity

Field Economics

Name Vannaporn Ketudat

Course NDC. Class 60

The magnitude of the global challenges post threats to the world economy. Restrictions on trade, access to resources, geo-political issues and disruptive technology have strategic implications, creating imperative for change. Local, smaller scale enterprises are obviously at risk. To deal with today's unprecedented challenges, Thailand recently adopted the 20 Year National Strategy, the 11th National Economic and Social Development Plan, and Thailand 4.0 Strategy, aiming at leapfrogging the country to a prosperous future with sustainable, inclusive and equitable local development is a top priority.

This research examines whether the national schemes could effectively empower local economy to “inclusive, resilience and sustainable prosperity”, circumvent future disruption and shape Thailand's trajectory for the next economic level. The study explores the strengths and weaknesses of local economy and new government schemes, and compares them with national economic strategies in different countries.

The report finds that abilities to harness disruptive technology, to engage civil society, to indulge a strong sense of good governance are key factors to leverage fast-emerging challenges. The newly crafted Thailand's policies apparently cover all these issues. Unfortunately, ambiguous governance and inclusivity are immense threats to the country. The paper proposes concrete recommendations in crucial areas namely tackling inclusivity, using AI for effective and comprehensive national programs, pressing the maximum enforcement of law and orders, applying social engagement, and building social value and good governance. It is strongly urged that the government should prioritize on good governance and inclusivity. The incremental approach is not an option.

คำนำ

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรงและยั่งยืนเพื่อความมั่นคงของประเทศ เป็นเอกสารวิจัยนำเสนอต่อสถาบันป้องกันราชอาณาจักร นำเสนอแนวทางขยายเพิ่มเติมจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564) เพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรงและ “มั่นคงยั่งยืน” โดยการวิเคราะห์นโยบายและแผนงานประเทศที่ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ใน 3 มิติสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ได้แก่ (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก (2) สังคมและภาคธุรกิจ (3) การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ และการเปรียบเทียบกับยุทธศาสตร์และแผนงานของประเทศไทย ข้อเสนอในผลงานชิ้นนี้เป็นแนวทางที่สร้างความเข้มแข็งยั่งยืนในระยะยาว

(นางวรรณภรณ์ เกตุทัต)
 นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
 หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60
 ผู้วิจัย

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน (การวิเคราะห์ข้อมูล)	57
บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยกับต่างชาติ	57
แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน	59
แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน	64
สรุป	70
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	71
สรุป	71
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	74
ประวัติย่อผู้วิจัย	78

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2 เศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทย	5
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน	6
การเปลี่ยนแปลงของโลก และผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น	8
Mega Trend ของโลก	13
นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น	15
การสนับสนุนของภาครัฐต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น	20
กรอบแนวคิดของการวิจัย	24
บทที่ 3 นโยบายและแผนงานที่ดำเนินการในต่างประเทศ	25
นโยบายและแผนงาน ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี แรงงาน และการสนับสนุนวิสาหกิจ	
ขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs	25
นโยบายและแผนงาน ด้านสังคมและธุรกิจ	40
นโยบายและแผนงานด้านการบริหารและกฎระเบียบ	53
สรุป	55

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-1 ตัวอย่างโครงการ	69

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
2-1 Definition of Mega Trends That Frost & Sullivan Tracks	14
2-2 Smart solutions for smart cities	14
2-3 Thailand 4.0	18
2-4 Thailand 4.0 (1)	18
2-5 Thailand 4.0 (2)	19
2-6 การสอดรับกันระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ SDGs ใน Thailand 4.0	19
4-1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์	66
4-2 แนวคิดการนำเสนอโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ฐานรากชุมชนท้องถิ่น	67
4-3 แนวคิดการนำเสนอโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ฐานรากชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญด้วยอำนาจของพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมขั้นสูง ซึ่งมีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในแง่บวกและลบ และจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีนำมาซึ่งโอกาสและเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่เทคโนโลยีเดียวกันนั้น ก็สามารถเป็นชนวนปลุกเร้าให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง บั่นทอนความมั่นคงของประเทศได้อีกด้วย

จากการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 ในวันที่ 18 ตุลาคม 2560 นี้ โดย ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง กล่าวว่า จีนจะพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้น “คุณภาพ” เป็นอันดับแรก จะไม่ปิดประตูจากโลกภายนอกแต่จะเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น จะอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด ปกป้องสิทธิทางกฎหมาย และผลประโยชน์ของนักลงทุน จะเพิ่มบทบาทพื้นฐานของการบริโภคเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และ จีนมีความมั่นใจและมีความสามารถในการนำพาประเทศสู่ความยิ่งใหญ่อีกครั้ง คำกล่าวของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มีผลต่อประเทศไทยในอนาคตอย่างมาก นโยบายนี้บ่งบอกถึงจุดยืนที่สินค้าจีน จะเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย สินค้าของไทยเคยมี “คุณภาพ” เป็นจุดขายมาตลอด จะพบกับสินค้าคุณภาพจากมหาอำนาจอย่างจีน ธุรกิจไทย โดยเฉพาะ SMEs และ Micro SMEs รวมถึงชุมชนฐานรากของไทย จำเป็นต้องปรับตัว เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริการอย่างมาก เพื่อแข่งขันกับสินค้าจีนที่อาจจะเข้ามาครอบครองตลาดในประเทศไทย และแย่งส่วนแบ่งตลาดของไทยในตลาดโลก นอกจากนี้ จีนจะอำนวยความสะดวกการเข้าตลาด ให้มีความสำคัญต่อการผลิตและการบริโภคภายในประเทศ และความมุ่งมั่นที่จะขยายบทบาทความยิ่งใหญ่ในโลกอีกครั้ง นักธุรกิจจีนจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในหลากหลายรูปแบบ นักธุรกิจไทยจะต้องระมัดระวังมากขึ้น และใช้โอกาสนี้ให้เกิดประโยชน์

ในปี 2560 ที่ผ่านมานี้ เกิดปรากฏการเปลี่ยนแปลงรูปแบบค้าปลีกอย่างรุนแรง ห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียงระดับโลกลดสาขาจำนวนมากลง อาทิ Payless Shoe Source ปิดสาขา 400 แห่ง JC Penney ปิดสาขา 138 แห่ง Sears และ K Mart ปิดสาขารวม 150 แห่ง เป็นต้น สอดคล้องกับคำทำนายของ นายแจ็ก หม่า ประธานบริหาร และผู้ก่อตั้ง อาลีบาบา ซึ่งได้กล่าวไว้ในหลายเวทีไว้ว่า โลกจะต้องให้ความสำคัญต่อธุรกิจรายย่อยขนาดย่อมซึ่งครอบคลุม ร้อยละ 80 ของธุรกิจโลกใน 20 ปีข้างหน้าการทำธุรกิจจะอยู่โทรศัพท์มือถือเท่านั้น และรูปแบบธุรกิจจะเปลี่ยนไป การค้าบนอินเทอร์เน็ต หรือ ecommerce เป็นรูปแบบการค้าที่เข้ามามีบทบาทมาก ปรากฏการณ์นี้เป็นอีกสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโลกการค้า ซึ่งธุรกิจของไทยจะต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนี้เช่นกัน

นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ สถาบันการเงินเครดิตสวิส ออกรายงานความมั่งคั่งของโลก (Global Wealth Report 2016) ในปี 2559 ระบุว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากรัสเซียและอินเดีย โดยคนรวย ที่มีสัดส่วน 1% ของประชากร ครอบครองความมั่งคั่งสูงถึง 58% ของระบบเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยมีความรุนแรง โดยคนรวย 0.1% หรือ 65,000 คน จากประชากรทั้งหมด 65 ล้านคน มีเงินฝากเท่ากับ 49% ของเงินฝากทั้งระบบ ทั้งนี้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund - IMF) ได้ประกาศผลการตรวจสอบทรัพย์สิน 50 มหาเศรษฐีไทย ในปี 2559 มีมูลค่า 4,323,900 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 30.10 ของรายได้ประชาชาติ โดยปี 2558 มีสัดส่วนร้อยละ 27.52% แสดงถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยขยายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจท้องถิ่นยังคงมีรายได้ต่ำ

ช่องว่างระหว่างคนรวยและประชาชนทั่วไปในสังคมไทยขยายตัวมากขึ้น ธุรกิจขนาดใหญ่ควบคุมการค้าของประเทศ จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก ธุรกิจท้องถิ่น กว่า 3 ล้านราย เพื่อยืนหยัดอยู่ได้ ป้องกันปัญหาทางเศรษฐกิจไม่ให้เกิดขึ้นอีกในประเทศ และให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข

รัฐบาลไทยตระหนักถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องวางนโยบายตั้งรับและใช้ประโยชน์จากกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ นโยบาย Thailand 4.0 ที่รองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานราชการนำไปจัดทำแผนงานปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่า จะขอใช้ออกาสนำเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ผ่านการจัดทำงานวิจัยให้กับสถาบันป้องกันการราชอาณาจักรนี้

อนึ่ง ประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 11 ฉบับ โดยเริ่มฉบับที่ 1 เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ประเทศญี่ปุ่นรณรงค์พัฒนาอุตสาหกรรมระยะเวลาผ่านมา 56 ปี ในวันนี้ประเทศญี่ปุ่นนับเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่เศรษฐกิจท้องถิ่นของไทยยังคงก้าวไม่พ้นความเป็นประเทศกำลังพัฒนาสาเหตุใดประเทศไทยในวันนี้ยังขาดความมั่นคงที่ยั่งยืน ขณะนี้ กำลังเข้าสู่ยุคแห่งนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคมรุนแรง ไทยจะสามารถยืนหยัดเข้มแข็งได้อย่างไร ถ้าไม่มีแผนตั้งรับที่เหมาะสม

งานวิจัยฉบับนี้จะนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรงและ “มั่นคงยั่งยืน” ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม หรือ Industrial 4.0 ต่อยอดจากนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลวางไว้ โดยที่จะให้ความสำคัญกับ “ความมั่นคงและยั่งยืน” มากกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนต่างๆ ไป ซึ่งผู้วิจัยจะเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินงานในหลากหลายประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับไทย และเพื่อ “รู้เขารู้เรา” ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์ พบว่าความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการค้า การเงิน การลงทุนเท่านั้น หากแต่ปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการ “พัฒนาสู่ความมั่นคงและยั่งยืน” ได้แก่

(1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) (2) สังคม คุณธรรม มนุษยธรรม (Philanthropy) และ (3) การบริหารและกฎหมาย กวาระเบียบ (Good Governance) ซึ่งงานวิจัยนี้ จะสรุปผลจากการศึกษาและร่างข้อเสนอแนะ อันจะสามารถนำไปปรับใช้กับประเทศไทย เพื่อจะนำไปสู่การสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยแผนการพัฒนาที่สำคัญต้อง กว้างขวาง ครอบคลุมทั่วถึง และให้ความสำคัญต่อฐานรากของเศรษฐกิจทุกชุมชนที่มีขาดรายได้ที่ มั่นคง เพื่อความผาสุกอย่างยั่งยืนของประชาชนทุกระดับในประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นของไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นไทยให้แข็งแกร่งอย่างยั่งยืนเพื่อ

ความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ครอบคลุมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยมุ่งประเด็นความยั่งยืนในระยะยาว โดยที่ “เศรษฐกิจท้องถิ่น” มีขอบเขตครอบคลุมผู้ประกอบการระดับกลางและย่อม อันประกอบด้วยนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน บุคคลธรรมดา รวมถึงชาวบ้านในชุมชนฐานราก ทั้งต่างจังหวัดและในเมืองใหญ่ด้วย ที่ล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ

การวิจัยนี้จะวิเคราะห์และเสนอแนะแนวคิดด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึง การบริหาร เพื่อให้ครอบคลุมมิติสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย โดยใน ส่วนของงานวิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้หยิบยกตัวอย่างประสบการณ์และแผนงานจากต่างประเทศ หลายแห่ง ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์นำมาปรับใช้กับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ บทความ เอกสารการประชุม การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการดังนี้

ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านข้อมูลปฐมภูมิ เนื่องจากไม่สามารถเดินทางไปสถานที่จริงเพื่อเก็บข้อมูลหรือสัมภาษณ์โดยตรงได้ จึงไม่อาจซักถามรายละเอียดได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

นำแนวคิดข้อเสนอไปใช้ต่อยอดในการวางแผนงานอย่างเป็นรูปธรรมในด้านเศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาการทางเทคโนโลยี สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบาย Thailand 4.0 เข้าใจปัญหาอุปสรรคทั้งในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต แนวทางการแก้ไขและป้องกัน เรียนรู้ความก้าวหน้าและบทเรียนแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากประเทศอื่นเพิ่มความ “แข็งแกร่ง มั่นคงอย่างยั่งยืน” ให้เศรษฐกิจและสังคมไทย

บทที่ 2

เศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทย

ผลการสำรวจสำมะโนธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม ปี 2560 ในเบื้องต้น และข้อมูลการจัดตั้งธุรกิจจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ณ วันที่ 11 กรกฎาคม 2560 พบว่าจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย ซึ่งประกอบด้วยนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชน และบุคคลธรรมดา มีทั้งสิ้น 3,004,679 ราย ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจ ภาคบริการ ภาคการค้า ภาคผลิต และภาคธุรกิจ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นฐานรากของเศรษฐกิจไทย

ในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมกลุ่มฐานราก ซึ่งมีจำนวนมหาศาลให้มีความแข็งแกร่ง เมื่อเศรษฐกิจพื้นฐานดี เศรษฐกิจในระดับภาพรวมของประเทศก็จะเติบโตอย่างทั่วถึง จะเป็นการลดช่องว่างของรายได้และความเหลื่อมล้ำในประเทศ และสร้างเศรษฐกิจของประเทศที่มั่นคงยั่งยืน

อนึ่ง จากสถิติ ธุรกิจรายย่อยโดยเฉพาะบุคคลธรรมดา มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 5 ที่ประสบความสำเร็จ ส่วนที่เหลือจะเลิกกิจการโดยมีการดำเนินการเพียงไม่เกิน 1-2 ปี โดยที่ ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นปัจจัยให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มบทบาทของเศรษฐกิจชุมชนในการค้าขายและการบริหารจัดการระดับชุมชน เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง และเพื่อขยายฐานผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในการค้าระหว่างประเทศและขยายธุรกิจสู่เวทีโลก อีกทั้ง ปฏิวัติธุรกิจและอุตสาหกรรมสู่การเป็นประเทศก้าวหน้าด้วย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ผลงานวิจัยฉบับนี้มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์โลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นใหม่ในทุกวัน จึงได้รวบรวมและผสมผสานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุด จากหลายแหล่งที่สำคัญ โดยอ้างอิงจาก เอกสารวิชาการ บทวิเคราะห์ ข่าวสาร บทความ บทสัมภาษณ์ บทบรรยาย และบทสนทนาในเวทีสัมมนา อาทิ เวที World Economic Forum เวทีสัมมนาประจำปีของธนาคารโลก และ Bloomberg Business Forum เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน

1.บริบทของเศรษฐกิจท้องถิ่นต่อสังคมไทย

นิยาม คำว่า “เศรษฐกิจท้องถิ่น” ในงานวิจัยฉบับนี้ มีความหมายครอบคลุมผู้ที่มีส่วนขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ซึ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ ที่รู้จักในนาม SMEs (Small and Medium Enterprises) และธุรกิจขนาด Micro SMEs เช่น หาบเร่แผงลอย เกษตรกรขนาดเล็กที่นำพืชผลมาขายในชุมชน ครอบคลุมนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชน และบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นกลจักรสำคัญขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนชุมชน 2548 ภายใต้กรมส่งเสริมการเกษตร และธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียนใดๆ ล้วนเป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่นที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวประกอบกิจการดังกล่าวเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนหรือท้องถิ่นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศ นำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จำหน่ายในชุมชน ในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาบุคลากรทั้งในภาคการผลิตและบริการ และมีบทบาทต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกด้วย จึงเป็นแหล่งนำรายได้และความเจริญสู่ประเทศ

องค์ประกอบของเศรษฐกิจท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้รับช่วงการผลิต และผู้บริการ ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กิจการการผลิต ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และเหมืองแร่
2. กิจการการค้า ครอบคลุมการค้าส่ง และการค้าปลีก
3. กิจการบริการ อาทิ ร้านอาหาร โรงแรม บริการสุขภาพความงาม เป็นต้น

นับว่าเป็นส่วนสำคัญของห่วงโซ่การผลิตและการบริการของอุตสาหกรรมของประเทศ ผู้บริโภคและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่พึ่งพาธุรกิจกลุ่มนี้ เช่น โรงงานผลิตอาหารต้องพึ่งชิ้นส่วนวัตถุดิบจากผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดย่อม และยังเป็นผู้นำสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมไปจำหน่ายปลีกให้กับผู้บริโภคอีกด้วย เศรษฐกิจท้องถิ่นส่วนใหญ่เริ่มต้นจากความคิดริเริ่มของบุคคลจำนวนน้อย การลงทุนก่อตั้งไม่มาก ผู้ประกอบการจัดตั้งขึ้นโดยใช้ทุนของตนเอง ญาติพี่น้อง หรือสถาบันทางการเงิน โดยรูปแบบของเศรษฐกิจท้องถิ่น ครอบคลุมการผลิตและการบริการหลากหลายสาขา เช่น โรงงานผลิตอาหาร เครื่องสำอาง ของใช้ในบ้าน ผลิตภัณฑ์ยางพาราและผลิตภัณฑ์จากยางพารา ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย ร้านนวดสุขภาพ กิจการท่องเที่ยว เป็นต้น เศรษฐกิจท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นกิจการที่จัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของความถนัด ความชอบ และความคิดอิสระ โดยพยายามที่จะสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง การดำเนินธุรกิจก็จะดำเนินการในลักษณะทดลองและทดสอบแนวความคิดของตนเอง จึงเป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือและการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่หลากหลายหากการผลิตสินค้าและบริการตรงกับความต้องการของตลาด ก็สามารถขยายกิจการให้มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ เศรษฐกิจท้องถิ่นจำนวนมากก้าวสู่ตลาดโลก และมีชื่อเสียงระดับโลก

ยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกนี้ เป็นโอกาสสำคัญสำหรับเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีความตื่นตัว ยอมรับกับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ลองผิดลองถูกประดิษฐ์หรือคิดค้นวิทยาการ เทคโนโลยีและ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อาทิ ผู้ผลิตน้ำหวานจากลำไย ผู้ผลิตของเล่นเพื่อพัฒนาการเด็กเล็ก ผู้ผลิตสินค้าสัตว์ เลี้ยง ผู้ผลิตสินค้าผู้สูงอายุ ผู้ประดิษฐ์ชิ้นส่วนของเครื่องจักรกลการผลิต เป็นต้น

2. ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นไทย

เศรษฐกิจท้องถิ่นไทย ซึ่งประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมและธุรกิจชุมชน ตลอดจนบุคคลธรรมดา อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น หน่วยงานต่างๆ ได้มีการหยิบยกปัญหาอุปสรรคต่อธุรกิจของเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังนี้

2.1 ทักษะฝีมือแรงงาน - คุณภาพสินค้าและบริการ

ธุรกิจระดับชุมชนขาดการพัฒนาฝีมือการผลิต รูปแบบ คุณภาพ การนำนวัตกรรมมาใช้ ในการพัฒนาสินค้า ความต้องการของตลาด มาตรฐาน ขาดความเข้าใจการประกอบธุรกิจ การค้าขาย ส่วนวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมจะมีปัญหาการเปลี่ยนพนักงาน ผู้ที่มีฝีมือและมีความชำนาญงาน มากขึ้น ก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า ส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของสินค้าในอุตสาหกรรมที่พึ่งพาฝีมือแรงงานมากกว่าเครื่องจักร

2.2 เทคโนโลยีการผลิต - การใช้นวัตกรรม

ธุรกิจขนาดกลางและย่อม และธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ อาศัยความชำนาญเฉพาะด้าน เนื่องจากการลงทุนต่ำ และผู้ประกอบการ พนักงาน ขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาการที่ทันสมัย ส่วนใหญ่ขาดการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จึงทำให้ขาดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี รวมถึงการ ติดต่อบริษัทลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการที่ไม่ปรับตัวตามโลกปัจจุบัน จะสู้คู่แข่งไม่ได้

2.3 การบริหารจัดการ

ผู้ประกอบการขนาดเล็กมักเติบโตจากการเรียนรู้ฝึกฝนด้วยตัวเอง ไม่ได้มีการนำระบบ บริหารจัดการอย่างมีหลักเกณฑ์มาใช้ ได้แก่ ระบบบัญชี ระบบการจัดส่งสินค้า ระบบบริหารงาน เป็นต้น ธุรกิจก้าวที่มาถึงจุดที่ต้องการขยายตัวขึ้น หรือพบจุดที่ต้องปรับตัว อุปสรรคที่พบอยู่เสมอ คือ การ ปรับระบบการทำงานไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมต่างๆ และการเติบโตขององค์กร ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการแข่งขันทางธุรกิจ ที่ต้องการการปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและปรับรูปแบบการ บริหารจัดการ

2.4 ข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล

ปัญหาสำคัญยิ่งของธุรกิจท้องถิ่น คือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความเข้าใจในข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ ข้อมูลตลาด การผลิต คู่แข่ง ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ความเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลมีอยู่มากมาย หน่วยงานราชการและเอกชน สำนักข่าว เผยแพร่ข้อมูลมากมาย ต่อเนื่อง แต่ไม่สามารถเข้าถึงผู้ประกอบการอย่างทั่วถึง ในทางกลับกัน ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ ไขว่คว้าหาข้อมูล ไม่เห็นความจำเป็นของการรับรู้ข้อมูล คำพูดที่กล่าวว่า คนไทยยุคนี้ไม่ชอบอ่าน หนังสือ เป็นความจริง และมีผลเสียต่อเศรษฐกิจไทย

2.5 ปัญหาด้านการตลาด

วิสาหกิจขนาดกลางและย่อมและธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่มักผลิตสินค้าหรือบริการตามความถนัดของตนเอง ไม่ตอบสนองความต้องการของตลาด ยิ่งขาดความรู้ความสามารถด้านการตลาด โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จใส่ใจความต้องการของลูกค้า ผลิตและปรับรูปแบบสินค้าตามแนวโน้ม (trend) ตลาด เช่น ตลาดผู้สูงอายุ ตลาดแม่และเด็ก ตลาดนักธุรกิจ เป็นต้น

2.6 คู่แข่ง/คู่ค้า

คู่แข่งของวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมและธุรกิจชุมชนมีทั้งธุรกิจระดับเดียวกัน ธุรกิจขนาดใหญ่ และธุรกิจนอกประเทศ ผู้ประกอบการที่ยังไม่มีวิสัยทัศน์ปรับตัวสู่โลกปัจจุบัน ยังมองเห็นผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกันเป็นคู่แข่ง ซึ่งความคิดนี้ควรต้องปรับเปลี่ยนมองการสร้างพันธมิตร เชื่อมโยงธุรกิจกับคู่ค้า ใช้ประโยชน์จากห่วงโซ่ธุรกิจ

2.7 ขาดแคลนเงินทุน

เงินทุนมีความสำคัญต่อการทำธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม ธุรกิจชุมชนและบุคคลธรรมดา มักประสบปัญหาเงินทุนหมุนเวียนและเงินลงทุน รวมถึงการขาดหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ ในการขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุน การไม่ทำบัญชีอย่างเป็นระบบ และการพึ่งพาเงินกู้ยืมอกระบบ

2.8 การเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและธุรกิจชุมชนจำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่ไม่เข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ ไม่ได้จดทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนการค้า ใช้ที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่ประกอบกิจการ ไม่มีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง ส่วนบุคคลธรรมดาที่ทำการค้าอยู่นอกระบบที่ภาครัฐไม่สามารถรับรู้ได้ จึงมักไม่ติดต่อกับภาครัฐ ซึ่งทำให้ภาครัฐไม่สามารถยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือแนะนำได้ ทั้งนี้ ภาครัฐผลักดันให้บุคคลธรรมดาจดทะเบียนนิติบุคคลและเข้าสู่ระบบธุรกิจอย่างถูกต้อง เพื่อการพัฒนาไปสู่ธุรกิจที่ยั่งยืน และได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.9 ทักษะคนและมุมมอง

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจท้องถิ่นของไทย คือ ทักษะคนและมุมมองในการทำธุรกิจ ธุรกิจขนาดเล็กพอใจต่อขีดจำกัดของตน ไม่พยายามก้าวออกนอกรอบและรูปแบบเดิมๆ ไม่มีความคิดเชิงรุกมากเพียงพอ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง กลัวความเสี่ยง ไม่เล็งเห็นโอกาสจากการค้า และนิยมพึ่งพาภาครัฐ

การเปลี่ยนแปลงของโลก และผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งเทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิรัฐศาสตร์ โครงสร้างประชากร และพฤติกรรมผู้บริโภค การเติบโตของสังคมเมือง การลดลงของทรัพยากร ล้วนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นสิ่งกำหนดทิศทางการค้า การลงทุน การทำธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องติดตามอย่างระมัดระวัง และพัฒนาปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง

1. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และนวัตกรรม ส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัล ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับวิถีชีวิต และสร้างความปั่นป่วนให้กับ การดำเนินธุรกิจ ในหลายอุตสาหกรรมมาก เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) หมายถึง เทคโนโลยีที่สามารถเปลี่ยนวิธีการที่จะทำให้ได้งาน ด้วยวิธีการใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง ซึ่งในที่สุดวิธีการเดิมนั้นก็จะถูกกลบเกลื่อนไปจากวิถีดำเนินชีวิตของเรา

ศาสตราจารย์ Clayton Christensen อาจารย์ในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งกล่าวไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า The Innovator's Dilemma ปี 1997 ที่เรียกว่า Disruptive Technology หรือ Disruptive Innovation การแทนที่เครื่องพิมพ์ดีดด้วยคอมพิวเตอร์ซึ่งเข้ามาเปลี่ยนแปลงการทำงาน และการสื่อสาร ศาสตราจารย์ George Tovstiga แห่ง Henley Business School ได้กล่าวไว้ว่า Disruptive Technology เปลี่ยนวิธีคิดของคน ก้าวข้ามผ่านแนวคิดดั้งเดิม ซึ่งไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่คือการผสานเทคโนโลยี สังคม และแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนายานยนต์ไร้คนขับ ส่งผลกระทบต่อแรงงาน ความปลอดภัย รูปแบบการใช้ชีวิต เทคโนโลยี Disruptive Technology จึงเป็นการคิดค้นเทคโนโลยี โดยมีความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อน นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จนกระทั่งสินค้าหรือบริการนั้นๆ มีส่วนเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมของผู้บริโภค รูปแบบของสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และเศรษฐกิจของโลก

เทคโนโลยีเปลี่ยนทั้งรูปแบบวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ ทั้งความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป และจำเป็นในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการภายในกิจการ นอกจากนี้ เทคโนโลยียังสามารถสร้างธุรกิจใหม่เพียงชั่วข้ามคืน อาทิ ธุรกิจออนไลน์ โดยอาศัยประโยชน์จากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดสังคมเครือข่ายออนไลน์ (Social Network) แพร่หลายดังเช่นในทุกวันนี้ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดของระยะทาง ทำให้สามารถทำตลาดได้อย่างไร้ขอบเขต เทคโนโลยีจะก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น

ตัวอย่างเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่สำคัญแห่งยุค ได้แก่

1. ไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน ที่ปัจจุบันล้วนมีการพัฒนาก้าวหน้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าในอนาคตจะมีโรงไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่มีกำลังการผลิตขนาดเล็กตั้งกระจายไปทั่วทุกหนแห่งในแต่ละภูมิภาค ต่างจากปัจจุบันที่แต่ละภูมิภาคมีโรงไฟฟ้าหลักขนาดใหญ่ไม่กี่โรงเป็นผู้ส่งจ่ายไฟฟ้าไปยังผู้ใช้
2. ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ที่มีการขยายตัวอย่างมาก และทำให้บริษัทผลิตรถยนต์ทั้งหลายต้องหันมาผลิตรถ EV ซึ่งน่าสนใจว่ารถ EV สามารถจ่ายไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ไปให้ผู้อื่นได้ด้วย ดังนั้นหากมีไฟฟ้าเหลือเพียงพอ รถอาจขายไฟฟ้าบางส่วนแก่ห้างได้เพื่อแลกกับค่าที่จอดรถ เป็นต้น

3. แบตเตอรี่ ที่จะมีต้นทุนถูกลงและประสิทธิภาพสูงขึ้น จนสามารถจุไฟฟ้าได้มากเพียงพอสำหรับนำไปประยุกต์ใช้เป็น Energy storage ในบ้านหรือตามอาคารสถานที่ต่างๆ เป็นตัวจักรสำคัญที่ให้การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนมีขีดความสามารถในการจ่ายป้อนไฟฟ้าได้อย่างต่อเนื่อง

4. อุปกรณ์ไฟฟ้าประสิทธิภาพสูง ใช้ไฟฟ้าน้อยลงในขณะที่ได้ผลลัพธ์เท่าเดิมหรือดีขึ้น เช่น หลอดไฟ LED เครื่องปรับอากาศแบบ Inverter วัสดุก่อสร้างที่ลดรังสีความร้อนเข้าสู่อาคาร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้บ้าน อาคาร หรือโรงงานใช้พลังงานน้อยลงมาก จนสามารถใช้เพียงไฟฟ้าที่ผลิตได้เอง

5. Sensors กับ Smart meters ที่พัฒนาให้มีขนาดเล็กและใช้พลังงานน้อยมาก เมื่อผสานกับวงจรไมโครอิเล็กทรอนิกส์เป็น Smart meters หรือ Smart devices ทำให้สามารถวิเคราะห์ ควบคุม และบริหารจัดการระบบผลิตไฟฟ้า และการใช้ไฟฟ้าของอุปกรณ์ต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

6. Internet of Thing (IoT) ระบบอินเทอร์เน็ตที่มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถรองรับปริมาณการรับส่งข้อมูลได้อย่างมหาศาล เกิดบริการรับฝากข้อมูลระบบ Cloud ซึ่งพร้อมถูกเรียกออกไปใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา ในอนาคตข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบไฟฟ้าทั้งหมด จึงสามารถรวบรวมและถูกส่งไปเก็บเพื่อใช้ประโยชน์

7. เทคโนโลยี Blockchain ที่ถูกนำมาใช้ในบริการการเงินอิเล็กทรอนิกส์ และเป็นที่ยอมรับว่ามีความน่าเชื่อถือที่สุด จนหลายคนเชื่อว่าจะปฏิวัติการทำธุรกรรมของระบบต่างๆ ได้แทบทุกวงการในสังคม ไม่เว้นแม้แต่ระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า เพราะจะทำให้ได้รวดเร็ว ง่าย ถูก และน่าเชื่อถือกว่าวิธีการเดิมๆ ที่เราคำนึงเคย

ที่มา: วีรทัศน์ อิงคภัทรางกูร, โลกเปลี่ยน...เทคโนโลยีเปลี่ยน เปิด 7 นวัตกรรม พลิกโฉมวงการ 'ไฟฟ้า' ไทย, ออนไลน์, 2561

สำหรับเศรษฐกิจท้องถิ่นของไทยนั้น เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่ส่งผลอย่างเด่นชัด ได้แก่ การค้าบนโลกอินเทอร์เน็ต ecommerce กำลังทดแทนร้านค้ารูปแบบเดิม ห้างสรรพสินค้าที่เคยมีชื่อเสียงทยอยปิดกิจการ เงินสด และบัตรเครดิต กำลังถูกท้าทายด้วยระบบการซื้อขายผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต รูปแบบการขายผ่านช่องทาง S-Commerce หรือ social media อาทิ Facebook, LINE, Instagram ที่เข้ามาทดแทนการวางจำหน่ายสินค้าในร้านค้า ในประเทศจีนแอปพลิเคชัน wechat นอกจากเป็นพื้นที่สื่อสาร (platform) แล้ว ยังเป็นกระเป๋าสตางค์อีกด้วย Google ซื้อกิจการ Whole Food ซูเปอร์มาร์เก็ตที่มีสาขาจำนวนมากทั่วสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนรูปแบบการค้าเป็น non-cash หรือการใช้ application บนโทรศัพท์ในการหักเงินจากบัญชี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีความสำคัญต่อการทำธุรกิจทั้งระดับผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อย

บริการในรูปแบบ shared economy อาทิ Airbrb, Uber หรือ GrabTaxi ซึ่งเข้ามาทดแทนโรงแรม ธุรกิจรถเช่า แท็กซี่ ส่วนภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมใดๆ ที่ดำเนินกิจการมาอย่างยาวนาน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ย่อมถูกกระทบจากคลื่นลูกใหม่ที่จะเข้ามาแทนที่

นอกจากนี้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่พัฒนาผลิตและบริการ จะสร้างความเข้มแข็งและจุดเด่นต่อธุรกิจ เพื่อให้เติบโตก้าวหน้า หรือรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ได้

เห็นได้ว่า นวัตกรรมเปลี่ยนโลก โดยเฉพาะ ecommerce เป็นช่องทางการค้าสำหรับธุรกิจท้องถิ่น เปิดโอกาสขายสินค้าโดยตรงกับผู้ซื้อ ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาร้านค้า หรือพ่อค้าคนกลาง สามารถเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมได้

2. การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ และผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ในนิยามเดิมหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การขยายอำนาจ และการผลึกกำลังระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลครอบคลุมการต่อสู้ การแบ่งแยกดินแดน การเผชิญหน้าระหว่างประเทศ แต่ในปัจจุบัน ภูมิรัฐศาสตร์มีความหมายที่กว้างและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเศรษฐกิจท้องถิ่นจะต้องปรับตัวให้ทันด้วย

การเปลี่ยนขั้วอำนาจเศรษฐกิจโลกจากเดิมที่เศรษฐกิจโลกขับเคลื่อนโดยกลุ่มประเทศพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่ม G7 (สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เยอรมนี สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส อิตาลี และแคนาดา) ไปสู่ประเทศตลาดเกิดใหม่ อาทิ กลุ่มประเทศ E7 (จีน อินเดีย บราซิล รัสเซีย อินโดนีเซีย เม็กซิโก และตุรกี) ซึ่งเศรษฐกิจกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มประเทศดังกล่าวยังมีทรัพยากรสมบูรณ์ และมีโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจได้อีกมาก ทั้งการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับจำนวนประชากรมหาศาลและมีระดับรายได้ที่สูงขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการใหม่ๆ เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ ในปี 2553 การเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ E7 มีขนาดสองในสามของกลุ่มประเทศ G7 แต่คาดว่าในปี 2593 กลุ่มประเทศ E7 จะเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมากจนมีขนาดใหญ่เป็นเกือบสองเท่าของกลุ่ม G7 ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นฐานการผลิตและแหล่งแรงงานราคาถูก ก้าวไปสู่การเป็นตลาดบริโภคแห่งใหม่ของโลก ซึ่งหมายถึงลูกค้าหรือตลาดเป้าหมายสำคัญย้ายมาสู่กลุ่มประเทศเกิดใหม่

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงระดับผู้นำและนโยบายประเทศ มีความสำคัญมากต่อทิศทางเศรษฐกิจของโลก การที่ประธานาธิบดีทรัมป์ขึ้นมารับตำแหน่งและนโยบาย America First การเข้ารับตำแหน่งครั้งที่ 2 ของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง และนโยบาย One Belt One Road และ Asia Rising การแยกตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (Brexit) นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีเหนือ รวมถึงการเจรจาเปิดเสรีในกรอบความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นโยบาย America First เป็นการปกป้องตลาดภายในประเทศสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของไทย สหรัฐฯ เติบโตควบคู่กับสินค้านำเข้ามากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้ผลิตผู้ส่งออกของไทยพัฒนามาตรฐานสินค้า และเข้มงวดต่อการกฏระเบียบมากยิ่งขึ้น ผู้ส่งออกรายใหม่เข้าตลาดสหรัฐฯ ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากมาตรฐานที่สูง ซึ่งในทางกลับกัน เป็นการผลักดันให้ผู้ผลิตผู้ส่งออกของไทยพัฒนาภาคการผลิตและมาตรฐานสินค้าให้สูงขึ้น

ในขณะที่นโยบาย One Belt One Road และ Asia Rising ที่จะผนึกกำลังและเชื่อมโยงเอเชียเป็นหนึ่ง โดยมีสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้นำ มีผลต่อการพัฒนาสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม และระบบขนส่งโลจิสติกส์ อย่างรวดเร็วทั้งภูมิภาค โดยประเทศในอาเซียนมีการตื่นตัวตอบรับและใช้ประโยชน์จากแนวคิดนี้ ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบาย ASEAN Hub รองรับ และใช้ประโยชน์จาก One Belt One Road โดยเชื่อมต่อจีนลงมายังระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor – EEC ต่อเนื่องกับระเบียงเศรษฐกิจที่พาดผ่านเวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมา และอินเดีย เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน

การเปลี่ยนแปลงของชีวอำนาจทางเศรษฐกิจ นโยบายของประชาคมอาเซียน รวมถึง การเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) และการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์อื่นๆ นอกจากผลักดันให้ประเทศไทยพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน กระจายความเจริญและรายได้สู่ชุมชนแล้ว ยังเร่งรัดให้เศรษฐกิจท้องถิ่นปรับตัวแข่งขันกับผู้ผลิตทั่วอาเซียนและจีน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาภาคการผลิต และภาคบริการ

อนึ่ง เศรษฐกิจท้องถิ่นที่ไม่ใช่ผู้ส่งออกโดยตรง อาจจะไม่รับรู้ถึงผลกระทบมาก แต่สำหรับเกษตรกร ผู้ผลิตต้นน้ำ ผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิตและการค้าระหว่างประเทศ (Supply Chain) จะได้รับผลกระทบ อาทิ นโยบายปกป้องการเศรษฐกิจภายในประเทศของสหรัฐฯ ที่ขึ้นภาษีเครื่องซักผ้า อินโดนีเซียยกเลิกการนำเข้าลำไย เวียดนามเพิ่มมาตรการตรวจสอบการนำเข้ารถยนต์ การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของจีน และการใช้เส้นทาง One Belt One Road เป็นการสร้างอำนาจต่อรองและแสนยานุภาพในโลก ทำให้ธุรกิจของไทยต้องปรับตัวรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย แม้แต่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเช่นเกษตรกรรมสวนทุเรียน ก็ได้รับผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบเช่นกัน

3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภค และผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

เทคโนโลยีและวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัวจากครอบครัวที่มีขนาดใหญ่เปลี่ยนไปสู่ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น รวมถึงการแต่งงานมีครอบครัวและมีบุตรมีแนวโน้มลดลง อัตราการเกิดลดลง จึงทำให้สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมาก หลายประเทศก้าวเข้าสู่ Aging Society ขณะเดียวกันสัดส่วนประชากรวัยแรงงานก็ลดลงตามไปด้วย ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ ทั้งการผลิตและการบริโภค ทั้งนี้ คาดว่าในปี 2593 สัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21 ของประชากรโลก สูงกว่าปัจจุบันที่มีสัดส่วนราวร้อยละ 10 ของประชากรโลก

นอกจากกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว กลุ่ม Baby Boom, Gen X และ Gen Y มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตและใช้จ่ายที่ต่างกันไป นำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของคนโสด หรือครอบครัวที่ไม่มีบุตร ความนิยมการมีสัตว์เลี้ยงสูงขึ้น ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม ความรักอิสระและการท่องเที่ยว การเสพติดเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และ social media เป็นตัวกำหนดตลาดสินค้าและบริการ และการเติบโตของสังคมเมือง ปัจจุบันเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรโลกอาศัยอยู่ในเมือง เนื่องด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ

ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชากรในเมืองมีความสะดวกสบายมากขึ้น อาทิ ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค และที่อยู่อาศัย ขณะเดียวกันนโยบายของหลายประเทศที่มุ่งกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ชนบทมากขึ้น จึงช่วยยกระดับและพัฒนาสังคมชนบทไปสู่การเป็นสังคมเมือง ทำให้คาดว่าในปี 2593 สัดส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองจะสูงถึงร้อยละ 72 โดยเฉพาะในภูมิภาคแอฟริกาตอนเหนือ (Sub-Saharan Africa) และเอเชีย ที่สังคมเมืองมีแนวโน้มพัฒนาและเติบโตอย่างรวดเร็ว

สินค้าและธุรกิจที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและรสนิยมการบริโภค ได้แก่ รักษาพยาบาล บริการดูแลผู้สูงอายุ อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารสำหรับผู้สูงอายุ ออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจสื่อสารและ digital content ธุรกิจสัตว์เลี้ยง ธุรกิจออกกำลังกาย อุปกรณ์เครื่องใช้ในการเดินทางและท่องเที่ยว ธุรกิจเครื่องใช้เครื่องตกแต่งสำหรับกลุ่มเฉพาะ สินค้าฟุ่มเฟือย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น รถยนต์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ประหยัดพลังงาน รวมถึง เครื่องจักรและหุ่นยนต์ที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนแรงงาน

ทั้งนี้ ช่องทางการจำหน่ายสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การค้า online ความนิยมห้างสรรพสินค้าลดลงในหลายประเทศ และมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง

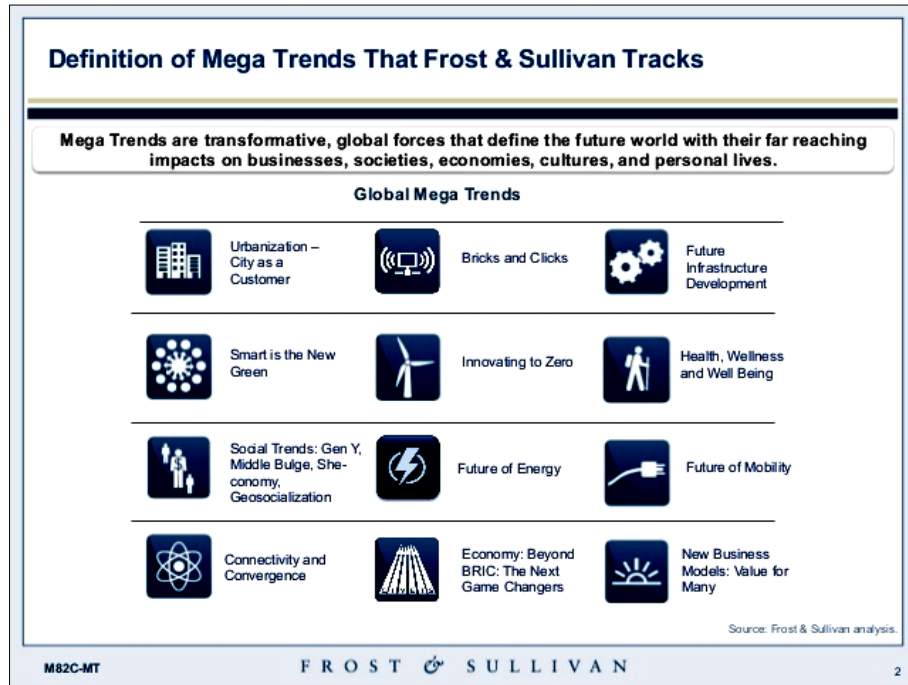
Mega Trend ของโลก

การลดลงของทรัพยากรและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก ส่งผลให้การบริโภคทรัพยากรต่างๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะการใช้พลังงาน ทั้งจากถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ รวมถึงการบริโภคน้ำและอาหาร ที่นับวันทรัพยากรดังกล่าวมีแต่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบริโภคทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคมและการค้า การใช้ชีวิต โครงสร้างประชากร จึงเกิด Mega Trend ของโลก เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชากร ธุรกิจสีเขียว หรือธุรกิจฉลาด ที่ใช้วัสดุหรือมีกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมหรือควบคุมการปล่อยมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม บรรลุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ พลังงานทางเลือก เกษตร/อาหารอินทรีย์ รีไซเคิลขยะและของเสีย ที่ปรึกษาและออกแบบการผลิตโรงงานที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บริการวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม จึงเป็นธุรกิจที่ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น

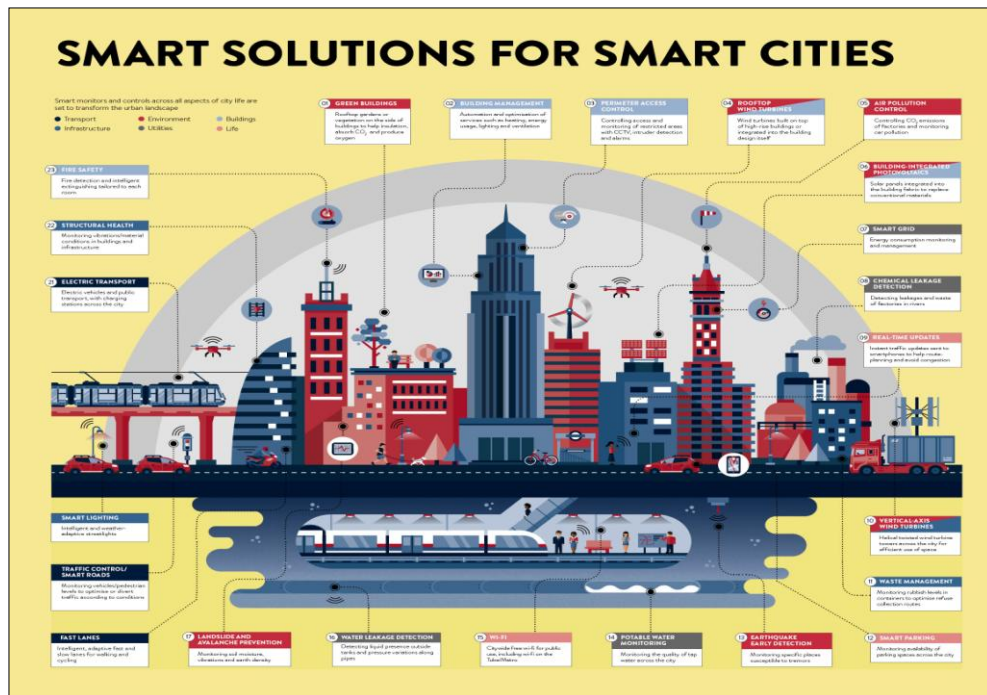
Mega Trend แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นของทั่วโลก ซึ่งผู้ผลิตของไทย ทั้งในเมืองและในชุมชนจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ประชาชนใช้ชีวิตสังคมเมืองมากขึ้น เทคโนโลยีมีความสำคัญมาก แนวโน้มทางสังคม Gen Y อายุ 15-34 และกลุ่มผู้หญิงจะมีบทบาทต่อการบริโภคสูง โดยใช้ social media เป็นช่องทางการตลาดและการสื่อสาร การค้ายุคใหม่ใช้เพียงโทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์เป็นช่องทางจำหน่าย แนวคิด “ศูนย์” เช่น การลดขยะ ลดอาชญากรรม ลดคอร์รัปชัน เป็นต้น การเดินทางเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สุขภาพและความงามก้าวไปสู่ยุคใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างมาก การลงทุนด้านสาธารณูปโภคและคมนาคมขยายตัว การรวมตัวทางธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึง share economy เช่น uber และ airbnb อิทธิพลของ social media ต่อสังคมขยายตัวรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางอิทธิพลของโลก เช่น Asia Rising

แผนภาพที่ 2-1 Definition of Mega Trends That Frost & Sullivan Tracks

ที่มา : Frost & Sullivan - world's top global mega trends to 2025 and implications, ออนไลน์, 2561

แผนภาพที่ 2-2 Smart solutions for smart cities

ที่มา : Smart solutions for smart cities, ออนไลน์, 2561

นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างมาก เล็งเห็นความเปราะบางและอ่อนแอ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ Thailand 4.0

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 2560-2579 แบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน คือ

- 1.1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- 1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- 1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
- 1.5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 1.6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป็นแนวคิด “ต่อยอดอดีต” โดยใช้เวลาได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อัตลักษณ์ไทย นำมาประยุกต์ผสมผสานกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อ “ปรับปัจจุบัน” สู่อุตสาหกรรมที่เน้นการสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ยกกระดับภาคการผลิตและบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง และ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” นอกจากนี้มุ่งเน้นให้เกษตรกรกว่า 25 ล้านคนมีรายได้สูงและอยู่ได้อย่างยั่งยืน ต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรขึ้นสู่ตลาดโลก

พร้อมรับมือสร้างระบบนิเวศอุตสาหกรรมและบริการที่เหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอย่างยั่งยืน จากอุตสาหกรรมชีวภาพ เพื่อต่อยอดจากเกษตรไทยและมุ่งสู่อุตสาหกรรมบนฐานชีวภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมและบริการการแพทย์ครบวงจร เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และยังคงพัฒนาการขนส่งรูปแบบใหม่ อุตสาหกรรมการบินและอวกาศ รวมทั้งอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าอัจฉริยะ เพื่อไปสู่การเป็นศูนย์กลางและฐานการผลิตของภูมิภาคและส่งออกสู่ตลาดโลก ทั้งนี้ ยังมุ่งพัฒนารัฐกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงเพิ่มมากขึ้นให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่

นอกจากนี้ ยังสร้างศูนย์กลางเศรษฐกิจและนวัตกรรมแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาคคู่ขนานกับการเติบโตเมืองหลวง และสร้างเมืองเศรษฐกิจเฉพาะด้าน เช่น เมืองศูนย์กลางยางพารา เมืองนวัตกรรมอาหาร เมืองสมุนไพร พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างนักรบเศรษฐกิจยุคใหม่ ทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งเกษตรกร ให้เป็นผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีทักษะเป็นผู้ประกอบการที่ “ผลิตเก่ง ขายเก่ง” หรือ “ซื้อเป็น ขายเป็น” บริการเป็นเลิศ สามารถขยายการค้าและการลงทุนในต่างประเทศ เพื่อสร้างสังคมผู้ประกอบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนา ได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และ ไทยแลนด์ 4.0

ทั้งนี้ กลยุทธ์สำคัญที่พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ได้แก่

1. การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

2. การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมที่มีศักยภาพในปัจจุบันให้ต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและมีนวัตกรรมมากขึ้น ควบคู่กับการวางรากฐานเพื่อสร้างและพัฒนาภาคการผลิตและบริการสำหรับอนาคต ทั้งในด้านการเตรียมศักยภาพคนและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนสร้างกลไกและเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจในลักษณะคลัสเตอร์ (Cluster)

3. การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ

4. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

5. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่

หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงานของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง กรอบความร่วมมือลุ่มแม่น้ำอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง กรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย กรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาชายแดนไทย-มาเลเซีย และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

6. การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็นการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ประกอบการ ให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่างประเทศ

3. Thailand 4.0

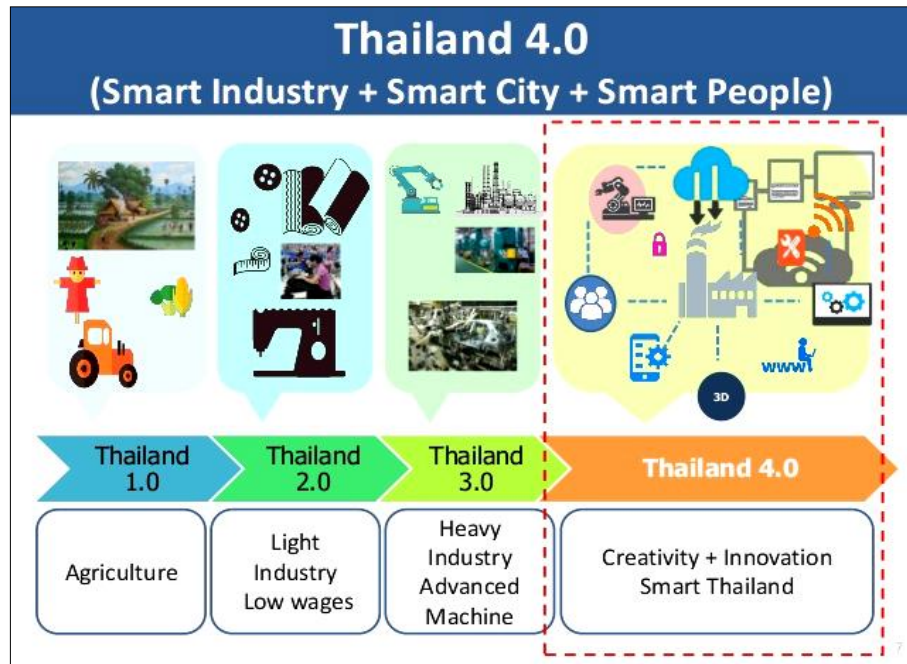
Thailand 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบาย ที่เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ทั้งนี้ Thailand 1.0 ก็คือยุคของเกษตรกรรม คนไทยปลูกข้าว พืชสวน พืชไร่ เลี้ยงหมู เป็ด ไก่ นำผลผลิตไปขาย สร้างรายได้และยังชีพ Thailand 2.0 ซึ่งก็คือยุคอุตสาหกรรมเบา ในยุคนี้เรามีเครื่องมือเข้ามาช่วย เราผลิตเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องดื่ม เครื่องเขียน เครื่องประดับ เป็นต้น ประเทศเริ่มมีศักยภาพมากขึ้น และThailand 3.0 (ซึ่งเป็นยุคปัจจุบัน) เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก เราผลิตและขายส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น โดยใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อเน้นการส่งออก

Thailand 4.0 นำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในทุกภาคส่วนของประเทศ จะนำมาซึ่งการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ การค้า ขยายตัวของรายได้และเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร

ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยให้กลายเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง จึงต้องปรับเปลี่ยนแนวทางเดิมจาก “ทำมาก ได้น้อย” เป็น “ทำน้อย ได้มาก” ก็จะต้องเปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” และเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศแบบดั้งเดิมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เช่น การเกษตรก็ต้องเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยีหรือ Smart Farming โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ SMEs แบบเดิมไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง บริการแบบเดิมซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่บริการที่มีมูลค่าสูง แรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง โมเดลของ Thailand 4.0 นั่นคือ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

กระแส Thailand 4.0 มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งประเทศและทั่วโลก ธุรกิจบางประเภทจะหายไป บางสาขาอาชีพที่เคยได้รับความนิยมจะลดจำนวนพนักงานลง เช่น โรงงาน อุตสาหกรรม ธนาคาร ผู้ประกอบการที่ไม่สามารถปรับตัวได้ต่อความเปลี่ยนแปลงที่กำลังก้าวเข้ามา ธุรกิจและสินค้าบางประเภทเข้ามาแทนที่ การปรับตัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจ

แผนภาพที่ 2-3 Thailand 4.0

ที่มา : Thailand 4.0, ออนไลน์, 2561

แผนภาพที่ 2-4 Thailand 4.0 (1)

ที่มา :

Thailand 4.0 คืออะไร, ออนไลน์, 2561

แผนภาพที่ 2-5 Thailand 4.0 (2)

ที่มา : Thailand 4.0 ฝ่าทางตันประเทศไทย, ออนไลน์, 2561

แผนภาพที่ 2-6 การสอดรับกันระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ SDGs ใน Thailand 4.0

ที่มา : Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน, ออนไลน์, 2561

การสนับสนุนของภาครัฐต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

ในประเทศไทย เกือบทุกหน่วยงานมีโครงการสนับสนุน SMEs รวมถึง Micro SMEs วิสาหกิจชุมชน และบุคคลธรรมดาที่ค้าขาย ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ กระทรวง ICT กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และสำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นต้น โดยสนับสนุนด้านการพัฒนาและการตลาด ตามภารกิจของหน่วยงาน

หน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงสนับสนุนด้านการค้าระหว่างประเทศและการดำเนินธุรกิจ ในต่างประเทศคือ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ส่วนหน่วยงานอื่นรวมถึง สสว. กระทรวงอุตสาหกรรม และมหาดไทย เริ่มนำผู้ประกอบการ SMEs ไปขายสินค้าในต่างประเทศ แต่ยังไม่ได้ก้าวไปถึงบทบาทส่งเสริมการทำธุรกิจในประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับภาคเอกชน ธนาคารพาณิชย์ที่มีสาขาในต่างประเทศ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก (EXIM Bank) ให้บริการและขยายฐานนักธุรกิจไทยที่ส่งออกและทำธุรกิจในต่างประเทศ

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการยกระดับ SMEs และธุรกิจชุมชน โดยให้เชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายห่วงโซ่สินค้าโลก เพื่อส่งเสริมเป้าหมายดังกล่าว ได้ดำเนินนโยบายที่สนับสนุน SMEs และธุรกิจชุมชน ได้แก่

1. การสร้างขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและ ecommerce
2. การปรับปรุงความรู้ความชำนาญการด้านการค้า
3. การสนับสนุนการบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยความได้เปรียบทางการค้า Biz club, T-Style, E San Style, Creative Thailand

ตัวอย่างโครงการช่วยเหลือเศรษฐกิจท้องถิ่น

การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

กระทรวงพาณิชย์ได้ส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่ได้มาตรฐาน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ได้พัฒนาและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร โดยเน้นปรับแผนการตลาดเชิงรุก เพื่อส่งเสริมให้สามารถขยายตลาดไปยังต่างประเทศ ผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญจากฝรั่งเศส เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและสร้าง Premium Brand โครงการ Thailand Trust Mark เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักและยอมรับในต่างประเทศมากขึ้น การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งในประเทศและในต่างประเทศ (งาน Style 2017 และงาน Top Thai Brand เวียดนาม) และกิจกรรมนำคณะผู้แทนการค้าเดินทางมาจับคู่ธุรกิจผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย

เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2560 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ได้นำคณะผู้แทนการค้าเดินทางมาจับคู่ธุรกิจผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยในงานมหกรรมสมุนไพร (กระทรวงพาณิชย์บูรณาการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข) ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี มีผู้ประกอบการไทยเข้าร่วม 70 บริษัท ผู้นำเข้า 47 บริษัท มีการจับคู่ธุรกิจ 328 คู่ มูลค่าการสั่งซื้อ ประมาณ 276 ล้านบาท

นอกจากนี้ ยังมีโครงการจัดนิทรรศการผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีงานวิจัยรับรองจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ในงานแสดงสินค้าไลฟ์สไตล์รูปแบบใหม่ Style 2017 ตั้งแต่วันที่ 17 – 21 ตุลาคม 2560 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมสนใจ อาทิ แผ่นปิดแผล SI-HERB Dressing โดยคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาลัยมหิดล วิจัยสกัดสารสำคัญจากใบบัวบกและว่านหางจระเข้ มาใช้เป็นแผ่นปิดแผลช่วยรักษาบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก และช่วยลดค่าใช้จ่ายผู้ป่วยได้ ร้อยละ 50-70 เมื่อเทียบกับแผ่นปิดแผลนำเข้าจากต่างประเทศ สปุสะเดา แบรินด์ ZNYA ORGANICS ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก USDA Organic จากประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ บริษัท เบลส์ โพรดักส์ ออฟ เอเชีย จำกัด ยังร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำวิจัยใน 2 ส่วน คือ การวิจัยหาความเข้มข้นของสารนิมบินจากสะเดาที่เหมาะสมเพื่อมาตรฐานในการผลิต และการวิจัยทางคลินิกในการใช้ผลิตภัณฑ์สะเดาในผู้ป่วยโรคผิวหนัง

อนึ่ง คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มและการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ โดยมีปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานร่วม และหน่วยงานอื่นๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสภาอุตสาหกรรมและสภาหอการค้าไทย เป็นต้น เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีและการใช้นวัตกรรมสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (อยู่ระหว่างกระทรวงสาธารณสุขเสนอนายกรัฐมนตรีลงนามแต่งตั้ง)

1. การจัดหาช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ในประเทศ โดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ดังนี้

1.1 จัดหาพื้นที่เพื่อจัดตั้งร้านค้า OTOP Store ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และท่าอากาศยานภูเก็ต โดยคัดเลือกผลิตภัณฑ์ OTOP จากผู้ประกอบการ OTOP Select จำนวน 147 ราย

1.2 ร่วมมือกับผู้ประกอบการจัดตั้งร้านต้นแบบจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP Select 77 Experience ในแหล่งท่องเที่ยว 4 ร้านค้า ได้แก่ The Sky จังหวัดพระนครศรีอยุธยา , Rest 88 จังหวัดชลบุรี , Agro Outlet จังหวัดขอนแก่น และ Save way จังหวัดหนองคาย

1.3 จับคู่เจรจาธุรกิจ (Business Matching) ระหว่างผู้ประกอบการ OTOP Select กับห้างสรรพสินค้า/ร้านค้าปลีกผู้ส่งออก และ Trader เช่น บริษัท คิงเพาเวอร์ แท็กฟรี่ จำกัด ห้างบิ๊กซี ซีฟู้ด เป็นต้น จำนวน 33 ราย เข้าร่วมจับคู่เจรจากับผู้ประกอบการ OTOP รวม 328 ราย

1.4 ความร่วมมือประชารัฐร่วมใจพัฒนา OTOP Select กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 295 ราย โดยร่วมมือทุกภาคส่วนพัฒนา OTOP Select ครบวงจร ตั้งแต่พัฒนาผลิตภัณฑ์จนสามารถจำหน่ายได้ในช่องทางที่เหมาะสม

2. ด้านการพัฒนาผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์สู่สากล โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จัดกิจกรรมการพัฒนาผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตร ภายใต้ชื่อว่า T-STYLE : DEWA (Design from Waste of Agriculture) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการโอท็อป และ SMEs สมัครเพื่อรับการคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรมเช่น การพัฒนาไยตาลมาผสมโลหะและทอยกดอกไยตาลผสมฝ้ายเส้นมือของกลุ่มโหนดทั้ง จ.สงขลา การพัฒนาเศษเตยทะเลที่เหลือจากการจักสานเป็นวัสดุใหม่ๆ ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรครุฑนสามัคคี จังหวัดตรัง และการพัฒนาผักตบชวามาผสมผสานกับวัสดุอื่นๆ เป็นสินค้ากระเป๋า ของกลุ่มชาววาด จ.พะเยา

3. ด้านการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จัด POP UP STORE ในประเทศ ภายใต้ชื่อ I+D Select Store โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการโอท็อป และ SMEs มาจัดแสดงผลงานและจำหน่ายในงานแสดงสินค้านานาชาติของกระทรวงพาณิชย์ และห้างสรรพสินค้าชั้นนำในประเทศ เช่น งานกาชาดมหากงของแบรนด์วีริชา จังหวัดนครราชสีมา และผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติของแบรนด์จุกุหาทิพ จังหวัดขอนแก่น

อีกทั้ง ได้จัด POP UP STORE ในต่างประเทศ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาคัดเลือกสินค้าไทยในกลุ่มที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปจัดแสดง ณ ห้าง Ryubo เกาะโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ตะกร้าจากกระจูดวรรณิ จ.พัทลุง และโคมไฟจากเศษรังไหมของกลุ่มรังไหมประดิษฐ์ จ.สระบุรี และโครงการพัฒนาและส่งเสริมสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อการส่งออก โดยนำผู้ประกอบการที่มีศักยภาพมาพัฒนาองค์ความรู้ด้านการค้าระหว่างประเทศ และนำไปเจรจาการค้าในต่างประเทศ ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาสินค้าหลากหลายประเภทในกลุ่มไลฟ์สไตล์และแฟชั่น รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากกระจูด ซึ่งผลการดำเนินโครงการพบว่า ผู้ประกอบการได้ทราบแนวโน้มและการพัฒนารูปแบบสินค้าตามความต้องการในตลาดต่างประเทศ และประสบความสำเร็จในการเริ่มต้นทำธุรกิจระหว่างประเทศเป็นอย่างดี

4. การค้าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในร้านค้าออนไลน์

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าส่งเสริมพัฒนาให้ผู้ประกอบการใช้ e-Commerce เป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าและบริการ และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ให้มีช่องทางการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น มีความสะดวกสบายและปลอดภัยในการใช้บริการมากขึ้นด้วย โดยการจัดอบรมเฉพาะให้ความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการใช้ e-Commerce เช่น การเลือกใช้ Platform ที่เหมาะสม การบริหารจัดการสินค้า การจัดทำบัญชี การชำระเงิน หรือโลจิสติกส์ เป็นต้น พร้อมกับมีแนวทางการดำเนินการยกระดับมาตรฐานและความเชื่อมั่นธุรกิจ e-Commerce โดยการให้เครื่องหมายรับรองผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ DBD Registered และเครื่องหมายรับรองความน่าเชื่อถือ การประกอบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ DBD Verified แก่ร้านค้าออนไลน์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานมี 3 ระดับ คือ Silver, Gold, Platinum แก่ร้านค้าออนไลน์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 5 ด้าน

เทียบเคียงกับมาตรฐานการรับรองความน่าเชื่อถือขององค์กรระหว่างประเทศ World Trustmark Alliance (WTA) ได้แก่ 1) การเปิดเผยข้อมูล 2) เงื่อนไขทางการค้า/การบริการที่เป็นธรรม 3) ความมั่นคงปลอดภัยของเว็บไซต์และการรักษาความลับของข้อมูล 4) ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล และ 5) การแก้ไขปัญหาและระงับข้อพิพาทระหว่างธุรกิจกับลูกค้า โดยคณะกรรมการพิจารณาผลการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพเพื่อออกเครื่องหมาย DBD Verified ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 หน่วยงาน เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สมาคมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีโครงการ Offline2Online (B2C) มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้ประกอบการกลุ่มรากหญ้า จำนวน 1,800 ราย เพื่อยกระดับ เพิ่มขีดความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางตลาดออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการไทย โดยเน้นการพัฒนาช่องทางตลาดออนไลน์จัดทำร้านค้าออนไลน์และ เชื่อมโยงร้านค้าออนไลน์ ตลอดจนการจัดส่งสินค้า การบริหารจัดการการซื้อขายสินค้า และการทำ e-Marketing เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภค และจะมีการลงพื้นที่อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคด้านการตลาดออนไลน์ การจัดทำ Story สินค้า/บริการ และร้านค้าของผู้ประกอบการ การสร้าง Content การถ่ายภาพนำเสนอสินค้า เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ช่วยกลุ่มผู้ประกอบการรากหญ้าให้ได้เป็นเจ้าของร้านค้าออนไลน์บนช่องทางตลาดออนไลน์ที่มีศักยภาพ สามารถขายสินค้าหรือบริการของตนไปถึงกลุ่มผู้บริโภคได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง อันเป็นการลดต้นทุนทางการตลาด รวมทั้งจะได้รับโอกาสในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ร้านค้าของตนผ่านสื่อออนไลน์ที่มีคุณภาพ และออกบูธแสดงสินค้าในแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ

สำหรับผู้ประกอบการที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและมีความพร้อมในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ได้ดำเนินโครงการ Thaitrade.com ตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการของประเทศไทย เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยขยายโอกาสทางการค้าผ่านช่องทางออนไลน์ไปยังผู้ซื้อทั่วโลก ทั้งนี้ Thaitrade.com ได้ให้ความสำคัญกับสินค้าประเภทเครื่องสำอางและสมุนไพรของไทย โดยมีการรวบรวมสินค้าเป็นหมวดหมู่ที่สำคัญบนเว็บไซต์ได้แก่ Beauty & Personal Care, Health & Medical และ Herbal Products ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกผู้ขายหมวดดังกล่าวรวม 1,393 บริษัท นอกจากการสนับสนุนด้านการขายสินค้าผ่านเว็บไซต์แล้ว Thaitrade.com ยังมีการร่วมมือ กับ e-Marketplace ชั้นนำในต่างประเทศเพื่อขยายโอกาสในการขายสินค้าประเภทดังกล่าว รวมถึงมีบริการต่างๆ ครอบคลุมทุกความต้องการในการทำการค้าออนไลน์เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการอย่างครบวงจร อาทิ การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ การจับคู่เจรจาธุรกิจ การช่วยประชาสัมพันธ์ธุรกิจ และการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านการส่งออกเพื่อให้สินค้าไทยสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยนี้นำกรอบแนวคิดจากที่เล็งเห็นว่า รัฐบาลได้จัดวางยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์เศรษฐกิจในภาพรวมไว้แล้ว ทุกหน่วยงานมีการนำยุทธศาสตร์นั้นไปดำเนินการ ทั้งนี้การจัดทำแผนงานของภาครัฐ มักเป็นการสั่งการโดยระดับบริหาร (top down) แม้จะมีประชาพิจารณ์ และมีการถกเถียงของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแผนงานยังมีช่องว่างที่ถูกละเลย มีบางประเด็นที่น่าจะได้รับการปรับปรุงและพัฒนา อีกทั้งเห็นว่า การนำเสนอแนวคิดจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเทศอื่น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย

บทที่ 3

นโยบายและแผนงานที่ดำเนินการในต่างประเทศ

ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและกระแสการแข่งขันที่รุนแรง รัฐบาลเกือบทุกประเทศได้กำหนดนโยบายและแผนงานพัฒนาประเทศหลายด้าน โดย 3 ด้านสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลก ได้แก่ นโยบายและแผนงาน ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและแรงงาน นโยบายและแผนงานด้านสังคมและธุรกิจ และนโยบายและแผนงานด้านการบริหารและกฎระเบียบ

บทที่ 3 นี้ จะนำเสนอ นโยบายและแผนงานดังกล่าวในต่างประเทศ โดยคัดเลือกประเทศที่มีจุดเด่น และประเทศที่มีความใกล้เคียงกับไทย เพื่อเป็นตัวอย่างในการกำหนดแนวทางของไทยต่อไป

นโยบายและแผนงาน ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี แรงงาน และการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs

โลกปัจจุบันให้ความสำคัญกับการคิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาก ประเทศที่มีเทคโนโลยีพร้อมสูงสุดในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมของโลก หรือ Disruptive Technology ได้แก่ ฟินแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน อิสราเอล เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ เกือบทุกประเทศได้วางกรอบนโยบายการส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งนโยบายการพัฒนาแรงงาน จึงขอหยิบยกตัวอย่างประเทศที่มีความก้าวหน้า อาทิ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และยุโรป เพื่อเป็นกรณีศึกษา นำมาปรับใช้กับประเทศไทยต่อไป

1. สิงคโปร์

สิงคโปร์ได้รับการจัดอันดับเป็นที่ 1 ของเอเชีย จาก The Economist Intelligence Unit (EIU) ในด้านการมีความสามารถในการปฏิรูปตัวเองเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ ทั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายเทคโนโลยีการสื่อสาร โครงข่าย 4G ที่ครอบคลุม ความประหยัดของอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คุณภาพการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และการเป็นหุ้นส่วนดิจิทัล เป็นต้น

รัฐบาลของสิงคโปร์ได้กำหนดเรื่องการพัฒนาาระบบดิจิทัลให้รองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี 2557 โดยมีวิสัยทัศน์ของประเทศเพื่อเป็น “ชาติอัจฉริยะ” หรือ “Smart Nation” ชาติแรกของโลก ที่นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับผู้คนภายใต้วิสัยทัศน์ 3E กับ 1A นั่นคือ “Everyone, Everything, Everywhere, All the time” เพื่อเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างแท้จริงโดยในปีที่ผ่านมา สิงคโปร์เปิดตัวนวัตกรรมสินค้าและบริการที่ประยุกต์ใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีมาให้โลกได้ยลโฉมกันมากมาย อาทิ แท็กซี่ไร้คนขับอัจฉริยะ นำร่องใช้งานจริงแล้วเป็นแห่งแรกของโลก Lattice80 ฟินเทคฮับใหญ่ที่สุดในโลก มีพื้นที่มากกว่า 30,000 ตารางฟุต เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางฟินเทคโลก หุ่นยนต์อ่านชั้นหนังสือ ช่วยจัดและตรวจสอบหนังสือทั้งหมดในหอสมุดแห่งชาติ Robo Coach หุ่นยนต์ช่วยคนชราออกกำลังกายที่ศูนย์

กิจกรรมผู้สูงวัยท้องถิ่นเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสกาย กรีนส์ (Sky Greens) นวัตกรรมการปลูกผักใบเขียวแนวตั้ง เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและประหยัดแรงงานในการดูแล

สิงคโปร์มีแผนแม่บทใหม่ Growth Map ยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งเน้น

อุตสาหกรรมและภาคบริการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง รวมถึงนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการเงิน (Fintech) เป็นหัวใจขับเคลื่อนการเติบโตแทนภาคการส่งออกที่ชะลอตัวทั่วโลก

คณะกรรมการกิจการเศรษฐกิจแห่งอนาคต หรือ ซีเอฟอี (The Committee on the Future Economy: CFE) ของประเทศสิงคโปร์ จัดทำข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสู่การเจริญเติบโตยุคใหม่ฉบับเต็ม หรือที่เรียกว่า Growth Map เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศท่ามกลางบริบทที่ภาคการส่งออกซึ่งเคยเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยังคงชะลอตัว ทำให้สิงคโปร์ต้องแสวงหาพันธมิตรใหม่มากระตุ้นการเจริญเติบโต สร้างการจ้างงาน และเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันของสิงคโปร์ในเวทีโลก

ทั้งนี้ ในปี 2559 เศรษฐกิจของสิงคโปร์มีอัตราการขยายตัวน้อยที่สุดในรอบ 7 ปี (ที่อัตรา 1.8%) ขณะที่ปัจจัยเสี่ยงจากภายนอกมีเพิ่มมากขึ้นทั้งจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของจีนซึ่งเป็นคู่ค้าสำคัญ และจากนโยบายกีดกันการค้าที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้คณะกรรมการฯ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้เสนอแนะให้รัฐบาลสิงคโปร์เน้นส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้ นวัตกรรมเทคโนโลยีทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการ เช่น เทคโนโลยีทางการเงิน และนาโน เทคโนโลยี ตลอดจนจรรยาบรรณการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานท่ามกลางบริบทที่ประชากรวัยทำงานของ สิงคโปร์กำลังมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งครอบคลุมถึงมาตรการเสริมสร้างทักษะให้กับประชากรผู้สูงวัยที่ จะสามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน ตลอดจนมาตรการปรับและเพิ่มทักษะให้กับบุคลากรเพื่อโยกย้ายตัวเองสู่อุตสาหกรรมแขนงใหม่ๆที่รัฐบาลกำลังส่งเสริม

หนึ่งในทศวรรษ 1990 สิงคโปร์เป็นชาติแรกๆในกลุ่มอาเซียนที่หันมาพัฒนา อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมและอุตสาหกรรมชีวเวชศาสตร์ จนกระทั่งในปี 2558 อุตสาหกรรมชีวเวชศาสตร์ได้พัฒนาขึ้นจนเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เข้าประเทศ 18,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือกว่า 6.65 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 10% ของผลผลิตรวมด้านอุตสาหกรรม ของประเทศ

สิงคโปร์ได้รวบรวมบุคลากรทั้งจากภาครัฐและเอกชนที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญจาก หลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อมาคิดและหาทางออกให้กับปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ ทั้งเรื่อง จำนวนประชากรสูงวัยและความหนาแน่นของเมืองที่เพิ่มมากขึ้น การศึกษา ระบบสาธารณสุข การ คมนาคมขนส่ง สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อมุ่งพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสิงคโปร์ยังเน้นเรื่องความพร้อมของระบบ สาธารณูปโภคพื้นฐานให้รองรับการคิดค้นนวัตกรรมและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยส่วน หนึ่งความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาจากการพัฒนาระบบการศึกษา ซึ่งสร้าง แรงงานคุณภาพสูงให้แก่ประเทศ

ในปี 2559 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) จัดอันดับผลคะแนนสอบวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านของเยาวชนอายุ 15 ปี ใน 70 ประเทศและได้ให้สิงคโปร์เป็นอันดับ 1 ในทั้งสามวิชา ทั้งนี้พบว่าคะแนนของเยาวชนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำและกลุ่มที่มีรายได้สูงไม่แตกต่างกันมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ

ความมีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนและการกระจายทรัพยากรด้านการศึกษาที่ทั่วถึงของภาครัฐนั้นมีส่วนสำคัญมาจากการที่สิงคโปร์ให้ความสำคัญต่อนโยบายการศึกษาโดยได้มีการปฏิรูปคุณภาพของระบบและมาตรฐานการเรียนการสอนของประเทศอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

จุดเด่นที่สำคัญของการศึกษาสิงคโปร์มี 5 ประการ คือ 1.) บุคลากรครูคุณภาพสูง 2.) การเรียนการสอนสองภาษา 3.) โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม 4.) เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัย 5.) ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น สามารถถ่ายโอนนักเรียนระหว่างสายวิชาชีพกับสายสามัญเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียน

เส้นทางการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาในชั้นประถมศึกษา 6 ปี นักเรียนจะต้องสอบวัดระดับ Primary School Leaving Examination (PSLE) ซึ่งผลคะแนนจะเป็นการ “แบ่งเกรด” และกำหนดเส้นทางการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาเป็นต้นไป 1.) นักเรียนที่มีผลคะแนนดีเยี่ยมจะสามารถศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (Specialised Independent School) ซึ่งหลังจากจบหลักสูตร 6 ปี ไม่ต้องผ่านการสอบ GCE O-Level ก่อนที่จะสอบ GCE A-Level เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (เยาวชนกลุ่มนี้มักจะได้ขึ้นเป็นผู้บริหารประเทศในรุ่นต่อไป) 2.) นักเรียนที่ได้ผลคะแนนดี จะศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาหลักสูตรเร่งด่วน (Express) หลักสูตร 4 – 5 ปี ซึ่งต้องสอบ GCE O-Level เพื่อศึกษาต่อระดับวิทยาลัย (Junior College) 2 – 3 ปี ก่อนจะสอบ GCE A-Level เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย 3.) นักเรียนที่ได้ผลคะแนนปานกลาง จะศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมหลักสูตรปกติ (Normal) ซึ่งแบ่งออกเป็นสายวิชาการ (หลักสูตร 4 – 5 ปี) และสายเทคนิค (หลักสูตร 4ปี) โดยจะต้องสอบ GCE N(A) – Level และ GCE N(T) – Level ตามลำดับ หากผลคะแนนดีจะสามารถยกระดับไปสอบ GCE O – Level เพื่อเข้าสู่เส้นทางการศึกษาเช่นเดียวกับหลักสูตรเร่งด่วน นักเรียนที่ทำคะแนนได้ในระดับปกติจะศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาด้านเทคนิค (Institute of Technical Education)

หลักสูตรการศึกษาที่มุ่งสอนให้สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำศักยภาพของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้การที่อนาคตทางการศึกษาทั้งหมดขึ้นอยู่กับผลคะแนน PSLE ทำให้เกิดความกดดันต่อนักเรียนตั้งแต่วัยเด็กสูงมากและนำมาสู่ปัญหาความเครียดในท้ายที่สุด ในระยะหลังจึงได้เกิดเสียงต่อต้านและเรียกร้องจากประชาชนให้ปฏิรูประบบการศึกษาโดยเน้นการให้ความสำคัญกับคะแนนน้อยลงและมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านอื่น (เช่น ศิลปะ และกีฬา) มากขึ้น สิงคโปร์มีนโยบายปรับปรุงระบบอย่างค่อย

เป็นค้อยไป เมื่อปี 2559 ได้มีการปรับปรุงผลสอบ PSLE ให้เป็นช่วงคะแนน ไม่ได้เป็นร้อยละเพื่อลดความกดดันในการแบ่งเกรดนักเรียน และปี 2560 ได้มีการประกาศโควตาพิเศษแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นนอกจากด้านวิชาการในการเข้าโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำของสิงคโปร์

นโยบายการสอนสองภาษา (ภาษาอังกฤษและภาษาประจำเชื้อชาติ) รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดให้การเรียนการสอนทุกวิชาเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ นักเรียนทุกคนต้องเลือกเรียนวิชาภาษาทางการของเชื้อชาติของตนด้วย ในที่นี้รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดไว้ 3 ภาษา ได้แก่ จีน แมนดาริน มาเลย์ หรือทมิฬ สิ่งที่น่าสนใจคือภาษาที่เลือกเรียน ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นภาษาที่ใช้จริงในครอบครัว เมื่อปี 2508 สิงคโปร์เพิ่งได้รับเอกราช ชาวสิงคโปร์เชื้อสายจีนเกือบทั้งหมดไม่ได้ใช้ภาษาจีนแมนดารินในการสื่อสารในครอบครัว และเพียงร้อยละ 60 ของชาวสิงคโปร์เชื้อสายอินเดียใช้ภาษาทมิฬในครอบครัว นโยบายดังกล่าวจึงเป็นกุศโลบายสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับคนในชาติ โดยการ 1.) วางระบบการศึกษาบังคับให้ชาวสิงคโปร์ทุกคนต้องสื่อสารภาษาอังกฤษได้ 2.) ให้มีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาประจำเชื้อชาติ เพื่อให้ประชาชนคงรักษาอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ 3. มีการกำหนดให้มีเพียงหนึ่งภาษา (one common language) ภายในแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ

ยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกสมานฉันท์เป็นชาติพันธุ์เดียวกันภายในแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ด้วย

นโยบายการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักประเทศ บทบาทของการเป็นพลเมืองสิงคโปร์และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนส่วนตนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถม สิงคโปร์มีการปลูกฝังความรักชาติอย่างจริงจังเนื่องจากเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กและเคยวิกฤติทางความมั่นคงมาหลายครั้ง เช่น การยึดครองโดยญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงยุคคอมมิวนิสต์ และสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย (Konfrontasi) ก่อนที่สิงคโปร์จะแยกตัวเป็นเอกราช ปัจจุบันสิงคโปร์กำหนดให้นักเรียนร้องเพลงชาติและกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณรักชาติทุกวัน และสอนวิชาประวัติศาสตร์จากมุมมองการดิ้นรนต่อสู้เพื่อสร้างชาติให้อยู่รอดจากภัยคุกคามรอบด้าน ทั้งนี้ การศึกษาของสิงคโปร์มิได้เน้นการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพลเมืองดีและการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตนอย่างเด่นชัด การเคารพกฎหมายอย่างสูงของชาวสิงคโปร์น่าจะเป็นผลโดยตรงจากการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจริงจัง มีบทลงโทษที่รุนแรง ทำให้ประชาชนมีความเกรงกลัวกฎหมายและเกิดอัตราการกระทำความผิดที่ต่ำกว่าในประเทศอื่น

นโยบายการศึกษาเพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้และการเป็น smart nation สิงคโปร์มีวิสัยทัศน์ในการสร้าง smart nation เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดของโลกมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และให้สิงคโปร์มีความพร้อม มีโครงสร้างพื้นฐานและมีกำลังคนที่มีคุณภาพ สร้างโอกาสให้แก่ประชาชน และให้สังคมมีความมั่นคงและยั่งยืน เพื่อก้าวจาก SG50 สู่ SG100 โดยนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่โดดเด่น คือโครงการ SkillsFuture ซึ่งเริ่มเมื่อปี 2559 ใช้งบประมาณกว่า 400 ล้านดอลลาร์ ต่อปี ในด้านการศึกษา

ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่ออุดช่องว่างด้านทักษะอาชีพ โดยชาวสิงคโปร์ที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปจะได้รับ SkillFuture Credit เริ่มที่ 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ และรัฐบาลจะเติมให้อย่างสม่ำเสมอ ไม่มีวันหมดอายุ ทั้งนี้ใช้ได้เฉพาะสำหรับการสมัครเรียนหลักสูตรอบรมทักษะอาชีพเพิ่มเติมที่ปัจจุบันรัฐบาลเห็นชอบราว 12,500 หลักสูตร นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี 2560 ชาวสิงคโปร์ทุกคน ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจะมี Learning Portfolio ออนไลน์เป็นของตนเอง ที่จะประเมินลักษณะเฉพาะของบุคคล และช่วยแนะนำด้านการวางแผนการศึกษา การทำงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การฝึกอบรมบุคลากรด้านการศึกษาในฐานะแม่พิมพ์ของชาติ รวมทั้งสวัสดิการด้านบุคลากรการศึกษาของสิงคโปร์ สิงคโปร์มีสถาบันการศึกษาแห่งชาติเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูเข้าสู่ระบบการศึกษาเพียงแห่งเดียว ซึ่งระบบรวมศูนย์ดังกล่าวทำให้สามารถควบคุมคุณภาพของครูที่ผลิตเข้าสู่ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นการผลิตครูที่มีความรู้ลึกซึ้ง เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนมีรากฐานความคิดวิเคราะห์ที่แข็งแกร่ง ทั้งนี้ อาชีพครูมีค่าตอบแทนที่ดี มีเส้นทางอาชีพชัดเจน มีการร่วมมือกับครูคนอื่น ๆ ในการวางแผนและปรับปรุงการสอน อีกทั้งครูใหญ่จะถูกย้ายไปบริหารโรงเรียนอื่นทุก 6 – 8 ปี ส่งผลให้มีการปรับและพัฒนากระบวนการบริหารและสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกันอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี อาชีพครูในสิงคโปร์มีความกดดันสูงและต้องทำงานหนัก ตลอดจนมีภาระงานเอกสารมาก ภายใต้ระบบการศึกษาของสิงคโปร์ที่เน้นการมีประสิทธิภาพสูง ทำให้อัตราการลาออกของครูค่อนข้างสูงเช่นกัน หนังสือพิมพ์ Strait Times ได้รายงานเมื่อเดือนตุลาคม 2559 ว่ามีครูที่ลาออกจำนวน 5,000 คนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยคิดเป็นร้อยละ 3 ของครูทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากอัตราเดิมซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 2 กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์อยู่ระหว่างการพิจารณาผ่อนภาระงานเอกสารของครูด้วยการเพิ่มตำแหน่งผู้ช่วยครูให้มากขึ้น

แหล่งที่มา: สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์, ออนไลน์, 2561

การสนับสนุน SMEs

สิงคโปร์ มี SMEs ประมาณ 130,000 ราย หรือ ร้อยละ 99 ของวิสาหกิจทั้งหมด ซึ่งสร้างรายได้คิดเป็นร้อยละ 47 ของผล ผลิตมวลรวม ก่อให้เกิดการจ้างงานร้อยละ 62 ของการจ้างงานทั้งหมดในประเทศ นั้น คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภาพและนวัตกรรมแห่งประเทศไทยสิงคโปร์ หรือ SPRING (“Standards, Productivity and Innovation Board of Singapore”) เป็นองค์กร หลักซึ่งถูกจัดตั้งเพื่อส่งเสริมศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของเหล่าธุรกิจเพื่อความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของสิงคโปร์

SPRING ให้ความช่วยเหลือกับผู้ประกอบการ SMEs ในหลายด้าน ตั้งแต่สนับสนุนการวิจัยนวัตกรรมใหม่ๆ การประสานงานเพื่อความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ กำกับดูแลสินค้าและบริการให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และเป็นไปตามหลักการรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เช่น โครงการ Local Enterprise Financial Scheme ของ SPRING ผู้ประกอบการ SMEs สามารถขอสินเชื่อจากธนาคารโดยให้วงเงินเครดิต ในอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 80 หรือในรูปแบบของการมอบ คุ้มครอง Voucher มูลค่าใบละ 5,000 เหรียญสิงคโปร์ ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเป็นเงินทุนสนับสนุนการปรับปรุงเทคโนโลยีและคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ต่อไป

2. เกาหลีใต้

เกาหลีใต้เป็นประเทศหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางนวัตกรรมอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่การยกระดับสินค้าและบริการสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมเท่านั้นยังสามารถแข่งขันกับสหรัฐฯ สร้างสินค้าแบรนด์ชั้นนำ อาทิ ซัมซุง LG ซึ่งทำให้อาณาจักรสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่นสั่นคลอนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังมีนวัตกรรมเสริมความงามที่ได้รับความนิยมมากด้วย

ประเทศเกาหลีใต้มีความตื่นตัวอย่างมากต่ออุตสาหกรรม 4.0 และมีแผนยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อยกระดับภาคการผลิตเป็นรูปธรรมอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากโครงสร้างของภาครัฐที่มีความทันสมัยอย่างมาก ภายใต้กระทรวงการค้า อุตสาหกรรม และการพลังงาน (Ministry of Trade, Industry and Energy) มีหน่วยงานด้านโรงงานทันสมัย (the Smart Factory division) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การยกระดับภาคอุตสาหกรรมสู่ยุค 4.0 โดยเฉพาะ โดยการนำของเลขาธิการที่ชื่อว่า Lee Gyu-bong รวมถึงการกำหนดนโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแต่ละปีผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์ ไอซีที และวางแผนอนาคต ของเกาหลีใต้ หรือ Ministry of Science, ICT and Future Planning (MSIP)

แม้ว่าแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะเพิ่งเริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อปี 2558 หากแต่ได้มีการดำเนินการจนเห็นผลในขั้นต้นอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว เมื่อศึกษาย้อนกลับไปในแผนงานภาพรวม ทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นถึงนโยบาย ทิศทาง และเป้าหมายซึ่งวางไว้จนถึงปี ค.ศ. 2563 แม้ว่าปัจจุบันเกาหลีใต้จะได้รับการจัดอันดับในด้านศักยภาพและขีดความสามารถการผลิตในอันดับ 17 จากประเทศเศรษฐกิจชั้นนำของโลก (OECD countries) 24 ประเทศก็ตาม แต่เพื่อรักษาระดับความสามารถการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน ไม่ได้พึ่งพิงบริษัทขนาดใหญ่ที่เป็นแบรนด์ชั้นนำระดับโลกที่มีเพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้น รัฐบาลจึงเริ่มให้ความสำคัญกับพื้นฐานและโครงสร้างทางการผลิตโดยรวมที่ยังอ่อนแออยู่ โดยทุ่มงบประมาณในแต่ละปีถึง 2 แสนล้านวอน (หรือประมาณ 172 ล้านเหรียญสหรัฐ) ยกกระดับภาคอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการเชื่อมต่อโรงงานและระบบการผลิตเข้าสู่โลกอินเทอร์เน็ต

รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ศึกษาแนวคิดของเยอรมันและนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับการพัฒนาภาคการผลิตของตนใน 4 ด้านใหญ่ๆ คือ

1. เทคโนโลยีฐาน (Platform) โดยร่วมมือกับองค์กรชั้นนำของโลก อาทิ Fraunhofer Institute และบริษัท Siemens ของเยอรมัน และ the CWC institute ของสหรัฐฯ ในการกำหนดมาตรฐาน IoT (Internet of Thing)

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Applications) โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปใส่ไว้ในกระบวนการผลิต ทำให้ยืดหยุ่นต่อความต้องการที่หลากหลายของลูกค้า อีกทั้งยังมีเทคโนโลยีการควบคุมคุณภาพที่ถูกต้องแม่นยำ

3. อุปกรณ์และโครงข่าย (Devices and Network)

4. ความสามารถในการดำเนินการและความปลอดภัย (Interoperability and Security) ซึ่งทั้งอุปกรณ์เชื่อมต่อและเครื่องจักรจะเชื่อมโยงและทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ในจังหวะเดียวกัน ที่สำคัญคือมีความปลอดภัยทั้งข้อมูลและระบบการผลิตอีกด้วย

โดยในเดือนกันยายน 2558 รัฐบาลได้ประกาศแผนที่นำทาง (Roadmap) ในลักษณะของโครงการวิจัย พัฒนา และทดลองนำร่อง แบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ

1. Flexible design technology เทคโนโลยีการออกแบบที่มีความยืดหยุ่น
2. Technology to sort out defective products เทคโนโลยีการตรวจจับและคัดแยกของเสียในกระบวนการผลิต
3. Software-integrated operating techniques การบริหาร วางแผน และควบคุมการผลิตด้วยซอฟต์แวร์การจัดการโรงงานที่ทันสมัย
4. An open IoT platform การนำมาตรฐานใหม่ของ IoT แบบเปิด มาใช้ในสินค้าและบริการ
5. Smart sensor, data collecting and data processing technologies การบันทึกข้อมูลทุกจุดด้วยเซนเซอร์อัจฉริยะ โดยข้อมูลที่ได้สามารถประมวลผลเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจได้
6. Industrial standard มาตรฐานอุตสาหกรรมใหม่ที่ทันสมัยและได้รับการยอมรับทั่วโลก
 ทั้งนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่รัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความสำคัญ คือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งอนาคต 10 สาขา ได้แก่ 1) Internet of Things หรือ IOT 2) Next Generation Vehicle (ยานยนต์สมัยใหม่) 3) Artificial Intelligence ปัญญาประดิษฐ์ หรือ (AI) 4) Augmented Reality (AR) และ Virtual Reality (VR) (เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง) 5) Smart Health Care (การแพทย์อัจฉริยะ) 6) Fine Dust 7) Convergence Material 8) Intelligent Robot (หุ่นยนต์อัจฉริยะ) 9) Smart City (เมืองอัจฉริยะ) และ 10) The Next Generation Health Care ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่ประเทศไทยให้ความสนใจ

สำหรับแผนงานการส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของเกาหลี นั้น ได้แก่

1. ส่งเสริมการค้าคนคว่ำและวิจัย โดยกระทรวง MSIP ของเกาหลีใต้จะสนับสนุนงบประมาณแก่นักวิจัยรุ่นใหม่สำหรับการค้าคนคว่ำและวิจัยสูงถึง 30 ล้านบาท หรือประมาณ 25,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน หรือราว 900,000 บาทต่อคน

2. สานต่อนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยกระทรวง MSIP มีนโยบายได้แก่ 1. จะยังคงผลักดันการบ่มเพาะพัฒนาวิสาหกิจระดับต้น หรือ Startup อย่างต่อเนื่อง 2. จะยังคงสนับสนุนการดำเนินงานของ Center for Creative Economy and Innovation จำนวน 17 แห่งทั่วประเทศต่อไป 3. จะเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าทำงานในธุรกิจร่วมลงทุน (Venture Firm) เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ตรงของการริเริ่มทำธุรกิจด้วยตนเอง และ 4. จะจัดตั้งกองทุนพิเศษมูลค่ากว่า 1.5 แสนล้านบาท หรือราว 4,500 ล้านบาท เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจระดับเริ่มต้น (Startup) และธุรกิจร่วมลงทุน (Venture Firm) ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. ส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพ โดยกระทรวง MSIP จัดสรรงบประมาณจำนวน 3.4 พันล้านบาท หรือราว 102 ล้านบาท สำหรับการคิดค้นและพัฒนาการรักษาโรคและงบประมาณจำนวน 2.4 พันล้านบาท หรือราว 72 ล้านบาท สำหรับการออกแบบและการพัฒนาเครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัย

เกาหลีใต้มีการพัฒนาโรงงานต้นแบบเพื่อการศึกษา วิจัย และขยายผลไปยังโรงงานอื่นๆ เช่นกัน เรียกว่า “mother factory” โดยมีการผสมผสานความทันสมัยของ IoT เข้ากับระบบการผลิตแบบใหม่ที่เชื่อมโยงโลกเสมือนเข้ากับโลกการผลิตจริง Cyber-Physical System (CPS)

แหล่งที่มา : ตามอุตสาหกรรม 4.0 ในเกาหลี, ออนไลน์, 2561

การสนับสนุน SMEs

เกาหลีส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ โดยมีหน่วยงานส่งเสริมการค้าและการลงทุนแห่งประเทศไทยเกาหลีในต่างประเทศ Korea Trade - Investment Promotion Agency เรียกสั้นๆ ว่า “KOTRA” จึงเป็นหน่วยงานสำคัญ

รัฐบาลเกาหลีโดยกระทรวงเอสเอ็มอีและสตาร์ทอัพ (Ministry of SMEs & Startup : MSS) มีเป้าหมายส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ ผู้ประกอบการใหม่ สนับสนุนวิสาหกิจขนาดเล็กลงอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม วิสาหกิจขนาดกลาง (Small and Medium Business Administration : SMBA) SMBA มีความโดดเด่นในการเป็นศูนย์บ่มเพาะ (Innovation Center)

สถาบันขั้นสูงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกาหลี (Korea Advanced Institute of Science & Technology : KAIST) ไปใช้เป็นตัวแบบศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อโรงงานและการผลิต (Smart Factory) โดยเฉพาะการผลิตนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรขั้นสูง

รัฐบาลเกาหลีจะให้เงินสนับสนุนเพื่อการพัฒนา SMEs เช่น ศูนย์บ่มเพาะ(Innovation Center) ที่ตั้งอยู่ทั่วประเทศ มีงบประมาณสนับสนุน 300,000 ล้านบาทต่อปี ในรูปแบบ coworking space ให้บริษัทเอกชนมาใช้พื้นที่ฟรี โดยจัดผู้เชี่ยวชาญให้ 1 คน ที่ต้องผ่านการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด อาจใช้นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมาแล้วเป็นพี่เลี้ยง โดยรัฐจะมีแผนงาน รวมถึงงบประมาณที่ให้แต่ละปี โดยกำหนดตารางการทำงานตลอดทั้งปีว่าจะต้องเสร็จสิ้นเมื่อไร และจะประเมินผลเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ ซึ่งตามสถิติพบว่า อัตราที่ SMEs เข้ามาบ่มเพาะมีโอกาสเกิดเป็น startup ถึง 80% นั่นแสดงให้เห็นว่า ทั้งรัฐและเอกชนมีความตื่นตัวที่จะนำไอเดีย มีการสร้างผลงานให้เป็นรูปธรรมจริง เพื่อนำไปสู่การขายเชิงพาณิชย์ได้

3. ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่อย่างมาก ส่งผลให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก แม้ในอดีตประเทศญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้สงครามและสร้างความเสียหายมหาศาล และมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ พื้นที่จำกัด การเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง ถึงกระนั้น ประเทศญี่ปุ่นก็ยังสามารถยืนหยัดจนกลายเป็นประเทศชั้นนำของโลกได้ด้วยนวัตกรรม

รัฐบาลญี่ปุ่น ได้วางเป้าหมายหลักของประเทศตามยุทธศาสตร์การเจริญเติบโตใหม่มี 3 ประการ คือ เศรษฐกิจญี่ปุ่นมีความเข้มแข็ง (Strong Economy) การคลังมีความมั่นคง (Robust Public Finances) และระบบประกันสังคมมีความเข้มแข็ง (Strong Social Security System) ญี่ปุ่นได้กำหนดยุทธศาสตร์การเจริญเติบโตใหม่ 7 สาขาหลัก ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ว่าด้วยนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Innovation) ประกอบด้วย 3 โครงการยุทธศาสตร์แห่งชาติ คือ

1.1 ยุทธศาสตร์การใช้ระบบ Feed-In Tariff System โดยขยายขอบเขตการซื้อพลังงานไฟฟ้าที่ได้จากพลังงานหมุนเวียนผ่านระบบ Feed-In Tariff System เพื่อขยายตลาดพลังงานหมุนเวียนในญี่ปุ่น

1.2 ยุทธศาสตร์การริเริ่มโครงการเมืองอนาคต (FutureCity Initiative) ผ่านการมุ่งเน้นลงทุนเมืองอนาคตชั้นนำของโลกโดยใช้เทคโนโลยีอนาคตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกระทรวง MITI ได้เสนอร่างกฎหมายการส่งเสริมเมืองอนาคต (FutureCity Promotion Act) จัดตั้งความร่วมมือภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนโครงการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสร้างระบบสำหรับคัดเลือกภูมิภาคที่มีแนวคิดนวัตกรรมสำหรับอนาคต เป็นต้น

1.3 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และการฟื้นคืนป่า (Forest and Forestry Revitalization Plan) เพื่อให้เป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของท้องถิ่นและการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ

2. ยุทธศาสตร์ว่าด้วยนวัตกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ (Life Innovation) ประกอบด้วย 2 โครงการยุทธศาสตร์แห่งชาติ

2.1 โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบคัดเลือกสถาบันการแพทย์เพื่อสนับสนุนการประยุกต์ใช้การรักษาสุขภาพแนวใหม่โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ป่วยที่เผชิญกับโรคที่รักษาได้ยากและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายของการนำยาและเครื่องมือทางการแพทย์ออกสู่ตลาด

2.2 โครงการยุทธศาสตร์การสร้างการยอมรับของผู้ใช้บริการสุขภาพจากต่างชาติ โดยสร้างชื่อเสียงให้ญี่ปุ่นเป็นแหล่งบริการสุขภาพระดับสูงและการวิจัยทางการแพทย์ในเอเชีย

3. ยุทธศาสตร์เอเชีย (Asia) ประกอบด้วย 5 โครงการยุทธศาสตร์แห่งชาติ คือ

3.1 ยุทธศาสตร์ส่งออกระบบและโครงสร้างพื้นฐาน โดยวางตำแหน่งของญี่ปุ่นให้เป็นผู้เล่นรายสำคัญในธุรกิจโครงสร้างพื้นฐานของโลกผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อตอบสนองต่ออุปสงค์โครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มขึ้นมากในเอเชียและในภูมิภาคอื่นโดยผนวกรวมเทคโนโลยีชั้นนำและประสบการณ์ของญี่ปุ่นทั้งในด้านการปกป้องสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงานและความปลอดภัยและความมั่นคง

3.2 ยุทธศาสตร์การลดอัตราภาษีนิติบุคคลและการส่งเสริมให้ญี่ปุ่นเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของเอเชียเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและรักษาตลาดการจ้างงานภายในประเทศ โดยเชิญชวนให้บริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนในสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงในญี่ปุ่น

3.3 ยุทธศาสตร์การดึงดูดผู้มีความรู้ทักษะสูงพิเศษและเพิ่มการยอมรับแรงงานทักษะสูง ตลอดจนการส่งหนุ่มสาวญี่ปุ่นออกไปเรียนต่างประเทศและยอมรับนักศึกษาต่างชาติจำนวนมากเพื่อเข้ามาศึกษาและฝึกอบรมในญี่ปุ่น

3.4 ยุทธศาสตร์สำหรับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา โดยเน้นการเป็นผู้ตั้งมาตรฐานสินค้าใน 7 กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ การรักษาทางการแพทย์ น้ำ ยานยนต์รุ่นใหม่ รถไฟ การบริหารจัดการพลังงาน สื่อและเนื้อหา และหุ่นยนต์ นอกจากนี้ยังเน้นการส่งออกสินค้าและบริการที่เรียกว่า “Cool Japan” ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพของญี่ปุ่น เช่น เนื้อหา แฟชั่น อาหาร วัฒนธรรม ประเพณี และเพลง

3.5 ยุทธศาสตร์การเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจผ่านการทำความตกลงการค้าเสรีเอเชียแปซิฟิก (FTAAP) โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการปรับโครงสร้างสถาบันในอย่างบูรณาการ

4. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว (Tourism-Oriented Nation and Local Revitalization) ประกอบด้วย

4.1 ยุทธศาสตร์การตั้งระบบเขตพิเศษครบวงจร (Comprehensive Special Zone System) โดยคัดเลือกและมุ่งเน้นในพื้นที่ที่มีศักยภาพในสาขาที่มีความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศและส่งเสริมนโยบายเปิดน่านฟ้าเสรีอย่างเต็มที่ (Full Open Skies)

4.2 ยุทธศาสตร์โครงการเพิ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติถึง 30 ล้านคนโดยทำให้กระบวนการขอวีซ่าที่ให้กับชาวเงินง่ายลง และการสนับสนุนการท่องเที่ยวในวันหยุดยาว

4.3 ยุทธศาสตร์การเพิ่มที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงบ้านให้อยู่อาศัยสะดวกสบายและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ

4.4 ยุทธศาสตร์การเปิดสิ่งอำนวยความสะดวกของภาครัฐให้กับภาคเอกชนและส่งเสริมโครงการที่ใช้ทุนของภาคเอกชน

5. ยุทธศาสตร์ว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology IT Oriented Nation) ประกอบด้วย

5.1 ยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นนำระดับสูงและระบบอื่นๆ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศและส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ โดยพัฒนาสิ่งแวดล้อมแรงจูงใจที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมโดยสร้างศูนย์วิจัยและการศึกษามากกว่า 100 แห่งให้อยู่ในรายชื่อ 50 อันดับแรกในสาขาเฉพาะต่างๆ

5.2 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และยุทธศาสตร์การลงทุนในการวิจัยและพัฒนาให้ถึงระดับร้อยละ 4 ของ GDP

6. ยุทธศาสตร์การจ้างงานและทรัพยากรมนุษย์ (Employment and Human Resources) ประกอบด้วย

6.1 ยุทธศาสตร์การบูรณาการโรงเรียนอนุบาลและสถานรับเลี้ยงเด็กบนหลักการที่ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของครอบครัว ชุมชนและสังคม และการจัดตั้งกระทรวงเด็กและครอบครัว (Ministry of Children and Families)

6.2 ยุทธศาสตร์การริเริ่มระบบการให้คะแนนอาชีพโดยเฉพาะสำหรับอาชีพศึกษา (Career Grading System) และระบบสนับสนุนส่วนบุคคล (Personal Support System)

6.3 ยุทธศาสตร์กรอบแนวคิดใหม่สำหรับบริการสาธารณะ (New Concept of Public Service) โดยเพิ่มบทบาทให้กับทุกคนในสังคมในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่น

7. ยุทธศาสตร์ภาคการเงิน (Financial Sector) โดยยุทธศาสตร์หลักคือการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์บูรณาการกับการเงินและการค้าโภคภัณฑ์ (Integrated Exchange Handling Securities, Financing and Commodities)

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 20 ม.ค. 2560 ที่ผ่านมา นายชินโซ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ได้แถลงนโยบายและแผนงานสำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อสภา โดยมีประเด็นที่น่าสนใจทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญที่น่าจับตามอง มีดังต่อไปนี้

ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นจะสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจท่ามกลางความท้าทายต่าง ๆ ทั้งการลดลงของประชากรญี่ปุ่น และสภาพเศรษฐกิจโลกที่ซบเซา โดยแบ่งการดำเนินการที่สำคัญได้แก่

1. การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งการปรับปรุงสภาพคล่องทางการเงิน การแก้ปัญหาประกันสุขภาพของแรงงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและให้บริการโดยการลดหย่อนภาษี
2. การพัฒนาและสร้างความเจริญในท้องถิ่น ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสินค้า
3. การส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งโดยการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านที่พัก
4. การปฏิรูปการเกษตร ทั้งการลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนในภาคเกษตรกรรม และการขยายตลาดสินค้าเกษตรในต่างประเทศโดยใช้เครือข่ายของเจโทร (องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น)
5. การส่งเสริมด้านนวัตกรรม โดยเฉพาะการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) และการพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงาน เช่น พลังงานไฮโดรเจน และรถยนต์พลังงานไฮโดรเจน

ประเด็นทางด้านสังคม

1. การดูแลความปลอดภัยของประชาชน อาทิ การฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเกาะคิวชู การป้องกันภัยพิบัติและอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงอาชญากรรมไซเบอร์
2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยดำเนินการตามแผนเดิม คือ การปฏิรูปโครงสร้างการทำงาน การเพิ่มบทบาทสตรีในด้านเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนสถานรับเลี้ยงเด็กและบ้านพักคนชรา รวมทั้งบุคลากรที่ทำงานในด้านดังกล่าว
3. การพัฒนาการศึกษา เช่นการส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะทาง และการเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาให้ทุกคนในสังคมมีโอกาสเท่าเทียม

แหล่งที่มา : การศึกษาเพื่อความมั่งคั่งของประเทศ แบบอย่างของเยอรมนีและญี่ปุ่น, ออนไลน์, 2561

บริษัทญี่ปุ่นรับคนงานใหม่จากนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดูจากคุณสมบัติที่เป็นความสามารถทั่วไป การที่ธุรกิจรับพนักงานจากคุณสมบัติทั่วไปดังกล่าว ทำให้ญี่ปุ่นต้องวางหลักสูตรการศึกษาในระดับโรงเรียนให้มีมาตรฐานสูงมาก ส่วนบริษัทใหญ่ๆ จะมีหลักสูตรการฝึกฝนอบรมแก่พนักงานใหม่ในด้านต่างๆ เช่น โตโยต้าจะให้พนักงานใหม่เข้ารับการอบรมเป็นเวลา 2 ปี ในเรื่อง ดิจิทัลอิเล็กทรอนิกส์ ก่อนที่จะเข้าไปทำงานในโรงงาน เป็นต้น

ระบบการจ้างงานจนเกษียณของบริษัทยักษ์ใหญ่ และวิธีทำงานที่ให้พนักงานย้ายไปทำงานฝ่ายต่างๆ ของบริษัท ทำให้นายจ้างเต็มใจที่จะลงทุนเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะเห็นว่าเป็นการลงทุนที่สามารถคืนผลตอบแทนกลับมาได้ คนงานญี่ปุ่นเองก็มีทัศนคติที่กระตือรือร้นต่อการเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าการร่วมงานกับบริษัทขนาดใหญ่ เหมือนกับตัวเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว การทำงานในองค์กรเหมือนกับตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเป็นทีม ทักษะความสามารถของกลุ่มคนทำงาน (collective skills) จึงเป็นรากฐานที่สร้างความสำเร็จของบริษัทญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การควบคุมคุณภาพหรือการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จของญี่ปุ่นเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ทุนส่วนทางสังคมเห็นพ้องที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมจากการแข่งขันด้านคุณภาพ ระบบการจ้างงานจนเกษียณ ผลประโยชน์ของคนงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผลประโยชน์องค์กร ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง การลงทุนอย่างต่อเนื่องของธุรกิจเพื่อพัฒนาทักษะคนงาน และความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายแรงงานกับฝ่ายบริหารที่อาศัยการปรึกษาหารือ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนสะท้อนอยู่ในเนื้อหาและการทำหน้าที่ของคนญี่ปุ่นในองค์กรต่างๆ

ระบบการศึกษาจะสะท้อนรูปแบบระบบเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดของแต่ละประเทศ สหรัฐอเมริกาที่มีเศรษฐกิจกลไกตลาดเสรี การศึกษาจะเป็นระบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน ส่วนเยอรมนีและญี่ปุ่นที่มีเศรษฐกิจกลไกตลาดเพื่อสังคม (social market economy) การศึกษาจะมุ่งสร้างทักษะวิชาชีพแก่นักเรียนทุกคน เพื่อให้คุณภาพของประชากรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ

การสนับสนุน SMEs

ญี่ปุ่นมีกฎหมายรองรับ ส่งเสริมความยั่งยืนของ SMEs โดยส่งเสริมนวัตกรรมทางธุรกิจและการเริ่มต้นธุรกิจ โดยมีเป้าหมายให้ SMEs จะต้องยืนได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการมองเห็นภาพเป็นเช่นนี้ได้ นั้น SMEs จะต้องมีการปรับตัว SMEs จำเป็นที่จะต้องทำกิจกรรมทางธุรกิจแบบใหม่ หรือมีนวัตกรรมทางธุรกิจ เช่น การพัฒนาการขายสินค้าและบริการใหม่ การใช้วิธีการผลิตและวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แบบใหม่ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบใหม่

การร่วมลงทุนทางธุรกิจ ผู้จัดการโดยมากก็จะเป็นตัวของผู้ประกอบการ ผู้ที่มีความกล้าที่จะพัฒนาความรู้ทางธุรกิจและกล้ารับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น กิจกรรมนี้คาดหวังที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามความจริงของธุรกิจที่จะต้องเจอกับความเสี่ยง ที่พวกเขามีหน้าที่จะสร้างสรรค์ธุรกิจอยู่แล้ว และคาดหวังว่าจะได้รับผลรับผลกระทบก่อนที่จะดำเนินการต่อ โดยการได้มาซึ่งเงินทุน เทคโนโลยีทางการค้า สวัสดิการทางสังคม นวัตกรรมทางธุรกิจและการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ มีการพิจารณาถึงการส่งเสริมให้ SMEs สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเป็นส่วนของงานที่สำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นในอนาคต ที่ต้องการเห็นมาเป็น

นโยบายส่งเสริม SMEs

1. ภายใต้นโยบายการให้ความช่วยเหลือการเพิ่มของเงินทุน ตลาดทุนใหม่ ได้เริ่มดำเนินการในตลาดการเงิน-ตลาดทุนในญี่ปุ่น มีชื่อว่า “MOTHERS” ตั้งแต่เดือนธันวาคม 1999 และ “NASDAQ Japan” ตั้งแต่ปี 2000 ซึ่งเป็นมาตรการที่ต้องการขยายตลาดทุนแห่งใหม่ให้เกิดขึ้นและเพิ่มโอกาสทางการเงินแก่ SMEs

2. ระบบการรับประกันสินเชื่อ เป็นการร่วมลงทุนด้านพันธบัตรของภาคเอกชน โดย SMEs เพื่อที่จะส่งเสริมการพัฒนาตลาดพันธบัตรให้กับ SMEs

3. การสนับสนุนการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีโดยรัฐบาลพยายามที่จะจัดหาการพัฒนาธุรกิจรูปแบบใหม่และใช้เงินในการทำการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ SMEs ภาครัฐจึงได้ตั้ง SBIR system หรือ Small Business Innovation Research system, ที่จะสนับสนุน SMEs ในระยะของการแข่งขัน

2. การสร้างความเข้มแข็งพื้นฐานของการบริหารจัดการ SMEs

ธุรกิจ SMEs มักจะขาดพื้นฐานการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ยากในการที่จะหาทรัพยากรจากภายนอกมา ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งของพื้นฐานการบริหารจัดการให้กับธุรกิจ SMEs ดังนี้

2.1 การส่งเสริมการบริหารทรัพยากรของ SMEs ในจุดที่เป็นข้อบกพร่องอยู่

2.2 การพัฒนาสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจที่ดี ในการพัฒนาเงื่อนไขพื้นฐานของกิจกรรมทางธุรกิจ ในการบริหารทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

ภาครัฐเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในสภาวะแวดล้อมทางกิจกรรมธุรกิจที่มีการบริหารจัดการที่ไม่ใช่ทรัพยากร อย่างเช่น ผู้ชำนาญการธุรกิจ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรบุคคล ซึ่งรัฐบาลมีแผนที่จะดำเนินการตามมาตรการนี้ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องจัดเตรียมศูนย์อำนวยความสะดวก ที่จะเตรียมความพร้อมเรียกว่า One-Stop ที่จะให้การช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ทั้งเงินทุนและทรัพยากร อย่างเช่น ทรัพยากรบุคคล ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยี ทั้ง SMEs ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งศูนย์ให้ความช่วยเหลือนี้จะเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐในภูมิภาคและหน่วยงานที่สนับสนุน SMEs ในการให้ข้อมูลข่าวสารและแนะนำ ในแนวทางของมาตรการตามนโยบาย เป็นการช่วยเหลือทางธุรกิจและเทคโนโลยีของ SMEs

สำหรับด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นั้นรัฐบาลได้ทบทวนระบบที่ปรึกษาทางการจัดการที่ใช้ในวิสาหกิจของภาครัฐ ในระบบใหม่นี้จะเป็นการพิจารณาถึง ที่ปรึกษาด้านธุรกิจเอกชน ทั้ง การเผยแพร่ความรู้ให้กับธุรกิจ SMEs ในหลักการทั่วไป และการให้คำปรึกษานำทักษะการให้คำปรึกษาแนะนำแบบเชิงลึกอีกด้วย

2.3 ช่วยเหลือในการปรับตัวของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าภาครัฐจะให้การส่งเสริมให้ SMEs สามารถที่จะช่วยเหลือได้ด้วยตนเองในระยะยาวหลังจากที่ภาครัฐเดินออกมาแล้ว แต่ความไม่คาดฝันอาจเกิดขึ้นได้ในระบบการทำธุรกิจ อย่างเช่น การเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางการค้า อัตราแลกเปลี่ยน ข้อจำกัดของปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และการเกิดภัยพิบัติครั้งใหญ่หรือการล่มละลายของธุรกิจขนาดใหญ่ที่ SMEs

เป็นผู้รับจ้างผลิตอยู่ในกรณีจากประสบการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากจำนวน SMEs ที่มีอยู่มาก ทำให้นโยบายนี้ มีความพยายามที่จะช่วยเหลือ SMEs ในการปรับตัวของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ เพื่อเสถียรภาพของ SMEs เอง มาตรการนี้รวมไปถึงมาตรการด้านการเงินที่ช่วยเหลือจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น และมาตรการล้มละลายของกิจการ และรัฐบาลยังได้พิจารณาทบทวนขั้นตอนฟื้นฟูธุรกิจตามกฎหมายล้มละลายของธุรกิจที่จะนำมาพิจารณาใช้กับ SMEs ในแผนการฟื้นฟูธุรกิจใหม่ ในกฎหมายฟื้นฟูธุรกิจ

ปัจจุบันรัฐบาลได้พิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการล้มละลายของธุรกิจขนาดใหญ่ และภัยพิบัติหลักทางธรรมชาติในประเทศญี่ปุ่น โดยรัฐบาลมีแผนการในอนาคตที่จะเพิ่มมาตรการความเข้มแข็งและความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงินและการรับประกันสินเชื่อทางธุรกิจ เพื่อที่จะพร้อมรับกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. จีน

จีนมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับโลก โดยมีหน่วยงานทั้งในระดับชาติและระดับมณฑลดำเนินการ สำหรับระดับชาติมีคณะทำงานระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และการศึกษา, มีกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สำนักงานกำกับกิจการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศ (SASTIND) รวมทั้งองค์กรเทียบเท่าระดับกระทรวงคือ สภาวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน (Chinese Academy of Sciences : CAS) เป็นหน่วยงานคลังสมองที่จะให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่รัฐบาลจีน และมีบทบาทอยู่ในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานในระดับมณฑลที่ลงมือปฏิบัติโดยมีห้องปฏิบัติการทดลองและศูนย์ศึกษาวิจัยต่างๆ ที่มีความพร้อม โดยจีนมีนักวิจัยด้าน R&D (แบบเต็มเวลา) มากที่สุดของโลก (จำนวน 1.52 ล้านคน) และจีนยังเป็นเจ้าของสิทธิบัตรนวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งมีผลงานอยู่ในฐานข้อมูล Science Citation Index (SCI) มากเป็นอันดับ 2 ของโลก โดยผลงานได้ถูกอ้างอิงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก ซึ่งน่าจะนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยได้แนวทางหนึ่ง

ยุทธศาสตร์และนโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีน โดยเฉพาะเค้าโครงแผนพัฒนาฯ ปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๖๓ และเค้าโครงยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. เค้าโครงแผนพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติระยะกลางและระยะยาว ปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๖๓ ที่ได้กำหนดสาขาการพัฒนา 11 ด้าน จำนวน 13 โครงการ และเทคโนโลยีล้ำยุค 8 ด้าน ได้แก่

1.1 การพัฒนา 11 สาขา ได้แก่ 1. พลังงาน 2. ทรัพยากรน้ำและแร่ 3. สิ่งแวดล้อม 4. เกษตรกรรม 5. อุตสาหกรรมการผลิต 6. การขนส่ง 7. อุตสาหกรรมบริการข้อมูลข่าวสาร 8. สาธารณสุข 9. การบริหารจัดการพัฒนาเมือง 10. ความปลอดภัยสาธารณะ 11. การป้องกันประเทศ

1.2 จำนวน 13 โครงการ ได้แก่ 1. Core Electronic Devices, High-end Generic Chips Basic Software 2. Super Large-scale Integrated Circuit 3. Next Generation Broadband Mobile Telecommunication 4. High-end Numerically Controlled Machine Tools 5. Development of large Oil-gas Fields & Coal-bed Methane 6. Large Advanced Reactor Nuclear Power Station 7. Water Body Contamination Control and Treatment 8. New Genetically Modified Varieties 9. Major New Drugs Discovery 10. Prevention and Treatment of Major Infectious Diseases 11. Large Passenger Aircrafts 12. High Resolution Earth Observation Systems 13. Manned Space Flights & Moon Probe

1.3 การพัฒนาเทคโนโลยีล้ำยุค 8 ด้าน ในอนาคตของจีน ได้แก่

1. เทคโนโลยีชีวภาพ 2. เทคโนโลยีสารสนเทศ 3. เทคโนโลยีด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย 4. เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย 5. เทคโนโลยีพลังงานที่ทันสมัย 6. เทคโนโลยีการเดินเรือ 7. เทคโนโลยีด้านเลเซอร์ 8. เทคโนโลยีด้านอวกาศ

2. สำหรับเค้าโครงยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ.2559 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนานอกเป็น 3 ชั้น ได้แก่

2.1 ปี พ.ศ.๒๕๖๓ มีเป้าหมายที่จะเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าต่ำไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูง โดยอาศัยการใช้นวัตกรรมในการผลิต โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้าน R&D เป็น ๒.๕ ของ GDP การนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาต้องมากกว่าร้อยละ 60 และภาคบริการที่มีนวัตกรรมสมัยใหม่จะมีสัดส่วนร้อยละ 20 ของ GDP และต้องเป็นเจ้าของนวัตกรรมที่คิดค้นด้วยตนเอง

2.2 ปี พ.ศ.2573 มีเป้าหมายที่จะเป็นผู้นำนวัตกรรมโลก โดยอุตสาหกรรมการผลิตหลักของประเทศ จะมุ่งเน้นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง เปลี่ยนจากประเทศ "ผู้ตาม" ไปสู่ประเทศ "ผู้นำ" ด้านนวัตกรรม และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้าน R&D เป็นร้อยละ ๒.๘ ของ GDP

2.3 ปี พ.ศ.2593 มีเป้าหมายที่จะเป็นชาติมหาอำนาจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลก ซึ่งมุ่งเน้นการเป็นผู้นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการป้องกันประเทศ และมีหน่วยงานชั้นนำระดับโลกทั้งมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และบริษัทด้านนวัตกรรม

การสนับสนุน SMEs

1. มาตรการบังคับใช้กฎหมายการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยการวิจัยเพื่อสร้างมาตรการสำหรับระบบประกันสินเชื่อสำหรับธุรกิจ SMEs และการพยายามป้องกันการผูกขาดในธุรกิจบางสาขา รวมถึงการสร้างนโยบายการกระตุ้นการลงทุนจากเอกชน

2. มาตรการสนับสนุนทางด้านภาษีและการเงิน โดยการเพิ่มเงินทุนพิเศษสำหรับเป็นงบประมาณเพื่อช่วยเหลือธุรกิจ SMEs รวมถึงการวางนโยบายเร่งด่วนเพื่อช่วยลดอัตราดอกเบี้ยเงินได้ของธุรกิจ SMEs ถึงร้อยละ 50

3. มาตรการขจัดปัญหาทางการเงิน โดยการเพิ่มเงินกู้ให้ธุรกิจ SMEs เน้นการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์แห่งใหม่ของจีน (Chi Next) และพัฒนาการประกันสินเชื่อในภาคธุรกิจ SMEs

4. มาตรการสนับสนุนยกระดับและปรับโครงสร้าง โดยการลงทุนในส่วนวิจัยและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่และการพัฒนาคุณภาพสินค้าในภาคธุรกิจ SMEs

5. มาตรการพัฒนาระบบบริการสังคม โดยการแนะนำและสนับสนุนตัวแทนภาคบริการเพื่อให้ข้อมูล การฝึกอบรม การลงทุน การตรวจสอบคุณภาพและการบริการจัดการกับธุรกิจ SMEs

6. มาตรการสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการ โดยการจัดหาที่ปรึกษาเพื่อธุรกิจ SMEs ส่งเสริมระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ปรับปรุงระบบดำเนินงาน ยกระดับโครงสร้างการจัดการให้มีความสมบูรณ์ รวมทั้งส่งเสริมนวัตกรรมจัดการในธุรกิจ SMEs

แหล่งที่มา : บทบาทของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเมืองจีน, ออนไลน์, 2561

นโยบายและแผนงานด้านสังคมและด้านธุรกิจ

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และเศรษฐกิจมั่นคงเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปกครองประเทศ ในหัวข้อนี้จะแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านสังคมและธุรกิจ โดยในด้านสังคมจะหยิบยกแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในประเทศที่เคยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เคยเป็นประเทศที่ยากจน แต่ได้ผันตัวมาเป็นประเทศติดอันดับ 1 ใน 10 ที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีที่สุดในโลก คือ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย (สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ และฟินแลนด์) ซึ่งได้นำแนวทางรัฐสวัสดิการมาใช้

รัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นระบบสวัสดิการสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญของมาตรฐานการครองชีพ การศึกษา และการดูแลสุขภาพของผู้อยู่อาศัยได้รับเงินทุนผ่านรายได้ภาษีทั่วไป ผลประโยชน์ส่วนรวมถูกเสนอให้กับทุกคน เช่น เป็นข้อเสนอสำหรับทุกคนชั้น ในรัฐสวัสดิการ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือทรัพยากรโดยอนุญาตให้ผู้อยู่อาศัยทุกคนเข้าถึงสินค้าพื้นฐานเช่น ที่พักอาศัย อาหาร ความช่วยเหลือทางการแพทย์และการเข้าเรียน

1. รัฐประกันรายได้ขั้นต่ำของทุกคนในสังคม

2. สร้างความมั่นคงในชีวิต โดยให้มีหลักประกันทางรายได้ และอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤติ

3. ให้พลเมืองทุกคน ได้รับบริการสังคม (social service) อย่างเสมอหน้ากันด้วยมาตรฐานที่ดีที่สุด เท่าเทียมกัน

รัฐบาลเป็นผู้อุปถัมภ์ดูแลชีวิตประชาชนในแทบทุกด้าน แม้ว่ากลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียไม่ได้เป็นมหาอำนาจในเรื่องใดเลย แต่มีระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีคุณภาพสูงมาก คนสแกนดิเนเวียมีคุณภาพชีวิตและระดับการศึกษาอยู่ในระดับต้นๆ ของโลก ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของทุกประเทศสแกนดิเนเวียต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ชัดความสามารถในการแข่งขันของฟินแลนด์และสวีเดนติดห้าอันดับแรกของโลก ส่วนเดนมาร์กและนอร์เวย์ก็อยู่ไม่เกินอันดับที่สิบห้า และที่น่าสนใจคือ ในขณะที่เพื่อนบ้านในยุโรปเกือบทุกประเทศมีปัญหาเศรษฐกิจรุนแรง เศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียกลับมีภูมิคุ้มกันสูง สามารถที่จะขยายตัวได้ต่อเนื่อง และพันธบัตรรัฐบาลของประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียในทุกประเทศยังมีอันดับความน่าเชื่อถือ

1. นอร์เวย์

ประเทศนอร์เวย์เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นประเทศอันดับแถวหน้าที่ให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษยชาติ และมีรายได้ของประชากรเฉลี่ยสูงติดอันดับต้น ๆ ของโลกและผู้คนในประเทศมีคุณภาพชีวิตสูง รายได้ของประเทศนอร์เวย์มาจากการส่งออกสินค้าส่งออก ประกอบด้วย น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เหล็ก เหล็กกล้า อะลูมิเนียม อุตสาหกรรมการต่อเรือและการประมง

นอร์เวย์เป็นรัฐสวัสดิการ ซึ่งมีนโยบายที่เน้นการนำรายได้ของรัฐมาสนับสนุนภาคบริการ เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมแก่ประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การบริการรักษาพยาบาล การศึกษา การจัดระบบบำนาญบำนาญ และการดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ เป็นต้น ลักษณะสำคัญของสังคมนอร์เวย์อีกประการหนึ่ง คือ “การเน้นความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ” ซึ่งทำให้สตรีชาวนอร์เวย์ได้รับสิทธิในการทำงานและสิทธิทางด้านสังคมอื่นๆ เช่นเดียวกับบุรุษ

นอร์เวย์มีเงินทุนหลักจากภาษีและอากรที่ผู้อาศัยจ่าย รัฐบาลยังใช้รายได้จากการส่งออก เช่น การขายน้ำมันและแก๊ส ในการจัดหาเงินทุนผลประโยชน์ทางสังคมด้วย

ถึงแม้ว่ารัฐบาลมีความรับผิดชอบหลักสำหรับผลประโยชน์ทางสังคม แต่องค์กรอาสาสมัครและบุคคลแต่ละคนยังให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนที่สำคัญและมากมาย

2. ฟินแลนด์

ฟินแลนด์เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าเติบโตโดยเน้นองค์ความรู้ (Knowledge-intensive Growth) แนวโน้มของการเติบโตด้านผลิตภาพในฟินแลนด์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ฟินแลนด์เริ่มทดลองใช้นโยบายตามโครงการสวัสดิการสังคมในวันที่ 1 มกราคม 2560 ซึ่งตามโครงการทดลองเป็นเวลา 2 ปี รัฐบาลจะแจกเงินค่าครองชีพขั้นพื้นฐานให้กลุ่มผู้ตกงานกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีเงื่อนไขผู้สื่อข่าวบีบีซีรายงานว่าผู้ตกงานราว 2,000 คน จะได้รับเงินเกือบ 600 ดอลลาร์สหรัฐฯ (ราว 20,000 บาท) ต่อเดือน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต โดยพวกเขาไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐานว่ากำลังหางาน หรือมีรายได้เสริมมาจากทางอื่นก็ตาม

สำหรับกลุ่มผู้ตกงาน 2,000 คนที่เข้าโครงการนี้มาจากการสุ่มเลือก และเมื่อถูกเลือกแล้ว พวกเขามีทางเลือกทางเดียว คือต้องเข้าร่วมโครงการและรับค่าครองชีพขั้นพื้นฐานเป็นเวลา 2 ปี หากโครงการนี้ประสบความสำเร็จ รัฐบาลอาจขยายการให้เงินเดือนขั้นพื้นฐานกับคนฟินแลนด์เพิ่มมากขึ้น

3. สวีเดน

สวีเดนเป็นประเทศที่เปิดกว้างในด้านเสรีภาพของมนุษย์ มีอัตราความยากจนที่ต่ำที่สุดในโลก เป็นประเทศที่มีความเท่าเทียมมากที่สุดในการกระจายรายได้และสวัสดิการสังคม

รัฐสวัสดิการในสวีเดน เด็กนักเรียนสามารถเข้าโรงเรียนได้ฟรี อุปกรณ์การเรียนฟรี โดยรัฐจะส่งให้เรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงปริญญาเอกตามกำลังความสามารถของนักเรียนคนนั้นๆ เด็กทุกคนมีเงินเดือนให้ใช้ โดยทุกคนได้รับเท่าเทียมกัน ผู้หญิงสามารถลาคลอดได้ยาวนานถึง 18 เดือน โดยยังได้รับรายได้เกือบเท่าเงินเดือนที่รับอยู่ก่อนคลอดเสียอีก สำหรับคนทำงาน จะได้รับเงินเดือนตามลักษณะงานที่ทำ ไม่ใช่ตามวุฒิ เช่น ถ้าทำงานขับรถประจำทาง ไม่ว่าจะจบระดับการศึกษาใด

ก็เริ่มต้นด้วยเงินเดือนที่เท่ากัน และในระยะยาวคนขับรถประจำทางก็อาจมีรายได้มากกว่าคนจบปริญญาโท หรือปริญญาเอกที่ทำงานตรงสาขาแต่ยังมีประสบการณ์ไม่มาก เป็นต้น ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ต่างก็ได้รับบำนาญ สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากภาษีอากร โดยภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) เก็บอยู่ที่ 25% ภาษีรายได้บุคคลธรรมดาเก็บระหว่าง 30-62 % ของรายได้สุทธิ

แหล่งที่มา : The Economist - 02 February 2013, ออนไลน์, 2561

สาเหตุที่การบริหารรัฐสวัสดิการประสบความสำเร็จ

1. คนสแกนดิเนเวียมีความจริงจังสูง จึงส่งผลให้นักการเมือง(ซึ่งถูกกดดันให้ตอบโจทยั ระยะยาวของประชาชน) กล้าตัดสินใจทำในเรื่องยากๆ เมื่อสามสิบปีที่แล้วความเป็นรัฐสวัสดิการทำให้ภาครัฐมีขนาดใหญ่มาก สร้างภาระภาษีสูงมากให้ภาคธุรกิจ รวมทั้งสร้างความกังวลเกี่ยวกับความยั่งยืนทางการคลัง รัฐบาลของหลายประเทศสแกนดิเนเวียจึงได้ตัดสินใจลดขนาดของภาครัฐลง ลดหนี้สาธารณะ แก้ปัญหาการขาดดุลการคลังอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญได้ลดภาระผูกพันหน้าด้วยการปฏิรูประบบบำนาญ จากเดิมที่เคยกำหนดผลประโยชน์ตายตัวที่ผู้เกษียณจะได้รับ (defined benefits) เป็นระบบที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนจากการลงทุนของเงินที่คนทำงานแต่ละคนสมทบเข้ามา การตัดสินใจปฏิรูประบบบำนาญนี้เป็นเรื่องยากที่หลายประเทศในยุโรป (ที่พบกับวิกฤตเศรษฐกิจรอบนี้) ไม่กล้าทำ สวีเดนเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จ ในการปฏิรูประบบการคลังและระบบบำนาญอย่างมาก สามารถลดรายจ่ายภาครัฐจากร้อยละ 67 ของ GDP ในปี 1993 เหลือเพียงร้อยละ 49 ของ GDP ในปี 2012 ลดหนี้สาธารณะลงจากร้อยละ 70 เหลือเพียงร้อยละ 30 ของ GDP และงบประมาณที่เคยขาดดุลเกินร้อยละ 10 ของ GDP ในแต่ละปีได้กลับเป็นเกินดุล

2. รัฐบาลในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียได้ปรับวิธีการให้บริการสวัสดิการสังคมจากที่รัฐเป็นผู้วางแผนเอง กำหนดรูปแบบเอง และให้บริการเอง มาเป็นเพียงผู้จ่ายเงินอุดหนุนให้ประชาชนไปเลือกใช้บริการได้ตามที่ตัวเองต้องการจากผู้ให้บริการที่ต้องแข่งขันกัน เนื่องด้วยประชาชนได้รับเงินอุดหนุนจำนวนจำกัด ทุกคนจึงระมัดระวังการใช้จ่ายเงินอุดหนุนมากกว่าเดิม ที่สำคัญคือทำให้ผู้ให้บริการ (ทั้งภาครัฐและเอกชน) ต้องแข่งขันกัน สวีเดนและเดนมาร์กเป็นผู้นำในระบบคูปองโรงเรียน ผู้ปกครองสามารถส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนรัฐหรือโรงเรียนเอกชนที่ไหนก็ได้ โดยใช้คูปองที่ได้รับจากรัฐบาลจ่ายค่าเทอม ระบบนี้ได้ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของเด็กนักเรียนโดยรวมดีขึ้นมาก มีคะแนนสอบมาตรฐานสูงเป็นระดับต้นๆ ของโลก

ในด้านการรักษาพยาบาลก็คล้ายกัน เกิดโรงพยาบาลและคลินิกเอกชนขึ้นจำนวนมาก เพื่อมาแข่งขันกับโรงพยาบาลของรัฐ ผู้ป่วยสามารถเลือกใช้บริการสถานพยาบาลที่ใดก็ได้ภายในสิทธิ์ที่รัฐบาลอุดหนุน แนวคิดแบบ choice and competition นี้เป็นการนำกลไกตลาดเข้ามาประยุกต์ในการให้บริการสวัสดิการสังคม ส่งผลให้ผู้ให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการให้บริการตลอดเวลา รวมทั้งลดไขมันต่างๆ ที่เคยแฝงอยู่ในรายจ่ายภาครัฐอีกด้วย

3. รัฐบาลของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียเชื่อว่าบทบาทรัฐสวัสดิการกับการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจจะต้องเสริมซึ่งกันและกัน ในอดีตนั้นแนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการแรงกว่าเรื่องความสามารถในการแข่งขัน จนสร้างภาระให้แก่ภาคธุรกิจมากเกินไป ทั้งภาระภาษีและกฎเกณฑ์กติกาในการทำธุรกิจ ตัวอย่างหนึ่งคือแนวคิดด้านตลาดแรงงาน ในขณะที่หลายประเทศ

ในยุโรป มีกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จนธุรกิจขาดความคล่องตัว และตลาดแรงงานขาดความยืดหยุ่น จนไม่สามารถลดปัญหาการว่างงานในขณะนี้ได้ เดนมาร์กได้เป็นผู้นำในการปฏิรูประบบการจ้างงาน เปิดโอกาสให้ธุรกิจสามารถเลิกจ้างลูกจ้างได้ตามที่เห็นสมควร คนตกงานจะเป็นภาระที่รัฐบาลต้องดูแลและช่วยหางานใหม่ให้ วิธีคิดแบบนี้ทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ ในขณะที่คนตกงานก็ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

นอกจากเรื่องตลาดแรงงานแล้ว รัฐบาลของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียให้ความสำคัญกับการสร้างผู้นำธุรกิจเฉพาะทาง (niche market) ที่ขายของได้ทั่วโลก และส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอย่างจริงจัง เปิดโอกาสให้คนที่มีความคิดสร้างสรรค์และความสามารถด้านนวัตกรรมใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะมาจากคนกลุ่มใดของสังคม รัฐบาลเร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลายรูปแบบ และสนับสนุนทุกขั้นตอนของการทำธุรกิจในลักษณะที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (มากกว่าที่จะเอากฎเกณฑ์ของทางการเป็นตัวตั้ง) ใครจะคิดว่าบริษัทที่สร้างการ์ตูน Angry Bird (ที่เด็กติดกันทั่วโลก) จะตั้งอยู่ในเฮลซิงกิ และไม่น่าเชื่อว่าโคเปนเฮเกนได้กลายเป็นเมืองศูนย์กลางร้านอาหาร fusion ชั้นนำของโลก (ทั้งที่อาหารเดนมาร์กไม่มีรสชาติ และไม่เคยได้รับความนิยมแพร่หลายมาก่อน)

4. คนสแกนดิเนเวียให้ความสำคัญอย่างมากกับความซื่อสัตย์และความโปร่งใสของรัฐบาลและนักการเมือง สังคมสแกนดิเนเวียตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้คะแนนด้านคอร์รัปชันของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวียนอยู่ในกลุ่มสิบอันดับดีที่สุดในโลก ความซื่อสัตย์และความโปร่งใสของรัฐบาลและนักการเมืองได้ทำให้ประชาชนไว้วางใจในสิ่งที่รัฐบาลคิดและรัฐบาลทำ ส่งผลให้คนสแกนดิเนเวียกล้าที่จะลองของใหม่ และปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศได้ตามที่รัฐบาลเสนอโดยไม่แคลงใจ ว่ารัฐบาลอาจทำเพื่อประโยชน์ของตนหรือพวกพ้องของตน วัฒนธรรมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความโปร่งใสได้ส่งผลให้สังคมสแกนดิเนเวียมีระดับความไว้วางใจสูง ทั้งต่อรัฐบาล และระหว่างคนในสังคมด้วยกันเอง ความไว้วางใจนี้ได้ทำให้เกิดคุณภาพการอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะตกลงคำไหนเป็นคำนั้น ทำให้ต้นทุนการทำธุรกิจต่ำ ไม่ต้องกังวลกับค่าทนายหรือค่าใช้จ่ายแฝงอื่นๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างทาง

นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ระบบราชการของสแกนดิเนเวียรักษาคนเก่งให้ทำงานในระบบราชการได้ เพราะแม้ว่าข้าราชการจะได้เงินเดือนต่ำกว่าภาคเอกชน แต่ยินดีทำงานเพื่อสังคม เพราะมีเกียรติและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

5. วัฒนธรรมการเมืองและการบริหารจัดการในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย นิยมการหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ไม่เห็นด้วย ต่างจากวัฒนธรรมการเมืองและการบริหารจัดการที่มุ่งจะเอาชนะ หรือใช้เสียงข้างมากลากไป โดยไม่สนใจข้อกังวลหรือความเป็นห่วงของเสียงข้างน้อย การมุ่งมั่นที่จะหาข้อสรุปร่วมกันทำให้ผู้นำทุกระดับต้องมองด้านบวกมากกว่าด้านลบ มองถึงผลประโยชน์ร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รู้จักที่จะนำความคิดเห็น (โดยเฉพาะข้อกังวลของเสียงส่วนน้อยมาปรับปรุงเพื่อหาทางออกร่วมกัน วัฒนธรรมแบบนี้นอกจากจะช่วยให้มองประเด็นต่างๆ อย่างรอบคอบแล้ว ยังจะช่วยลดความแตกแยกในสังคมด้วย

ในด้านธุรกิจจะหยิบยกรูปการสนับสนุนภาคธุรกิจองค์รวมที่ประเทศพัฒนาจำนวนมากนำมาใช้ 3 รูปแบบ เพื่อผลักดันการเติบโตของผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม และความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

1. การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Public-Private Partnership : PPP) เป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้การลงทุนเกิดประสิทธิภาพ

การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Public-Private Partnership : PPP) เป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยการดำเนินโครงการในด้านการให้บริการสาธารณะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานและบริการโดยมุ่งเน้นการให้บริการที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่ากับต้นทุนมากกว่าภาครัฐจะเป็นเจ้าของหรือดำเนินการโดยภาครัฐเอง

2. Philanthropy เป็นการนำเงินหรือทรัพย์สินมาเป็นทุนหาดอกผลแล้วนำไปให้ความช่วยเหลือแก่สังคมโดยที่เงินต้นยังคงอยู่

การบริจาคเพื่อการกุศล หรือการทำบุญสุนทานของภาคธุรกิจ ที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Corporate Philanthropy นั้น เป็นกิจกรรมเพื่อสังคมชนิดหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในจำพวก CSR-after-process ที่เป็นการรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในลักษณะของการดำเนินความช่วยเหลือหรือการตอบแทนคืนสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้เงินหรือวัสดุสิ่งของ ที่เกิดขึ้นแยกต่างหากจากกระบวนการดำเนินธุรกิจปกติ และพบเห็นได้ในทุกองค์กรธุรกิจกิจกรรมเพื่อสังคมในลักษณะดังกล่าว นับว่าเป็นบทบาทของพลเมืองภาคองค์กร (Corporate Citizen) ที่ดี ในการให้ความช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้ขาดแคลนยากไร้ ให้ได้รับปัจจัยในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการให้เงินหรือวัสดุสิ่งของ (โดยเฉพาะที่เป็นไปเพื่อการใช้สอยหรือบริโภค) แม้จะช่วยแก้ปัญหาที่เป็นเฉพาะหน้าได้ แต่อาจมิใช่คำตอบสำหรับการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนหรือ สามารถทำต่อเนื่องได้ในระยะยาวหรือตลอดไปประเด็นความยั่งยืนได้กลายเป็นโจทย์สำคัญ ทั้งในฝั่งผู้ให้ความช่วยเหลือ (ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่องจนเห็นผล) และในฝั่งผู้รับความช่วยเหลือ (ที่ต้องสามารถยืนอยู่บนขาของตัวเองได้ในที่สุด) พัฒนาการในแวดวงของการขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ จึงต้องดำเนินสืบเนื่องไป เพื่อค้นหาและพัฒนาวิถีทางของการให้ความช่วยเหลือ (Philanthropy) ในกรอบของความยั่งยืน ให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์

ในฝั่งของผู้รับความช่วยเหลือที่เป็นครัวเรือนหรือชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองให้ได้นั้น แนวทางที่กิจการสามารถทำได้ คือ การเปลี่ยนผ่านจาก Philanthropy ในแบบทั่วไปที่คุ้นกับการให้ปัจจัยการบริโภค มาสู่ Strategic Philanthropy ในแบบกลยุทธ์ที่เน้นการให้ปัจจัยการผลิต โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ความถนัดความเชี่ยวชาญของธุรกิจในการเข้าให้ความช่วยเหลือ และการใช้โครงข่ายธุรกิจสนับสนุนการทำงานของครัวเรือนหรือชุมชนเป้าหมายที่เป็นผู้รับความช่วยเหลือดังกล่าว

ในฝั่งของผู้ให้ความช่วยเหลือที่เป็นตัวกิจการเอง เพื่อให้มีทุนหรือทรัพยากรสำหรับการให้ความช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางที่กิจการควรพิจารณา คือ การเปลี่ยนผ่านจาก Philanthropy ในแบบการให้เปล่าหรือที่ต้องสูญเสียเงินต้น มาสู่ Philanthropic Investments ในแบบการลงทุนหรือใช้ดอกผลจากเงินต้นที่นำไปลงทุนโดยไม่สูญเสียเงินต้น ทำให้กิจการสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่องจนเห็นผลหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบ Philanthropic Investments หรือที่สถาบันไทยพัฒน์เรียกว่า “การลงทุนสุนทาน” ของกิจการหรือภาคธุรกิจในรอบของความยั่งยืน คาดหมายว่าจะเป็นแนวโน้มที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น และเป็นพัฒนาการที่ต่อขยายจากการลงทุนที่รับผิดชอบต่อ (Responsible Investments) ของกลุ่มผู้ถือครองสินทรัพย์และผู้ลงทุนที่ประสงค์จะใช้นโยบายการลงทุนของตนในการช่วยแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันกับการสร้างผลตอบแทนจากการลงทุน

การลงทุนสุนทาน เป็นการนำเงินหรือทรัพย์สินมาเป็นทุนเพื่อหาดอกผลนำไปใช้จ่ายในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคมในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่ทุนหรือเงินต้นยังคงอยู่ ซึ่งแตกต่างจากการทำบุญสุนทานหรือการบริจาคที่เป็นการมอบเงินหรือทรัพย์สินนั้นให้เป็นความช่วยเหลือแก่สังคมโดยตรง ตัวอย่างของการลงทุนสุนทานในต่างประเทศ ได้แก่ ความช่วยเหลือในรูปแบบ Program-Related Investments (PRIs) ของมูลนิธิฟอร์ด เช่น การให้สินเชื่อต้นทุนต่ำ การค้าประกันสินเชื่อ การลงทุนในตราสารทุน ในลักษณะเชิงกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้รับความช่วยเหลือ และเพื่อจัดหาเงินลงทุนให้แก่ความริเริ่มใหม่ๆ ที่มีความเสี่ยง โดยนับจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิฟอร์ดได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบ PRIs แล้วเป็นจำนวนกว่า 560 ล้านเหรียญ และมีการจัดสรรเม็ดเงินลงทุนใหม่โดยเฉลี่ยราว 25 ล้านเหรียญต่อปี

แหล่งที่มา : การลงทุนสุนทาน, ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, ออนไลน์, 2561

3. Corporate Social Responsibility (CSR) เป็นแนวความคิดที่บริษัทและองค์กรธุรกิจต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการดำเนินการทางธุรกิจ

การใส่ใจต่อสังคมหรือสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจและเข้าใจจากผู้บริโภคมากขึ้น ภาคธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ถูกจับตามองในด้านความมีส่วนร่วมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หลายหน่วยงานจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจโดยให้คุณค่าและความสำคัญกับแนวคิด CSR ในการดำเนินธุรกิจคืนกำไรแก่สังคมมาก และผลักดันความรับผิดชอบต่อสังคมและองค์กรธุรกิจต่อประเด็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างแพร่หลาย

อนึ่ง CSR สิทธิมนุษยชน สวัสดิภาพแรงงาน ความเท่าเทียมกัน การคุ้มครองแรงงาน เด็ก ธรรมชาติ และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ มีส่วนเกี่ยวเนื่องกัน และควรได้รับความใส่ใจไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันด้วย

สหภาพยุโรปได้ออกกฎระเบียบใหม่ชื่อ EU Non-Financial Reporting Directive (NFR) ซึ่งกำหนดให้บริษัทขนาดใหญ่ (ที่มีการจ้างงานกว่า 5,000 ตำแหน่ง) จำนวนกว่า 6,000 บริษัท (รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ ธนาคาร บริษัทประกัน เป็นต้น) ต้องรายงานผลการดำเนินการ

ประจำปีในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม และผลกระทบด้านสังคมอื่นๆ ด้วย (นอกเหนือจากรายงานผลการดำเนินการด้านการเงิน) และต้องรายงานถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการของบริษัท การผลิต และการใช้บริการต่างๆ ตลอดห่วงโซ่การผลิตในประเทศนอกยุโรปด้วย ที่อยู่ในเครือข่ายของการดำเนินธุรกิจนั้นๆ เป็นการควบคุมและกำหนดกฎเกณฑ์ด้านนี้อย่างจริงจัง

บริษัทยุโรปไม่ว่าจะผลิตสินค้าอะไร อาจเป็นเสื้อผ้า หรือสินค้าเกษตรและอาหาร จากเอเชียและส่งกลับมาขายที่ยุโรป ภาคธุรกิจยุโรปจะมีภาระหน้าที่ใหม่ที่จะต้องอธิบายและรายงานว่าสินค้าเหล่านั้น มีกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างไร คือตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิต กฎระเบียบของอียูฉบับใหม่ จึงเป็นการวางแผนการให้บริษัทเล็กใช้ยุทธวิธีในการแสวงหากำไรแบบระยะสั้นและฉาบฉวย แต่ต้องหันมาวางแผนการดำเนินธุรกิจที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปกป้องสิทธิมนุษยชน และสร้างสังคมแบบยั่งยืน

ทั้งนี้ส่งผลให้ ผู้ซื้อ ผู้นำเข้า ผู้ค้าปลีก รวมทั้งซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้าใหญ่ของยุโรปก็หันมาปรับใช้แนวคิด CSR ในธุรกิจแบบ Supply Chain กันมากขึ้น โดยให้เหตุผลว่าเป็นการช่วยพัฒนา และปรับปรุงมาตรฐานด้านสังคมในประเทศที่สามที่บริษัทตนเข้าไปตั้งฐานการผลิตอยู่ หรือสั่งซื้อสินค้า โดยอาจกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) หรือมาตรฐานด้านสังคมให้โรงงานและบริษัทผู้ส่งออกในประเทศที่สามปฏิบัติตามการปรับใช้ CSR ในธุรกิจ Supply Chain ดังกล่าว

นอกจากนี้ กันยายน 2550 คณะกรรมาธิการยุโรปได้ออกเอกสาร Compendium ที่รวบรวมนโยบายระดับชาติของประเทศสมาชิก EU 27 ประเทศ ในการดำเนินนโยบาย CSR โดยเน้น 3 กรอบนโยบายหลัก ได้แก่

นโยบายและกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมแนวคิด CSR อาทิ กิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนัก การวิจัย ความร่วมมือภาครัฐ – เอกชน ฯลฯ

นโยบายเพื่อส่งเสริมการใช้เครื่องมือและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ CSR ที่มีความโปร่งใส อาทิ หลักเกณฑ์และ code of conduct การรายงานผล การผลิตฉลากและระบบการบริหารจัดการ และการออกใบรับรอง ฯลฯ

นโยบายในสาขาอื่นๆ ที่จะส่งผลในเชิงส่งเสริมและสนับสนุนแนวคิด CSR อาทิ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน นโยบายด้านสังคม นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายเพื่อส่งเสริมการค้าและการส่งออก ฯลฯ

แนวทางนโยบายและความคืบหน้าของการดำเนินการเรื่อง CSR ของประเทศสมาชิก EU สรุปโดยย่อได้ดังนี้

1. เบลเยียม

1.1 มีการใช้การออกฉลากต่างๆ เช่น social label, ecology label เพื่อส่งเสริมการผลิตที่เคารพสิทธิแรงงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.2 ได้มีการจัดตั้ง Federal Council for Sustainable Develop (FCSD) มีหน้าที่ให้คำแนะนำนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสนับสนุนการจัดหาหรือเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเมื่อปี 2006 ได้ออกเอกสาร CSR Action Plan และ CSR Framework

1.3 จัดตั้ง Belgian Investment Company for Developing Countries (BIO) เมื่อธันวาคม 2001 เพื่อส่งเสริมการลงทุนใน SMEs และ Micro-firms ในประเทศกำลังพัฒนา โดยการลงทุนดังกล่าวต้องเคารพสิทธิด้านสังคมขั้นพื้นฐาน

2. บัลแกเรีย

2.1 ภาครัฐบาลบัลแกเรียให้ความสำคัญกับเรื่อง CSR มาก และกำหนดให้นโยบายการส่งเสริม CSR เป็นแนวนโยบายหลักของรัฐบาล และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับรัฐบาลรับผิดชอบประสานกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งสนับสนุน National Sustainable Development Strategy

2.2 บัลแกเรียดำเนินการส่งเสริม CSR ตามแนวคิดของยุโรป โดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม และการรักษาสีงแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจและการเงินเพื่อส่งเสริมแนวคิด CSR

3. สาธารณรัฐเช็ก

3.1 การส่งเสริมแนวคิด CSR ของสาธารณรัฐเช็กได้รับความช่วยเหลือผ่านการดำเนินการความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ILO และ OECD

3.2 กฎหมายการจ้างงานฉบับใหม่ที่ได้รับการปรับใช้เมื่อตุลาคม 2004 เป็นการนำเอาหลักการพื้นฐานของ ILO มาปรับใช้ได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในเรื่องหลักการขั้นพื้นฐานและสิทธิในสถานที่ทำงาน (workplace)

3.3 ในปี 2549 ได้มีการจัดตั้ง National Contact Point (NCP) for the Implementation of the OECD Directive for Supranational Companies ภายใต้กระทรวงการคลัง เพื่อเป็นหน่วยงานที่จะจับตาดำเนินการเรื่อง CSR ของบริษัท ช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการจ้างงาน และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้วย

3.4 มีการนำระบบ Eco-Label มาใช้ ตั้งแต่ปี 2547 จัดตั้ง National Programmer for the Labelling of Environmentally Friendly Products และโครงการ Responsible Care in the Chemical Industry เพื่อลดความเสี่ยงจากการดำเนินการของโรงงานเคมีภัณฑ์

4. เดนมาร์ก

4.1 ในอดีตนโยบาย CSR ของเดนมาร์กเน้นการต่อสู้เพื่อป้องกันการกีดกันทางด้านสังคม และเน้นการพัฒนาตลาดแรงงานที่สมบูรณ์แบบภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงาน อีกทั้งเดนมาร์กยังมีนโยบายที่เข้มแข็งเรื่องการรักษาสິงแวดล้อม ภายใต้กระทรวงสิ่งแวดล้อม เน้นเรื่อง Eco-Efficient Technology

4.2 ล่าสุดกระทรวงเศรษฐกิจและธุรกิจ กำลังจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนการฝึกอบรมด้าน CSR เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของบริษัท ก่อนหน้านี้ เมื่อปี 2548 กระทรวงฯ ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมเดนมาร์ก และสถาบันด้านสิทธิมนุษยชนเดนมาร์ก ริเริ่ม CSR Compass เพื่อให้คำแนะนำแก่บริษัทในการจัดทำ Code of Conduct และการดำเนินการตามมาตรฐาน CSR ใน supply chain

4.3 กระทรวงต่างประเทศได้ริเริ่มโครงการ Public-Private Partnership (PPP) เพื่อส่งเสริมการดำเนินโครงการด้าน CSR ของบริษัทและองค์กรต่างในประเทศกำลังพัฒนา

5. เยอรมนี

5.1 CSR เป็นประเด็นที่รัฐบาลเยอรมนีให้ความสำคัญมาก และมีกรอบกฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับ CSR ที่ค่อนข้างครอบคลุม นอกจากนี้ ยังมีนโยบายและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรื่อง CSR อย่างกว้างขวาง

5.2 รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในประเทศกำลังพัฒนา โดยช่วยผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำเครื่องมือใช้โดยสมัครใจ เพื่อปรับปรุงมาตรฐานดังกล่าว

5.3 เยอรมนีให้การสนับสนุนข้อริเริ่มเรื่อง CSR ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น Global Compact ของ UN และองค์กรทางสังคม (social partners) และภาคธุรกิจของเยอรมนีก็มีความตื่นตัวในเรื่องดังกล่าวมาก โดยได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วม “International Protection of Human Right and Business ระหว่างตัวแทนรัฐบาล สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้จ้างงาน และสหภาพแรงงาน และ NGOs ของเยอรมนี และจัดทำ Code of Conduct เพื่อดูแลปรับปรุงสภาพการทำงานในประเทศที่ผลิตสินค้า ให้แก่ธุรกิจค้าปลีกในเยอรมนีจำนวนหนึ่ง

6. เอสโตเนีย

6.1 กิจกรรมการส่งเสริม CSR ของเอสโตเนียส่วนมากเป็นการนำขององค์กรประชาสังคมเป็นหลัก ที่สำคัญคือองค์กร Responsible Business Forum มีบทบาทส่งเสริมการพัฒนา CSR และให้คำแนะนำ

7. ไอร์แลนด์

7.1 สนับสนุนแนวความคิดที่ว่า CSR ควรเป็นเรื่องของความสมัครใจ และไม่เห็นด้วยกับการที่จะออกกฎระเบียบเรื่อง CSR ที่มากจนเกินไป จึงทำให้ไอร์แลนด์ไม่เห็นด้วยกับการสร้างกฎระเบียบใหม่ ๆ เรื่อง CSR ในระดับ EU

7.2 เน้นบทบาทของภาครัฐในการดำเนินนโยบายส่งเสริม CSR ตามความสมัครใจของภาคเอกชนเอง

8. กรีซ

8.1 มีกระทรวงสิ่งแวดล้อมและปกป้องทางสังคมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบประสานงานเรื่อง CSR

8.2 มีการรวมประเด็น CSR ไว้ในกฎหมาย ข้อริเริ่ม โครงการ กิจกรรม และแผนปฏิบัติการระดับชาติหลายฉบับ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการปรับใช้ CSR ตามความสมัครใจ ในส่วนที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้

8.3 นอกจากนั้น รัฐบาลยังส่งเสริมข้อริเริ่มและข้อเสนอต่างๆ ขององค์กรทางด้านสังคม (social partners) เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจด้วย CSR ภาคธุรกิจได้จัดตั้ง Hellenic Network for CSR ตั้งแต่ปี 2543 เพื่อส่งเสริมแนวคิด CSR และ social cohesion ในกรีซ

9. สเปน

9.1 เมื่อมีนาคม 2548 ได้มีการจัดตั้ง Technical Advisory Committee of Experts on CSR ภายใต้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 47 องค์กรในเรื่อง CSR เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเดินหน้านโยบายเพื่อส่งเสริม CSR ของรัฐบาลสเปน

9.2 เมื่อเมษายน 2550 รัฐบาลสเปนได้ริเริ่มเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้าง dialogue ระหว่างองค์กรทางด้านสังคม (social partners) ซึ่งจะช่วยการกำหนดนโยบายส่งเสริม CSR ของภาครัฐสเปนซึ่งคาดว่าจะอาจจะมีขึ้นในอนาคต

10. ฝรั่งเศส

10.1 กำหนดนโยบายเรื่อง CSR และเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า National Sustainable Development Strategy ประจำปี 2546 ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี โดยแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว เน้น 1) การส่งเสริมให้บริษัทยึดมั่นในการทำธุรกิจบนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 2) เน้นการพัฒนาเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมบนพื้นฐานของความสมัครใจ

10.2 บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปี รวมทั้งผลกระทบต่อชุมชน การเคารพสิทธิของแรงงานตาม ILO Conventions และมีการนำ equality label มาใช้เมื่อปี 2547 เพื่อส่งเสริม social equality ในที่ทำงาน

11. อิตาลี

11.1 กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ริเริ่มโครงการ CSR-SC (Corporate Social Responsibility – Social Commitment) เมื่อปี 2545 เพื่อส่งเสริม CSR ทั้งในภาครัฐ/หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน/บริษัท โดยเฉพาะ SMEs และเน้นเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค

12. ไซปรัส

12.1 ได้มีการจัดตั้งให้ Planning Bureau ภายใต้กระทรวงการคลัง เป็น National Contact Point ของไซปรัสเรื่อง CSR เพื่อประสานการดำเนินกิจกรรมด้าน CSR

12.2 องค์กรนายจ้างและอุตสาหกรรมไซปรัสมิบทบาทสำคัญในการส่งเสริม CSR และให้คำแนะนำแก่สมาชิกองค์กรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ

13. ลัตเวีย

13.1 ลัตเวียเพิ่งเริ่มการดำเนินนโยบายเรื่อง CSR มาไม่นาน (ตั้งแต่ลัตเวียเข้าเป็นสมาชิก EU) โดยเน้นเรื่องความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และประชาธิปไตย โดยหน่วยงานต่างๆ และองค์กรทางสังคมได้ออก Guidelines เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานตาม CSR ที่สำคัญคือ Handbook for Employers เมื่อปี 2545

14. ลิทัวเนีย

14.1 เมื่อ 2548 ได้ออกเอกสาร Measures Encouraging the Development of CSR in Lithuania in 2549 – 2551 โดยกระทรวงแรงงานและการสวัสดิการสังคม เพื่อเน้นการวางนโยบายและเป้าหมายสำคัญของการดำเนินการเรื่อง CSR ของลิทัวเนียระหว่างปี 2549 – 2551 มาตรการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การจัดทำ website เกี่ยวกับ CSR เมื่อปี 2006 รวมทั้ง Guideline on CSR การจัดเวทีการหารือ

15. ลักเซมเบิร์ก

15.1 ซอร์ริเริ่มเพื่อการสร้างความตระหนักในเรื่อง CSR ในลักเซมเบิร์กได้รับแนวคิดมาจาก Green Paper ของคณะกรรมการการยุโรป โดยกระทรวงแรงงานและการจ้างงานมีบทบาทรับผิดชอบส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ แรงงาน และธุรกิจ ในเรื่องนี้โดยจัดการหารือ/สัมมนา เพื่อให้ความรู้และส่งเสริม CSR

15.2 SMEs ได้นำแนวคิด CSR มาปรับใช้แล้ว และ NGOs ก็มีความตื่นตัวมาก

16. ฮังการี

16.1 เน้นแนวคิด CSR ตามความสมัครใจ รัฐบาลฮังการีจะกำหนดนโยบายกฎระเบียบด้านเศรษฐกิจและการเงินที่ส่งเสริม Voluntary CSR และได้มีการออกมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริม good employment practices เช่น โครงการ HRD Operative Programmer สนับสนุน family – friendly workplace

16.2 ประเด็นเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นที่ยอมรับและปรับใช้กันทั่วไป ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง SMEs โดยภาคธุรกิจฮังการีเห็นว่า CSR เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ และยินดีร่วมมือกับภาครัฐในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

17. มอลตา

17.1 ภาครัฐกิจมอลตายอมรับว่า CSR โดยเฉพาะเรื่องชื่อเสียงและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของธุรกิจ

17.2 ภาครัฐมอลตาภายใต้ Department of Industrial and Employment Relations (DIER) ของกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชน และแรงงาน มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการรวบรวมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของมอลตาในเรื่อง CSR เพื่อจัดทำนโยบายแห่งชาติด้าน CSR

18. เนเธอร์แลนด์

18.1 รัฐบาลไม่เห็นด้วยกับการกำหนดกฎเกณฑ์และกฎระเบียบเรื่อง CSR แก่ภาคเอกชน แต่เห็นว่าภาครัฐควรตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวโดยใช้มาตรการสมัครใจ ภาครัฐมีเพียงบทบาทสนับสนุนเท่านั้น โดยการสนับสนุน business network และกระตุ้นให้มีความโปร่งใสด้าน CSR โดยการจัดทำรายงานประจำปี เกี่ยวกับ Sustainability ของบริษัท เนเธอร์แลนด์

18.2 รัฐบาลเห็นว่า OECD Guidelines for Multinational Corporations เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการเรื่อง CSR และมีการจัดตั้ง Dutch Knowledge and Information Centre on CSR เพื่อให้ความรู้แก่บริษัทโดยเฉพาะ SMEs

18.3 กระทรวงต่างประเทศเนเธอร์แลนด์ส่งเสริมการยึดหลัก CSR ในการค้าสิ่งทอผลไม้ และกาแฟ โดยกระตุ้นบริษัทค้าปลีกขนาดใหญ่จัดหาสินค้าดังกล่าวจากแหล่งผลิตสินค้าอย่างยั่งยืน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนกระทรวงความร่วมมือด้านการพัฒนาร่วมกับกระทรวงเกษตร สนับสนุนให้ NGOs และสหภาพแรงงานช่วยหุ้นส่วนของตนในประเทศกำลังพัฒนาให้มีความรู้และตื่นตัวเกี่ยวกับ CSR

19. ออสเตรีย

19.1 ข้อริเริ่มเรื่อง CSR ของรัฐบาลออสเตรียเรียกว่า CSR Austria เริ่มขึ้นในปี 2545 โดยความร่วมมือของ Austrian Industry Guideline on CSR

19.2 ในปี 2548 CSR Austria ได้ร่วมมือกับ Austrian Business Council for Sustainable Development จัดตั้ง respect เพื่อเป็นเวทีในการจัดทำโครงการสนับสนุนกิจกรรม CSR และได้มีการจัดตั้ง Network Social Responsibility ในปี 2549 ประกอบด้วยองค์กรภาคประชาสังคม 20 องค์กร เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกัน

20. โปแลนด์

20.1 เมื่อ 2550 UNDP ได้เริ่มดำเนินโครงการระดับภูมิภาคอันดับแรกเพื่อพัฒนา CSR ในหมู่ประเทศสมาชิกใหม่ของ EU และประเทศที่กำลังสมัครเป็นสมาชิก EU บางประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐกิจสเปน เยอรมนี อังกฤษ ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่ประเทศสมาชิกใหม่เหล่านี้ ซึ่งรวมถึงโปแลนด์

20.2 องค์กรภาครัฐกิจโปแลนด์ อาทิ หอการค้ามีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริม CSR หลายโครงการ ทั้งในระดับชาติและระดับ EU

21. โรมานี

21.1 แนวคิด CSR ได้รับการยอมรับมากขึ้นในหมู่ภาคธุรกิจโรมานี โดยมีบริษัทข้ามชาติเป็นแรงผลักดันสำคัญในการนำแนวคิด CSR ของบริษัทตนมาปรับใช้

21.2 อย่างไรก็ตาม CSR ยังถูกมองว่าเป็นเรื่องการดำเนินการตามกระแสมากกว่าความตระหนักของภาคธุรกิจอย่างแท้จริง ภาคธุรกิจมอง CSR ว่าเป็นเครื่องมือของการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ และสร้างตลาดมากกว่าเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัทในโรมานีให้ความสำคัญกับ Sustainable Development มากนักเป็นบริษัทข้ามชาติ โดยดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานใหญ่ของบริษัท

22. สโลวีเนีย

22.1 เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความร่วมมือของทุกภาคส่วน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประเด็นสิทธิมนุษยชน

22.2 เมื่อปี 2548 รัฐบาลสโลวีเนียได้ออกแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา หรือ Development Strategy ที่กำหนดแผนการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม นอกจากนี้ มีการจัดตั้ง Inter-Ministerial Group for the Promotion of CSR

22.3 บริษัทในสโลวีเนียได้ออก Code of Practice มาใช้แพร่หลายมากขึ้น และกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทกำหนดให้รวมข้อมูลดังกล่าวไปในรายงานประจำปีของบริษัทด้วย

23. สโลวะเกีย

23.1 การส่งเสริม CSR ในสโลวะเกียนำโดย NGOs เป็นหลัก ในส่วนของภาครัฐมีการให้รางวัลแก่บริษัทดีเด่นด้านส่งเสริมสภาพการทำงานที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

24. ฟินแลนด์

24.1 CSR ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากเห็นว่า CSR ให้ประโยชน์ทั้งกับสังคมและบริษัทเอง โดยบริษัทควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ เพื่อเป้าหมายในการสร้างผลกำไรที่มากขึ้น และลดจุดด้อยในการดำเนินธุรกิจ

24.2 ภาคเอกชนฟินแลนด์เองก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ อาทิ ICC Finland หรือ National Committee of the global business organization ได้จัดทำและส่งเสริม International ICC Business Code of Conduct and Practice ในหมู่บริษัทฟินแลนด์เกี่ยวกับการตัดสินใจ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และ Corporate Responsibility (CR) ในภาพรวม

24.3 ตั้งแต่ปี 2542 บริษัทฟินแลนด์ที่มีขนาดธุรกิจระดับหนึ่ง (20,000 แห่ง) จะต้องรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงานการเงินประจำปีของบริษัทด้วย

25. สวีเดน

25.1 เน้นการส่งเสริม CSR ในฐานะที่เป็นความรับผิดชอบในระดับโลกและเน้นประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

25.2 รัฐบาลสวีเดนสนับสนุนให้ภาคเอกชนปฏิบัติตาม OECD Guideline for Multinational Enterprise และหลักการของ UN Global Compact เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการคอร์รัปชัน

26. สหราชอาณาจักร

26.1 เมื่อมีนาคม 2543 รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้จัดตั้งกระทรวง CSR ขึ้น โดยภาครัฐมีบทบาทหลักในการสร้างความตระหนักเรื่อง CSR ให้การสนับสนุนให้ดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อทั้งในการดำเนินธุรกิจในประเทศและในต่างประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่สนับสนุนการพัฒนาการด้านสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง และการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานอย่างยั่งยืน

26.2 ปี 2547 ริเริ่ม CSR Academy เพื่อช่วยบริษัทพัฒนาความชำนาญตาม Business practices ที่รับผิดชอบต่อสังคม

26.3 รัฐบาลสนับสนุนมาตรฐานระหว่างประเทศ อาทิ OECD Guideline for Multinational Enterprises, UN Global Compact และ ILO (Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy)
แหล่งที่มา : นโยบาย CSR ของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป, คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป Office of Industrial Affairs, Royal Thai Embassy, Cottagegasse 48, A-1180 Vienna, Austria,ออนไลน์, 2561

นโยบายและแผนงานด้านการบริหารและกฎระเบียบ

การบริหารประเทศและกฎหมาย กฎระเบียบ จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ระบบธรรมาภิบาลที่มีความเข้มแข็ง

ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองตามวิถีทางธรรมาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่ดีในการทะนุบำรุงบ้านเมือง ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และมีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบองค์กรและกลไกต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์กรของรัฐ รัฐบาล การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจน องค์กรอิสระ (Independent Organization) องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

ธรรมาภิบาลตามรายงานธนาคารโลกมีความหมายถึง การพิจารณาสภาพและบทบาทของรัฐในแง่โครงสร้างทางการเมือง กระบวนการของผู้มีอำนาจรัฐ และความสามารถในการใช้อำนาจ โดยที่ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับมาตรฐานของ ธรรมาภิบาลในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาขยายตัวเป็นมาตรฐานทางการเมืองตามระเบียบโลกใหม่

ในปัจจุบัน Good Governance ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของหลักการของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Socio-Economic Development) ตามข้อเสนอแนะของ World Bank และ หลายหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้นรายงานนี้จะเสนอจุดเริ่มต้น ของการวิวัฒนาการของ Good Governance ในแง่มุมใหม่ในฐานมาตรฐานกำหนดบทบาทของรัฐในระเบียบโลกสมัยใหม่ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดตัวแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสนามของรัฐไทยในปัจจุบัน ในบริบทของ World Bank นั้น ธรรมาภิบาลเน้นการสร้างคุณค่า 4 ประการ คือ การมีหลักกฎหมาย การมีส่วนร่วม การมีความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และการมีประสิทธิภาพในการทำงาน

ในขณะที่คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก สหประชาชาติ (United Nations Economics and Social Commission for Asia and the Pacific) ได้ให้เสนอตัวชี้วัด 8 ตัว ในการพัฒนาบทบาทของรัฐที่มีลักษณะการปกครองที่ดี 8 ประการ อันได้แก่

1. การมีส่วนร่วม (Participation)
2. การปกครองตามหลักกฎหมาย (Rule of Law)
3. ความโปร่งใส (Transparency)
4. ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness)
5. การตอบสนอง (Response)
6. ความรับผิดชอบ (Accountability)
7. การตั้งเป็นแนวร่วมอย่างเท่าเทียม (Equitable & Inclusive)
8. ฉันทามติ (Consensus)

ในประเทศที่พัฒนาก้าวหน้ามีการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในมิติต่างของของการบริหารประเทศ ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม (Good Environmental Governance) ธรรมาภิบาลการปกครองท้องถิ่น (Good Local Governance) ธรรมาภิบาลการเงินการคลัง แต่ก็ยังมีหลายกรณีทั่วโลกได้เห็นผลกระทบจากการขาดประสิทธิภาพของธรรมาภิบาลที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง อาทิ การล่มสลายของกลุ่มบริษัท Lehman Brothers ได้แสดงให้เห็นแล้วถึงความล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาลของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจชั้นนำของโลกที่ไม่สามารถกำกับดูแลสถาบันการเงินให้ทำงานอย่างเป็นธรรมและไม่สามารถกำจัดปัญหาให้เหลือน้อยที่สุดได้

ธรรมาภิบาลบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ผู้บริหารและทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง มีจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และทัศนคติที่มุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และผู้ปฏิบัติในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน มีเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม และทุกภาคส่วนร่วมมือร่วมใจกัน

คุณลักษณะของการบริหารประเทศที่ดีนั้น มีหลายทฤษฎี เช่น ผู้บริหารจะต้องรอบรู้ งานในหน้าที่ของตน ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กร ต้องกล้ารับผิดชอบ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือบางทฤษฎีอาจจะเพิ่มเติมเรื่องความอดทน มีความสามารถในการ

ควบคุมสติอารมณ์ มีความรักดีต่อองค์กร เข้าไปด้วยกันได้ แต่ที่ขาดไม่ได้ก็คือต้องมีความยุติธรรมและพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นเสมือนหัวใจของผู้บริหารที่ดี รวมถึง “ทศพิธราชธรรม” หรือจริยธรรม 10 ประการ ได้แก่ 1) การเสียสละทรัพย์สินส่วนตนแก่ผู้อื่น 2) การดำรงตนอยู่ในกฎเกณฑ์อันดีงาม 3) การเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขส่วนรวม 4) ความซื่อตรงดำรงตนอยู่ในสัตย์สุจริต 5) ความอ่อนน้อม อ่อนโยน 6) ความเพียร ความอุตสาหะ 7) ความไม่ถือโกรธ 8) การไม่เบียดเบียนผู้อื่น 9) ความอดทนอดกลั้น 10) ความหนักแน่น เที่ยงธรรม

ไม่ใช่เพียงผู้บริหารเท่านั้น แต่ทุกส่วนในสังคมมีความรับผิดชอบร่วมกัน ประพฤติปฏิบัติดี โดยคำนึงถึงส่วนรวม การบริหารประเทศจะประสบความสำเร็จด้วยดี

สรุป

ประเทศที่มีความก้าวหน้าระดับผู้นำของโลกมีความตื่นตัวอย่างสูงทางด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี มีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนภาคธุรกิจ แรงงาน ของประเทศ มีหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักอย่างจริงจัง ในส่วนการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs ที่มีประสิทธิภาพ มีกฎหมายรองรับ และมีมาตรการช่วยเหลือหลายรูปแบบ เหนืออื่นใด ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับวัยเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่การเป็นแรงงานที่มีคุณภาพของประเทศ มีการวางรากฐานการศึกษาในทุกระดับอย่างเข้มแข็ง รวมถึงการบ่มเพาะผู้ประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนอกจากด้านวิชาการแล้ว หลายประเทศอบรมบ่มเพาะเด็กแต่วัยเยาว์ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ก่อนประโยชน์ส่วนตน ดังเช่นสิงคโปร์ที่กล่าวข้างต้น

ในด้านสังคมนั้น จากตัวอย่างการใช้ระบบรัฐสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพสามารถยกระดับประเทศที่เคยยากจนในยุโรป กลายเป็นประเทศที่ร่ำรวยมีคุณภาพชีวิตสูงของโลก ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จดังกล่าวมาจากการที่ (1) คนสแกนดิเนเวียมีความจริงจังสูง รัฐบาลของหลายประเทศสแกนดิเนเวียจึงได้ตัดสินใจลดขนาดของภาครัฐลง ลดหนี้สาธารณะ แก้ปัญหาการขาดดุลการคลังอย่างเป็นระบบ (2) ปรับวิธีการให้บริการสวัสดิการสังคมจากรัฐเป็นผู้วางแผนเอง กำหนดรูปแบบเอง และให้บริการเอง มาเป็นเพียงผู้จ่ายเงินอุดหนุนให้ประชาชนไปเลือกใช้บริการได้ตามที่ตัวเองต้องการจากผู้ให้บริการที่ต้องแข่งขันกัน (3) ให้ความสำคัญกับการสร้างผู้นำธุรกิจเฉพาะทาง (niche market) ที่ขายของได้ทั่วโลก และส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอย่างจริงจัง (4) คนสแกนดิเนเวียให้ความสำคัญอย่างมากกับความซื่อสัตย์และความโปร่งใสของรัฐบาล และนักการเมือง สังคมสแกนดิเนเวียตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองอย่างใกล้ชิด (5) นิยมการหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ไม่เห็นด้วย

สำหรับภาคธุรกิจ ได้หยิบยก 3 รูปแบบ การสนับสนุนภาคธุรกิจ ผลักดันการเติบโตของผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม และความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (1) การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (2) การนำเงินหรือทรัพย์สินมาเป็นทุนหาดอกผลแล้วนำไปให้ความช่วยเหลือแก่สังคมโดยที่เงินต้นยังคงอยู่ หรือ Philanthropy (3) การมีส่วนร่วมด้านสังคมและ

สิ่งแวดล้อม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) ทั้ง 3 แนวทางนี้ เป็นรูปแบบของความ
ร่วมมือทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสังคมที่มั่นคงยั่งยืน

สุดท้ายการดำเนินนโยบายและแผนงานทั้งหมดจะประสบความสำเร็จหรือบรรลุ
เป้าหมายความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเพียงใด ขึ้นอยู่กับการบริหารประเทศและกฎหมาย กฎระเบียบ
ภายใต้ระบบธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง อันมีคุณธรรม จริยธรรม มุมมองที่ศรัทธา ความเสียสละของทุก
ภาคส่วนในสังคม เป็นส่วนประกอบสำคัญ

บทที่ 4

แนวทางสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน (การวิเคราะห์ข้อมูล)

จากบทที่ 2 และ 3 ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาพรวมของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยได้มุ่งเป้า 3 ประเด็นที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบด้วย ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของโลกและผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นของไทย และนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยได้นำเสนอตัวอย่างการดำเนินงานในต่างประเทศ ที่อาจนำมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ซึ่งประเด็นสำคัญ ได้แก่ นโยบายและแผนงานด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและแรงงาน นโยบายและแผนงาน ด้านสังคมและธุรกิจ และนโยบายและแผนงานด้านการบริหารและกฎระเบียบ ในบทที่ 4 นี้ จะวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นำเสนอข้างต้น เพื่อพิจารณาแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศไทย

บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยกับต่างชาติ

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นไทยมาจากการที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านฐานรากจำนวนมากขาดทักษะฝีมือแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจและแรงบันดาลใจในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ มีข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล ขาดความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาด้านการตลาด และการแข่งขันทางการค้า ขาดแคลนเงินทุน ยังไม่มั่นใจในการเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ และสุดท้าย ยังมีทัศนคติและมุมมองที่ไม่กว้างขวางเพียงพอต่อการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 2017 – 2026 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และแนวทาง Thailand 4.0 ซึ่งทั้งหมดเป็นกรอบใหญ่ของทิศทางและแผนการสร้างความก้าวหน้าของประเทศ ซึ่งได้พิจารณาในบริบทของ (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก (2) สังคมและภาคธุรกิจ (3) การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่ดำเนินการในต่างประเทศ เปรียบเทียบกับการดำเนินงานของไทย ได้ดังนี้

1. เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และ การสนับสนุน SMEs

ในบทที่ 3 ได้หยิบยกตัวอย่างจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกจะเห็นได้ว่า นโยบายและแผนงานของประเทศเหล่านี้ใกล้เคียงกับนโยบายของไทย หากแต่มีความละเอียด ครอบคลุมอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนอย่างดี และให้ความสำคัญต่อ “คน” การพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อให้ได้แรงงานคุณภาพสูง และเห็นได้ชัดเจนว่า ความแตกต่างระหว่างประเทศไทยและประเทศที่ก้าวหน้า คือ ระบบการศึกษา ที่ไม่ได้ถูกวางรากฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม ให้กับนักเรียน นักศึกษา ที่จะเติบโตสู่ตลาดแรงงานต่อไป

ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการตื่นตัวและการปรับเปลี่ยนสู่ยุค 4.0 จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนงาน Thailand 4.0 เห็นได้ว่ารัฐบาลกำหนดทิศทางของประเทศ ให้เป็นประเทศนวัตกรรมก้าวหน้า ให้ความสำคัญต่อการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศ และมีนโยบายเร่งสร้างบุคลากรรองรับความต้องการที่ขยายตัวมากขึ้น โดยเห็นได้จากการเร่งรัดให้สถาบันการศึกษาปรับตัว และกระตุ้นให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาเข้ากับหน่วยงานราชการ อาทิ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนขยายการผลิตผลงานนวัตกรรม เชื่อมต่อตลาด เกิดรายได้กับผู้ผลิตและชุมชนตลอดห่วงโซ่อุปทาน และขยายสู่ต่างประเทศ นำรายได้เข้าประเทศ

อนึ่ง แผนงาน Thailand 4.0 ที่วางไว้เป็นสิ่งใหม่ และเข้าใจยากสำหรับประชาชนทั่วไป โครงการต่างๆ อยู่ในขั้นเริ่มต้น และเริ่มทดลอง การพัฒนาต้องใช้เวลานาน และอาศัยการสั่งสมประสบการณ์

อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ความเข้าใจ ทักษะคนดี และความร่วมมือที่ถ่องแท้ของทุกภาคส่วน การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ การวางรากฐานการศึกษาในอนาคต ทั้งรูปแบบการศึกษาที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และขยายการศึกษาวิชาชีพ รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกการทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อตนเอง

2. สังคมและภาคธุรกิจ

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่ก้าวหน้า เห็นได้ว่านโยบายด้านสังคมและภาคธุรกิจมีประสิทธิภาพ มียุทธศาสตร์ชัดเจนที่สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชน และภาคธุรกิจได้รับการสนับสนุนที่สำคัญ คือ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนภาคเอกชนกันเอง และให้คุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างสังคม สิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่ที่ดี

อาจกล่าวได้ว่า ทุกภาคส่วนสังคมมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมและธุรกิจของประเทศ ซึ่งในประเทศไทยขณะนี้บริษัทขนาดใหญ่นำแนวทางช่วยเหลือสังคมและชุมชนมาปฏิบัติอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยผ่านวิธีการ CSR – Social Enterprise

ในส่วนของประเทศไทยเอง แม้ยังไม่ก้าวหน้าถึงขั้นนำแนวทางรัฐสวัสดิการมาใช้ แต่ทุกรัฐบาลก็ได้มีนโยบายสนับสนุนภาคสังคม เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ แต่ในทางปฏิบัติทำได้มากน้อยต่างกันไปตามสถานการณ์

ในรัฐบาลปัจจุบัน มีนโยบายบัตรสวัสดิการ และนำสินค้าราคาถูกจำหน่ายในร้านค้าชุมชน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้มีรายได้น้อย มีโครงการผลักดันแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อกระจายรายได้สู่ฐานราก มีโครงการกระตุ้นประชาชนในท้องถิ่นพัฒนาสินค้าจากชุมชนเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม และมีนโยบายเจาะเน้นจังหวัดยากจนที่สุดของประเทศให้มีเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อนึ่ง การทำ CSR และ Social Enterprise โดยกระตุ้นให้ธุรกิจขนาดใหญ่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมพัฒนาสังคมและชุมชน ร่วมผลักดันการเติบโตของ SMEs เป็นแนวทางเริ่มต้นที่ดี ซึ่งจะต้องขยายให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกชุมชน จะเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับภาคธุรกิจ เห็นได้ว่า ได้มีแนวทางและโครงการมากมายมุ่งสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่น SMEs วิสาหกิจชุมชน และ Start-Ups อีกทั้ง รัฐผลักดันให้เอกชนที่มีความพร้อมหันมาช่วยเหลือสังคม บริษัทขนาดใหญ่ล้วนมีแผนงานด้านสังคมพ่วงอยู่ด้วย ซึ่งนับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี รัฐจะต้องสร้างแรงจูงใจให้เอกชนร่วมด้วยช่วยกันไปอีกยาวไกล ไม่ใช่เป็นเพียงกระแสที่จะผ่านไปเท่านั้น

อนึ่ง อุปสรรคสำคัญด้านสังคมและธุรกิจ คือการปรับทัศนคติชุมชน SMEs และท้องถิ่น ให้มีความเข้าใจแนวทางการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีตั้งใจที่จะยืนหยัดด้วยตนเอง ไม่เรียกร้องความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

3. การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ

ธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วม (Participation) การปกครองตามหลักกฎหมาย (Rule of Law) ความโปร่งใส (Transparency) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness) การตอบสนอง (Response) ความรับผิดชอบ (Accountability) การตั้งเป็นแนวร่วมอย่างเท่าเทียม (Equitable & Inclusive) และ ฉันทามติ (Consensus) เป็นพื้นฐานของความยั่งยืนของรัฐและเอกชน ซึ่งในต่างประเทศให้ความสำคัญ เป็นเสมือนจรรยาบรรณและจริยธรรมประจำชีวิตของคนในประเทศที่พัฒนาไกล สังคมไทยยังต้องใช้เวลาก่อน

แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน

ในส่วนแรกได้เปรียบเทียบแนวทางการบริหารประเทศของประเทศที่ก้าวหน้า และประเทศไทย ซึ่งได้เห็นแล้วว่า บริบทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (disruptive) ของโลกได้นั้น ประกอบด้วย 1. เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก 2. สังคมและภาคธุรกิจ 3. การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ โดยที่ธรรมาภิบาล และทัศนคติแนวคิดของคนมีความสำคัญที่สุด

ในบทที่ 4 จะหยิบยกแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นไทย ที่จะก่อเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจฐานรากและยกระดับเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ประเทศ ให้เป็นประเทศชั้นนำอย่างยั่งยืน ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือการบูรณาการทำงานของทุกภาคส่วนหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม ทั้งนี้ จะต้องดำเนินงานครบวงจร ตั้งแต่การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ และความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการส่งเสริมผู้มีรายได้น้อยให้มีความเข้มแข็ง และการบริหารงานของภาครัฐ รวมถึงกฎระเบียบที่โปร่งใส รัดกุม แต่เอื้ออำนวยความสะดวก คล่องตัวให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชน

ทั้งนี้ ขอนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านแผนงาน Creative Economy หรือ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การสั่งสมความรู้ของสังคม (Social wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ (Technology and Innovation)

ในขั้นต้น ขอกกล่าวถึงแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ฐานรากชุมชนท้องถิ่น (Creative Economy) ของรัฐบาลที่ดำเนินการผ่านมา และแผนงานที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่ ก่อนที่จะนำเสนอประเด็นที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ในขณะที่ **ธุรกิจสร้างสรรค์** หมายถึง การดำเนินธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหรือหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย อาหารไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์ (จิตรกรรมและประติมากรรม) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียง ดนตรี การออกแบบ แฟชั่น สถาปัตยกรรม การโฆษณา และซอฟต์แวร์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหนึ่งในแนวทางขับเคลื่อนประเทศในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยมีการประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ และว่าด้วยกองทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พ.ศ. 2554 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ (กคส.) โดยมี นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และได้จัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ(สคส.) หรือ Thailand Creative Economy Agency (TCEA) เป็นหน่วยงานภายในสำนักนายกรัฐมนตรี มีกองทุน 300 ล้านบาท ตั้งไว้แต่ระเบียบที่มีอยู่ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ และเมื่อเกิดการเปลี่ยนรัฐบาล เงิน 300 ล้านบาท จึงอยู่ครบแล้วให้คืนไป

ต่อมา ในสมัยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พ.ศ. 2556 หมวด 1 คณะกรรมการนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมวด 2 กองทุนส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมวด 3 สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมวด 4 การบริหารกองทุน การเงิน การบัญชี และการตรวจสอบ และโครงการต่าง ๆ ที่ทำใช้ยังประเทศไทยเข้มแข็ง

ในแผนงานดังกล่าว แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การสืบทอดทางวัฒนธรรม (งานฝีมือและหัตถกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แพทย์แผนไทย อาหารไทย) ศิลปะ (การแสดง ทัศนศิลป์) สื่อ (ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ดนตรี การกระจายเสียง) งานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (งานออกแบบ แฟชั่น งานโฆษณา สถาปัตยกรรม ซอฟต์แวร์)

เป้าหมายของโครงการ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน และเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จากร้อยละ 12 ของ GDP เป็นร้อยละ 20 ในปี 2555 ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนโดยการยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ผลักดันการจัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ สร้างรากฐานและปลูกฝังความสามารถด้านการคิดและการสร้างสรรค์ในระบบการศึกษาไทย : ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ใน 15 อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการจัดตั้ง Creative Academy กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : โครงการต้นแบบของพสกนิกรไทย “ในหลวง”

กับ “การสร้างสรรค” โครงการเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และโครงการสัมมนา สร้างความเข้าใจเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : โครงการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย โครงการสร้าง ภาพลักษณ์สินค้าสร้างสรรค์ไทยสู่สากล โครงการส่งเสริมสินค้าอัญมณีเครื่องประดับ/ไลฟ์สไตล์/สมุนไพร สู่ตลาดโลก

จนกระทั่ง เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ที่ผ่านมา ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็น ประธาน ในเดือนกุมภาพันธ์ และได้แต่งตั้งรัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ฉบับนี้มีประเด็นและรายละเอียดกว้างกว่า 2 ฉบับที่ผ่านมา โดยจัดนิยาม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง การใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทาง ปัญญา ในการผลิตสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หรือคุณค่า ทาง สังคม โดยการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งในระบบ การศึกษา และภาคธุรกิจ สามารถแสดงผลงานสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนทางธุรกิจ บนพพื้นที่สร้างสรรค์ และแหล่งบ่มเพาะ ธุรกิจ ทั้งในระบบกายภาพและระบบดิจิทัล พร้อมทั้งการปรับปรุงพัฒนา กฎระเบียบเพื่อสนับสนุนให้นวัตกรรม ออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ ใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ สินค้าและบริการ ตลอดจนการสร้างและ ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยในรูปแบบใหม่ที่สื่อสารสู่ระดับสากล อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งระบบ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้ถูกจัดเป็นรูปแบบทางเศรษฐกิจที่อยู่บน พื้นฐานของการนำเอาทุนทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี มาปรับใช้เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพและสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ ประเทศมีการพัฒนาอย่างก้าว กระโดด ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ได้จำแนกสาขาของเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ออกเป็น 12 สาขา ได้แก่ งานฝีมือและหัตถกรรม ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์ ดนตรี ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียง ซอฟต์แวร์ โฆษณา การออกแบบ สถาปัตยกรรม และแฟชั่น

ขั้นตอนการปฏิรูป

1. 28 มีนาคม 2559 – คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ นำเสนอ รายงานการปฏิรูปเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศ (สปท.) และ สปท. เห็นควรให้ปรับบทบาท ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (ศสب.) ซึ่งทา หน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ แยกออกจาก สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ ความรู้ (สปร.) และจัดตั้งเป็นสำนักงาน ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

2. 18 พฤษภาคม 2559 – นำเสนอ แผนปฏิรูปเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต่อคณะกรรมการ ร่วม 3 ฝ่าย ซึ่งมีมติเห็นชอบแผนปฏิรูปดังกล่าว และประธานคณะกรรมการ 3 ฝ่าย นำผลการประชุม รายงานต่อ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอกประจิน จั่นตอง) ได้ให้ความเห็นว่า ไม่ขัดข้องหากจะมีการพัฒนาบทบาทของศูนย์ สร้างสรรค์งานออกแบบ ภายใต้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ให้แยกออกมา และจัดตั้ง เป็นสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

ข้อเสนอการปฏิรูปเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) เพื่อให้เกิดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ขับเคลื่อนในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ราว 10 หน่วยงาน จาก 7 กระทรวง แต่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นไปอย่างไม่มีทิศทาง ทั้งการ ส่งเสริมทักษะบุคลากรสร้างสรรค์ เพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจ และการสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมที่ เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของธุรกิจและทรัพยากรบุคคล

รัฐบาลได้ออกระเบียบสานกนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พ.ศ. เพื่อทำ หน้าที่เป็นกลไกในการทบทวนและขับเคลื่อนแผนพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในมิติต่างๆ ให้เกิดเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ได้จัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสม การส่งเสริมศักยภาพทางธุรกิจ และการปรับปรุงกลไกมาตรการของภาครัฐในภาพรวมของการส่งเสริมและพัฒนาระบบ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ โดยมุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมที่เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันเพื่อให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เติบโตอย่างมีศักยภาพ และมุ่งเน้นการนาสาขาต่าง ๆ ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปใช้ ประยุกต์และต่อยอดในภาคการผลิตได้จริง อาทิ การเกษตร การท่องเที่ยวและบริการ อาหารและผลิตภัณฑ์ แปรรูป เป็นต้น

อีกทั้ง ส่งเสริมและพัฒนาย่านสร้างสรรค์ (Creative Districts) โดยกำหนดให้ย่านสร้างสรรค์ คือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมธุรกิจและบริการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงเรื่องราวของย่าน ผู้คน ธุรกิจดั้งเดิม เข้ากับมาตรการส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์ และการกระตุ้นให้ เกิดการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อกระบวนการคิด การผลิต และการตลาดในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเกื้อกูลให้ธุรกิจดั้งเดิมในพื้นที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อดึงดูดให้มีการลงทุนใหม่ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ สร้างความเคลื่อนไหวของกลุ่มธุรกิจและบุคลากรสร้างสรรค์ อันนำไปสู่การเกิดเป็นแหล่งศูนย์รวมของบุคลากรสร้างสรรค์ทั้งในและต่างประเทศที่ ทำให้เกิด การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ตลอดจนผลงานและโอกาสพัฒนาของธุรกิจและบุคลากรของไทย

การพัฒนาย่านสร้างสรรค์เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ของผู้บริหารเมืองและนโยบายภาครัฐ

องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างพื้นฐานทั้ง Soft Infrastructure และ Hard Infrastructure อาทิ มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ, เครือข่าย 4G ครอบคลุมทั่วทั้งย่าน และการมีองค์กร/สถาบันวัฒนธรรม หรือบ่มเพาะทักษะบุคลากรสร้างสรรค์ในพื้นที่

องค์ประกอบที่ 3 ความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในส่วนของภาครัฐเป็นผู้จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานโดยคำนึงถึงรูปแบบการใช้งานของกลุ่มบุคลากรสร้างสรรค์เป็นหลัก และกำหนดแผนพัฒนาย่านร่วมกับภาคเอกชน และตัวแทนจากภาคประชาชน

แผนงาน/โครงการที่ดำเนินการไปแล้ว ได้แก่

1. พุทธศักราช 2559 – ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ได้ย้ายที่ทำการและบริการมายัง อาคาร ไพรชณีย์กลาง เจริญกรุง โดยมีกำหนดเปิดบริการในเดือนพฤษภาคม 2560 เพื่อเป็นแหล่ง บ่มเพาะและศูนย์รวมนักสร้างสรรค์และผู้ประกอบการในธุรกิจสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนา และส่งเสริมย่าน สร้างสรรค์ (Creative Districts) และโครงการสร้างสรรค์เจริญกรุง ซึ่งเป็น โครงการนาร่องเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานรัฐ และธุรกิจ และนำไปสู่การออกแบบพื้นที่สาธารณะที่เอื้อให้เกิดการกลับมารวมตัวกันของผู้คนในชุมชน

2. พุทธศักราช 2559 - โครงการ “สร้างสรรค์เจริญกรุง” ได้รับรางวัลชมเชยด้านการ ออกแบบ อย่างมีส่วนร่วม ในงาน “World Architecture Festival 2016” กรุงเบอร์ลิน เยอรมนี

3. ธันวาคม 2559 – ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ รายงานความคืบหน้าการพัฒนา ย่าน สร้างสรรค์เจริญกรุง และแผนการพัฒนาและส่งเสริมย่านสร้างสรรค์ ต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อทราบ

4. กุมภาพันธ์ 2560 – คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ การผูกพันงบประมาณข้ามปีของ โครงการศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ขอนแก่น อันเป็นโครงการที่มีเป้าหมายต่อยอดแนวการพัฒนา และ ส่งเสริมย่านสร้างสรรค์สู่ภูมิภาค เพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะธุรกิจสร้างสรรค์และแหล่งเรียนรู้ สร้างสรรค์ของ บุคลากรสร้างสรรค์ในภูมิภาค

ทั้งนี้ ปัจจุบัน ศส. ได้ขยายแนวคิดการพัฒนาและส่งเสริมย่านสร้างสรรค์สู่ภูมิภาค ผ่านศูนย์ สร้างสรรค์งานออกแบบ เชียงใหม่ (ซึ่งเปิดบริการเมื่อปี 2556) และ โครงการศูนย์ สร้างสรรค์งาน ออกแบบ ขอนแก่น (เปิดให้บริการปี ๒๕๖๑) และอยู่ระหว่างการเตรียมการเพื่อ จัดตั้งศูนย์สร้างสรรค์งาน ออกแบบ สงขลา ในปี 2561 ต่อไป

ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนเร่งด่วนภายใน 1 ปี โดยยกระดับ โครงการย่านสร้างสรรค์ให้เป็นงานระดับชาติ และขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ตามแผนส่งเสริม และพัฒนาย่านสร้างสรรค์ โดยให้ใช้งบประมาณและกลไกขับเคลื่อน ตั้งแต่ปี 2560-2565 ทั้งนี้ เพื่อ ส่งเสริมเกิดย่านสร้างสรรค์ในกรุงเทพมหานคร และภูมิภาค อันเป็นจุดหมายใหม่ของการท่องเที่ยว และการลงทุนในเอเชีย โดยการเสนอชื่อกรุงเทพมหานคร เข้าสมัครเพื่อเสนอตัวเป็น “เมืองแห่งการ ออกแบบโลก” หรือ “World Design Capital 2022” โดยจะใช้พื้นที่ของย่านเจริญกรุง ซึ่งมีศูนย์ สร้างสรรค์งาน ออกแบบ เป็นพื้นที่กลาง และศูนย์กลางผ่านการสร้างกิจกรรมให้เกิดความเคลื่อนไหว ของย่านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ พื้นที่ตั้งศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ณ อาคารไพรัชณีย์กลาง เจริญกรุง เป็น พื้นที่ที่เข้าสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำพระยาเพื่อใช้ประโยชน์ทางคุณภาพชีวิต ตามแนวนโยบายของรัฐบาล โดยการที่กรุงเทพมหานครได้รับเลือกเป็นเมืองหลวงแห่ง การออกแบบ โลก นับเป็นโอกาสของการแสดง ศักยภาพของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทยให้ปรากฏสู่เวทีโลก การ สร้างเครือข่ายความร่วมมือของแวดวง อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การส่งเสริมทักษะของบุคลากร สร้างสรรค์จากสถาบันการศึกษาการประชาสัมพันธ์ ย่านธุรกิจ การสร้างภาพลักษณ์ของเมือง ผ่าน กิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิ การจัดนิทรรศการศิลปะ การแสดง ดนตรี และการจัดเทศกาลงานออกแบบ และงานสร้างสรรค์ เป็นต้น

วิเคราะห์แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์แผนงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบประเด็นที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของวิถีสถิติศาสตร์ แต่กลับไม่ได้รับการวางแผนอย่างชัดเจน ได้แก่

1. การตลาด การสร้างรายได้ การใช้ประโยชน์ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์
2. การผลักดันฐานรากสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างทั่วถึง การใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์แก้ปัญหาความยากจนของประเทศ ยกกระตือรือร้นผู้มีรายได้น้อย

3. การบูรณาการกับโครงการในลักษณะเดียวกัน เช่น โครงการส่งเสริม OTOP SMEs ไทยนิยม

จึงขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยใช้นวัตกรรมสร้างสรรค์เป็นโครงข่ายถักร้อยเชื่อมโยงให้เกิดภาพใหญ่ของประเทศ ซึ่งจะเป็นการวางภาพลักษณ์ประเทศไทยในสายตาของโลกต่อไป

แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

1. การตลาด การสร้างรายได้ การใช้ประโยชน์ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์

หากผลงานจากความคิดผลิตออกมา แต่ไม่มีการขาย ไม่ต่อยอดด้านเศรษฐกิจ การผลิตผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ก็จะถดถอยลงไป

กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของไทยให้เติบโตอย่างเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่มีเป้าหมายในการปฏิรูปเศรษฐกิจไทย โดยสร้างความเข้มแข็งจากภายในต่อยอดสู่สากล จึงจำเป็นต้องเป็นหัวหอกในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ธุรกิจสร้างสรรค์ ใช้นวัตกรรมสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีอัตลักษณ์ เพื่อสร้างการค้าสร้างงาน ผลักดันการนำความคิดมาผันแปรเป็นเงินตรา กระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค กระตุ้นให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่และคนในสวนภูมิภาค ให้เกิดความมุ่งมั่นและเป็นพลังให้เกิดการพัฒนาความคิดในการก้าวไปสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ดังนั้น แผนงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ฉบับปัจจุบัน จะต้องเชื่อมต่อรับลูกจากขอบเขตการพัฒนาผู้ผลิตฐานรากที่หน่วยงานต่างๆ เช่น มหาตไทย เกษตร ดำเนินการอยู่แล้ว และร่วมแนะนำ (inspire) อบรมการใช้นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชนในภูมิภาคเกี่ยวกับแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย สร้างอัตลักษณ์ให้สินค้าและบริการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการทั้งในด้านการสร้างและพัฒนาคน (Creative People) การพัฒนาสินค้า/บริการ (Creative Product) นำไปสู่การพัฒนาแหล่งพื้นที่เพื่อเป็นช่องทางการค้า (Creative Place) เพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน อีกทั้งเชื่อมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานเอกชน ใช้แหล่งท่องเที่ยว/เมืองรอง ดึงดูดนักท่องเที่ยว ชิม ชม ชิล (สินค้านการ) นำรายได้สู่ท้องถิ่น สร้างแหล่งค้าขายในท้องถิ่นและช่องทางจำหน่าย เชื่อมต่อโครงการ ecommerce ร้านค้าชุมชน ต่อยอดไปยัง modern trade และส่งออก และสุดท้ายจะต้องตั้งเป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนฐานรากจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

2. การผลักดันฐานรากสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างทั่วถึง และการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์แก้ปัญหาความยากจนของประเทศ ยกระดับฐานะผู้มีรายได้น้อย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จำแนกสาขาของเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ออกเป็น 12 สาขา ได้แก่ งานฝีมือและหัตถกรรม ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์ ดนตรี ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียง ซอฟต์แวร์ โฆษณา การออกแบบ สถาปัตยกรรม และแฟชั่น ซึ่งยังครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศเพียงพอ โดยเศรษฐกิจฐานรากยังไม่ได้รับประโยชน์จากเศรษฐกิจสร้างสรรค์นี้

ในแผนงานชุมชนปัจจุบัน มีแนวคิดปรับปรุงกลไกมาตรการของภาครัฐในภาพรวมของการส่งเสริมและพัฒนาระบบ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ โดยมุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมที่เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันเพื่อให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เติบโตอย่างมีศักยภาพ และมุ่งเน้นการนาสาขาต่างๆ ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปใช้ ประยุกต์และต่อยอดในภาคการผลิตได้จริง อาทิ การเกษตร การท่องเที่ยวและบริการ อาหารและผลิตภัณฑ์ แปรรูป เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เห็นว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ควรสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานขององค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ที่เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะชุมชนฐานรากและ SMEs ให้ประกอบธุรกิจและสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล และขยายวงกว้างครอบคลุม 9 กลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อเจาะลึกเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังนี้

1. กลุ่มสินค้าหัตถกรรม
2. กลุ่มแฟชั่น
3. กลุ่มอาหารและสุขภาพ-กีฬาสันทนาการ
4. กลุ่มบันเทิงและดิจิทัลคอนเทนต์
5. กลุ่มสิ่งพิมพ์
6. การจัดงาน Event
7. กลุ่มซอฟต์แวร์
8. กลุ่มสถาปัตยกรรม
9. กลุ่ม creative start up

อีกทั้ง ควรกำหนดเป้าหมายที่ให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นฐานราก เช่น ยกระดับรายได้ของ 10 จังหวัดยากจนที่สุด ให้หลุดพ้นจากจังหวัดที่ยากจน สร้างโอกาส สร้างงาน สร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับความเป็นอยู่ให้กับชุมชนอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน และสุดท้ายส่งเสริมให้ดำเนินธุรกิจ ขยายช่องทางและเชื่อมโยงการค้าทั้งในระดับประเทศและระดับสากล อันจะนำมาซึ่งรายได้ที่มั่นคงของเศรษฐกิจท้องถิ่น

3. การบูรณาการกับโครงการในลักษณะเดียวกัน เช่น โครงการส่งเสริม OTOP SMEs และ ไทยนิยม โดยประชาารัฐ เป็นต้น

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากท้องถิ่น และผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม มีจำนวนมากมาย และเป็นโครงการที่รูปแบบแนวคิดใกล้เคียงกัน มีโครงสร้างการทำงาน และ ผู้ปฏิบัติงาน ใกล้เคียงหรือกลุ่มเดียวกัน จึงควรบูรณาการเชื่อมโยงกัน โครงการส่งเสริม OTOP SMEs และ ไทยนิยม โดยประชาารัฐ มีความคาบเกี่ยวกัน กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งสิ้น ทั้งหมดเป็น subset ของกันและกัน การบรรจุแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ลงในโครงการที่ส่งเสริมพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน และ SMEs ก็จะเป็นการปรับเปลี่ยน หรือวางรากฐานประเทศให้ไปในทิศทางเดียวกัน สร้างเอกลักษณ์ของประเทศไทย ให้เป็นประเทศที่โดดเด่นด้านนวัตกรรม

แผนภาพที่ 4-1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : คณะทำงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ 4-2 แนวคิดการนำเสนอโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ฐานรากชุมชนท้องถิ่น

ที่มา : คณะทำงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ 4-3 แนวคิดการนำเสนอโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ฐานรากชุมชนท้องถิ่น

ที่มา : คณะทำงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 4-1 ตัวอย่างโครงการ

<p>1. โครงการพัฒนาสร้างองค์ความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ</p>	<p>1.1 จัดกิจกรรมเสริมสร้างองค์ความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยจัดสัมมนาพัฒนาทักษะ และให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดสากลและการสร้างมูลค่าเพิ่มในส่วนภูมิภาค จำนวน 10 ครั้ง ในจังหวัดยากจน 10 จังหวัด</p> <p>1.2 ให้ความรู้และสร้างแรงบันดาลใจแก่ชุมชนเพื่อพัฒนาคน – สินค้า – แหล่งพื้นที่ อย่างครบวงจรและนำไปสู่การสร้างรายได้อย่างยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> - Creative People พัฒนาบุคคลที่ทำงานในสายอาชีพสร้างสรรค์ - Creative Product พัฒนาสินค้า ออกแบบสินค้า สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า - Creative Place พัฒนาแหล่งพื้นที่สร้างสรรค์/เมืองรอง
<p>2. โครงการพัฒนาส่งเสริม ขยายช่องทางการตลาดสู่การสร้างรายได้ที่ยั่งยืน</p>	<p>1.3 วิเคราะห์และประเมินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>1.4 ให้คำปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงในเชิงธุรกิจแก่ชุมชน รวมไปถึงการแนะแนวทางพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน</p> <p>1.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมการขายสินค้าชุมชนร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสายการบิน เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรองและส่งเสริมการกระจายรายได้สู่เมืองรอง ผ่านเส้นทางที่มีการเชื่อมโยงจากเมืองหลักสู่เมืองรองที่มีสนามบินรองรับ</p> <p>1.6 จัดกิจกรรมเชื่อมโยงผู้ประกอบการชุมชนกับผู้ประกอบธุรกิจช่องทางต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อขยายช่องทางการตลาดให้มากขึ้น อาทิ ร้านค้าประชารัฐ สายการบิน ร้าน Modern Trade ร้านค้าของที่ระลึก และร้านค้าออนไลน์ เป็นต้น</p>
<p>3. โครงการประกวดสุดยอดตลาดชุมชนต้นแบบเพื่อธุรกิจและท่องเที่ยวท้องถิ่น</p>	<p>1.7 จัดประกวดสุดยอดตลาดชุมชนต้นแบบเพื่อธุรกิจและการท่องเที่ยวท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการและวางแผนธุรกิจอย่างยั่งยืน</p> <p>1.8 ให้ธุรกิจต้นแบบที่ได้รับรางวัลร่วมถ่ายทอดประสบการณ์และสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน</p> <p>1.9 ร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการและสร้างแรงบันดาลใจผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดการขยายผลและต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้อย่างยั่งยืน</p>
<p>4. โครงการพัฒนาต้นแบบร้านอาหารริมทาง หรือ Street Food</p>	<p>1.10 รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับกฎระเบียบ รูปแบบการดำเนินธุรกิจและรูปแบบการให้บริการ</p> <p>1.11 ศึกษาตัวอย่างร้าน Street Food ที่ประสบความสำเร็จ</p> <p>1.12 กำหนดและออกแบบต้นแบบร้านอาหารให้สอดคล้องกับ Street Food แต่ละประเภท</p> <p>1.13 จัดฝึกอบรมแนวทางการดำเนินธุรกิจที่ได้มาตรฐานและถูกต้องแก่ผู้ประกอบการ</p> <p>1.14 จัดกิจกรรมพบปะเจรจาการค้ากับผู้ให้บริการ/ผู้ผลิต/ผู้จัดจำหน่ายรถจำหน่ายอาหาร ภาชนะ และอุปกรณ์ต่างๆ</p> <p>1.15 ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อเชิญชวน Street Food เข้าร่วมโครงการ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นทั้งด้านสุขอนามัยและรสชาติและนิยมบริโภค Street Food เพิ่มมากขึ้น</p>

สรุป

ในบทนี้ได้นำเสนอประเด็นเปรียบเทียบระหว่างไทยกับต่างประเทศใน 3 หัวข้อ ได้แก่ (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และ SMEs (2) สังคมและภาคธุรกิจ และ (3) การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ โดยได้ข้อสรุปว่า ประเทศไทยมีการเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประเทศที่มีความก้าวหน้า หากแต่อุปสรรคที่อาจถูกมองข้ามไป คือ ความเข้าใจของระดับปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสื่อสารถ่ายทอด และการสร้างจิตสำนึกร่วม ความเข้าใจ และทัศนคติของเอกชนทุกระดับ ทั้งท้องถิ่น SMEs และรายใหญ่ และความร่วมมือร่วมใจของภาครัฐ และเอกชนต่อแนวทางธรรมาภิบาล และการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพ

ในบทที่ 4 นี้ ได้นำเสนอตัวอย่างแนวทางโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยนำเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เป็นทิศทางและกรอบแผนงาน เพื่อผลักดันการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตท้องถิ่น SMEs โดยทิศทางนี้บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐและธุรกิจ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความเข้มแข็งของธรรมาภิบาล

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นให้พัฒนาก้าวหน้าเป็นกำลังสำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขัน การเติบโตแบบทั่วถึง และการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทิศทางยุทธศาสตร์ของไทยได้บูรณาการทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับทิศทางใหญ่ของโลกและยุทธศาสตร์ของประเทศที่สำคัญของโลก

จากการศึกษาในบทข้างต้น ได้พบอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน อันได้แก่ ปัญหาด้านทักษะฝีมือแรงงาน คุณภาพสินค้าและบริการ เทคโนโลยีการผลิต การใช้นวัตกรรม การบริหารจัดการ การรับรู้ข่าวสารข้อมูล การตลาด คู่แข่ง/คู่ค้า เงินทุน การเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ ทัศนคติและมุมมอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความล่าช้าในภาคการผลิตและภาคธุรกิจของไทยอย่างมาก

นอกจากนี้ ยังได้พบว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ ทั้งความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป และจำเป็นในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการภายในกิจการ การค้าบนโลกอินเทอร์เน็ต ecommerce กำลังทดแทนร้านค้ารูปแบบเดิม การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตต้นน้ำ ผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิตและการค้าระหว่างประเทศ (Supply Chain) จะได้รับผลกระทบจาก One Belt One Road การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภค สินค้าและธุรกิจที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและรสนิยมการบริโภค Mega Trend

อนึ่ง ทิศทางของรัฐบาลได้กำหนดให้การสนับสนุนของภาครัฐต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยวางเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยการสร้างขีดความสามารถ รวมถึงการใช้เทคโนโลยี และ ecommerce การปรับปรุงความรู้ความชำนาญการด้านการค้า และการสนับสนุนการบริการ

เมื่อวิเคราะห์นโยบายและแผนงานที่ดำเนินการในต่างประเทศ เห็นได้ว่า ประเทศที่เศรษฐกิจก้าวหน้า ล้วนให้ความสำคัญต่อนโยบายและแผนงาน ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี แรงงาน และการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs พบว่าทุกประเทศมีการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานชัดเจน ทั้งนี้ ได้พบตัวอย่างที่น่าสนใจ อาทิ สิงคโปร์ มีหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งสอนให้สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ plugged สำนึกเกี่ยวกับการรักประเทศ บทบาทของการเป็นพลเมืองสิงคโปร์และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนส่วนตน ในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถม สำหรับเกาหลีใต้ อัตราที่ SMEs เข้ามาบ่มเพาะมีโอกาสเกิดเป็น

startup ถึง 80% ในขณะที่ ญี่ปุ่นรัฐบาลมีแผนการในอนาคตที่จะเพิ่มมาตรการความเข้มแข็งและความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงินและการรับประกันสินเชื่อทางธุรกิจ เพื่อที่จะพร้อมรับกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนจีนได้กำหนดเป้าหมายที่จะเป็นผู้นำนวัตกรรมโลก ในปี ๒๕๗๓ โดยอุตสาหกรรมการผลิตหลักของประเทศ จะมุ่งเน้นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง เปลี่ยนจากประเทศ "ผู้ตาม" ไปสู่ประเทศ "ผู้นำ" ด้านนวัตกรรม และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้าน R&D เป็นร้อยละ ๒.๘ ของ GDP

ในด้านสังคมและภาคธุรกิจ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย (สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ และฟินแลนด์) ได้นำแนวทางรัฐสวัสดิการมาใช้ ในขณะที่เพื่อนบ้านในยุโรปเกือบทุกประเทศมีปัญหาเศรษฐกิจรุนแรง เศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียกลับมีภูมิคุ้มกันสูง สามารถที่จะขยายตัวได้ต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐสวัสดิการอาจเป็นอีกทางเลือกสำหรับประเทศไทยได้

นอกจากนี้ ในหลายประเทศได้ใช้แนวทางของการกระตุ้นเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ อาทิ การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Public-Private Partnership : PPP) การนำเงินหรือทรัพย์สินมาเป็นทุนดอกผลแล้วนำไปให้ความช่วยเหลือแก่สังคมโดยที่เงินต้นยังคงอยู่ หรือ Social Enterprise และการที่บริษัทขนาดใหญ่ช่วยเหลือสังคมในรูปแบบ Philanthropy เป็น Corporate Social Responsibility (CSR)

สุดท้าย การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ต้องอาศัยนโยบายและแผนงานด้านการบริหาร ภาวะเปื่อย และความเข้มแข็งของระบบธรรมาภิบาลของประเทศ Governance ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของหลักการของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

บทวิจัยนี้ได้เสนอแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน การผลักดันฐานรากสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างทั่วถึง และการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์แก้ปัญหาความยากจนของประเทศ ยกกระดับฐานะผู้มีรายได้น้อย และการบูรณาการกับโครงการในลักษณะเดียวกัน เช่น การตลาด การสร้างรายได้ การใช้ประโยชน์ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์

นโยบายดังกล่าวนี้ เป็นกระตุ้นให้ SMEs ในเมืองใหญ่และในชุมชนฐานราก นำใช้ความคิดสร้างสรรค์ผนวกการใช้นวัตกรรม รวมถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลิตสินค้าและบริการ นำรายได้สู่ตนเองและท้องถิ่น สร้างเสริมเศรษฐกิจและแก้ปัญหารายได้ต่ำ โดยทุกภาคส่วนในสังคมร่วมมือกัน ทั้งรัฐและเอกชน และดึงเอกชนรายใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมด้านองค์ความรู้ การตลาด และเงินทุน นับเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมครบวงจร แต่การที่จะประสบความสำเร็จและยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับธรรมาภิบาลของภาครัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และทัศนคติ มุมมอง ความซื่อสัตย์ ความตั้งใจจริงของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป แนวทางสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน จากบทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยกับต่างชาติ พบหลักสำคัญ 3 ประการ ที่ทุกประเทศ รวมทั้งไทย ได้นำมาใช้ 1. เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก 2. สังคมและภาคธุรกิจ 3. การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ

จึงอาจกล่าวได้ว่า ทิศทางของประเทศไทยได้ถูกกำหนดมาอย่างดีและถูกต้อง แต่ปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่

1. ความเข้าใจและความร่วมมือที่ถ่องแท้ของทุกภาคส่วน
2. การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ
3. ทักษะคน ชุมชน SMEs และท้องถิ่น ที่ขาดความเข้าใจแนวทางการเปลี่ยนแปลงของโลก ขาดความตั้งใจที่จะยืนหยัดด้วยตนเอง ไม่เรียกร้องความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวและที่สำคัญ ขาดทัศนคติการมองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
4. กฎหมาย กฎระเบียบ ที่ไม่สะท้อนต่อโลกปัจจุบัน และกฎระเบียบที่ขาดความเคร่งครัด
5. การบริหารโดยธรรมาภิบาล ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และความซื่อสัตย์ อันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดของการบริหารประเทศและบริหารกิจการ ที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ แต่ยังหละหลวมด้านการสร้าง “คนและสังคมแห่งคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และความซื่อสัตย์” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของชาติ ประเทศสแกนดิเนเวีย และญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างอันดีของประเทศที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน

รัฐบาลจะต้องเพิ่มความสำคัญด้านจริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณ และทัศนคติของประชาชน โดยปลูกฝังตั้งแต่รุ่นแม่สู่รุ่นลูก ตั้งแต่การเลี้ยงดูก่อนปฐมวัย เพื่อสร้างสังคมที่สานต่อเสริมสร้างเศรษฐกิจยุคใหม่ของไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

อติคม คุณาวุฒิ. New economic model กระบวนทัศน์เศรษฐกิจใหม่ กับความจำเป็นของธรรมาภิบาล และประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : WAY of BOOK, 2559.

รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

สมชัย จิตสุชน และคณะ. “สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560”. เอกสารวิจัย, 2554.

สมชัย จิตสุชน และคณะ. “โครงการศึกษาวิจัยการลงทุนด้านสังคมภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการปรับตัวสู่สังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้”. รายงานวิจัย, 2552.

สมชัย จิตสุชน และจิราภรณ์ แผลงประพันธ์. “โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้”. รายงานวิจัย, 2556.

สมชัย จิตสุชน. “Synthesis Report Year 1: การยกระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจระยะยาวของไทย: มุมมองและข้อเสนอแนะเชิงสถาบัน”. งานวิจัย, 2560.

สมชัย จิตสุชน. “Synthesis Report Year 2: ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย”. งานวิจัย, 2560.

“New Development Model โมเดลใหม่การพัฒนาเศรษฐกิจไทย”. งานวิจัย, 2559.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ธร ปิติตล. “การสร้างความทั่วถึงและความโปร่งใสดำเนินการตั้งงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (participatory budgeting) ข้อเสนอสำหรับพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย”. เอกสารทางวิชาการภายใน. 2556.

นณริฎ พิศลยบุตร. “Educational Inequality: Evidence from PISA 2012”. เอกสารทางวิชาการภายใน. 2557.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)”. 24 สิงหาคม 2560.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564”. 2 กุมภาพันธ์ 2560.

เอกสารประกอบการประชุม อบรม สัมมนา

ณัฐสิฏ รักษ์เกียรติวงศ์. “แก้โจทย์ยากของประเทศว่า ไทยจะรับมือและทำมาหากินอย่างไรในยุคแห่งความปั่นป่วนทางเทคโนโลยี Care Economy, Craft Economy, Creative Economy, Technology disruption”. ใน สัมมนาประจำปี ทีดีอาร์ไอ.

ณณริฎ พิศลยบุตร และคณะ. “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21”. ใน สัมมนาวิชาการประจำปี ทีดีอาร์ไอ. ประจัน จันตอง, พลอากาศเอก. (2561). ใน การประชุมคณะกรรมการนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ครั้งที่ 1/2561 (4 พฤษภาคม 2561).

อัมมาร สยามวาลา และสมชัย จิตสุชน. (2550). “แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน: เสรีนิยมประชาชนนิยม หรือรัฐสวัสดิการ”. ใน งานสัมมนาวิชาการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยประจำปี 2550.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรุงเทพธุรกิจ. “เปิด4โมเดลใหม่พัฒนาเศรษฐกิจ ดึงไทยพันกับดัก”. 9 สิงหาคม 2559. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/711494,2561>.

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, สำนัก. “อุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.boi.go.th/upload/content/Magazine201610_92735.pdf,2559.

คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป. “นโยบาย CSR ของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://intelligence.masci.or.th/intelligence/article_detail.php?articleid=31,2552.

จำลักษณ์ ขุนพลแก้ว. “ตามดูอุตสาหกรรม 4.0 ในเกาหลี”. กรุงเทพธุรกิจ, 21 พฤศจิกายน 2559. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639500,2561>.

ชุติมา อริยะวัตรกุล . “บทบาทของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเมืองจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/china-economic-business/result.php?SECTION_ID=460&ID=13570,2553.

ฐานเศรษฐกิจ. “สิงคโปร์เตรียมขง Growth Map ขับเคลื่อนศก.ด้วยนวัตกรรม”. 11 มกราคม 2560. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thansettakij.com/content/123820,2561>.

- ธัญมัย เจียรกุล. “ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.tcithaijo.org/index.php/executivejournal/article/download/81168/64580,2557>.
- ธานี ชัยวัฒน์, พลอยไพลิน ถิ่นกาญจน์ และ ก้องภพ วงศ์แก้ว. “‘Inclusive Growth’ ทางลดความเหลื่อมล้ำที่เป็นไปได้”. กรุงเทพธุรกิจ, 28 มกราคม 2559. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/636769,2561>.
- ปรีดี บุญซื่อ. “การศึกษาเพื่อความมั่นคงของประเทศ แบบอย่างของเยอรมนีและญี่ปุ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://thaipublica.org/2017/07/pridi56/,2560>.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. “การลงทุนสุนทาน”. กรุงเทพธุรกิจ, 19 มิถุนายน 2558. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634830,2561>.
- วีรทัศน์ อิงคภัทรางกูร. “โลกเปลี่ยน ... เทคโนโลยีเปลี่ยน เปิด 7 นวัตกรรม พลิกโฉมวงการ ‘ไฟฟ้า’ไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://greennews.agency/?p=14063,2560>.
- อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ. “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2774,2554.
- อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ. “Thailand’s Creative Economy”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/nesdb_en/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=4174,2553.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. “การผูกขาดกับความเหลื่อมล้ำใจภาคธุรกิจ โครงการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความ เป็นธรรมในสังคม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/05/A151_Chapter2.pdf,2561.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และ ธารทิพย์ ศรีสุวรรณเกศ. “Thailand 4.0” ฝันไกลแล้ว SMEs ไทยไปถึงได้แค่ไหน. กรุงเทพธุรกิจ, 18 พฤษภาคม 2560. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641293,2561>.
- แอนดรูว์ กลาส . “คู่มือสร้างศูนย์รวมความคิดสร้างสรรค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.britishcouncil.or.th/sites/default/files/creative-hubkit-thai_final.pdf.,2561.

ภาษาต่างประเทศ

Electronic Data Base

OECD. “Embracing Innovation in Government Global Trends 2018”. (Online). Available : <http://www.oecd.org/gov/innovative-government/embracing-innovation-in-government-2018.pdf>,2018.

OECD. “Investing in Integrity for Productivity”. (Online). Available : <http://www.oecd.org/gov/ethics/investing-in-integrity-for-productivity.pdf>,2018.

OECD. “The Megaregion of Western Scandinavia”. (Online). Available : <http://www.oecd.org/publications/oecd-territorial-reviews-the-megaregion-of-western-scandinavia-9789264290679-en.htm>,2018.

Sönmez, Murat. “Could Japan become a role model for the Fourth Industrial Revolution”. (Online). Available : <https://www.weforum.org/agenda/2018/07/could-japan-become-a-role-model-for-the-fourth-industrial-revolution>,2018.

Wending, C., J. Radisch and S. Jacobzone. “The Use of Social Media in Risk and Crisis Communication”. (Online). Available : https://read.oecd-ilibrary.org/governance/the-use-of-social-media-in-risk-and-crisis-communication_5k3v01fskp9s-en#page1,2013.

Wucker, Michele. “How to have a good Fourth Industrial”. (Online). Available : <https://www.weforum.org/agenda/2018/06/how-to-have-a-good-fourth-industrial-revolution-62ea95e5-16ce-4850-b6f6-f8a88b5690ed>,2018.

“World Economic Forum Annual Meeting 2018 Creating a Shared Future in a Fractured World”. (Online). Available : http://www3.weforum.org/docs/WEF_AM18_Report.pdf,2018.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางวรรณภรณ์ เกตุทัต
วัน เดือน ปีเกิด	2 ธันวาคม 2506
การศึกษา	ปริญญาโท บริหารรัฐกิจ (Master of Public Administration) Pennsylvania State University สหรัฐอเมริกา ปริญญาตรี รัฐศาสตร์การทูต University of California, San Diego สหรัฐอเมริกา
ประวัติการทำงานโดยย่อ	
กุมภาพันธ์ 2560 – ปัจจุบัน	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
15 ตุลาคม 2557	ผู้อำนวยการสำนักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเอเชีย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
1 พฤษภาคม 2554	หัวหน้ากลุ่มงานธุรกิจบริการ 2 สำนักธุรกิจบริการและโลจิสติกส์- การค้า กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
1 มีนาคม 2551	หัวหน้ากลุ่มงานกิจกรรมพิเศษ สำนักกิจกรรมส่งเสริมการส่งออก กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
15 กันยายน 2549	อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายการพาณิชย์) ณ กรุงวอร์ซอ
20 สิงหาคม 2545	หัวหน้ากลุ่มงานแผนงานประชาสัมพันธ์ สำนักเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
8 กรกฎาคม 2534	เข้ารับราชการกรมส่งเสริมการส่งออก (ชื่อเดิม)
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
รางวัล	ข้าราชการดีเด่น ประจำปี 2560 เพชรพาณิชย์ ประจำปี 2561

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ชื่อเรื่อง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรงและยั่งยืนเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ผู้วิจัย นางวรรณภรณ์ เกตุทัต

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญด้วยอำนาจของพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมขั้นสูง ซึ่งมีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในแง่บวกและลบ และจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

รัฐบาลไทยตระหนักถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องวางนโยบายตั้งรับและใช้ประโยชน์จากกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ นโยบาย Thailand 4.0 ที่รองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานราชการนำไปจัดทำแผนงาน ปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่า จะขอใช้โอกาสนำเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ผ่านการจัดทำงานวิจัยให้กับสถาบันป้องกันราชอาณาจักรนี้

งานวิจัยฉบับนี้จะนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข็งแรงและ “มั่นคง ยั่งยืน” ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม หรือ Industrial 4.0 ต่อยอดจากนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลวางไว้ โดยที่จะให้ความสำคัญกับ “ความมั่นคงและยั่งยืน” มากกว่าความเจริญทาง เศรษฐกิจ การค้า การลงทุนต่างๆ ไป ซึ่งผู้วิจัยจะเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินงานในหลากหลาย ประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับไทย และเพื่อ “รู้เขารู้เรา” ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์ พบว่าความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการค้า การเงิน การลงทุน เท่านั้น หากแต่ปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการ “พัฒนาสู่ความมั่นคงและยั่งยืน” ได้แก่ (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) (2) สังคม คุณธรรม มนุษยธรรม (Philanthropy) และ (3) การบริหารและกฎหมาย ภาวะเปี่ยม (Good Governance) ซึ่งงานวิจัยนี้ จะสรุปผลจากการศึกษาและร่างข้อเสนอแนะ อันจะสามารถนำไปปรับใช้กับประเทศไทย เพื่อจะนำไปสู่การสร้าง ความแข็งแรงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยแผนการพัฒนาที่สำคัญต้องกว้างขวาง ครอบคลุมทั่วถึง และให้ ความสำคัญต่อฐานรากของเศรษฐกิจทุกชุมชนที่มีขีดรายได้ที่มั่นคง เพื่อความผาสุกอย่างยั่งยืนของ ประชาชนทุกระดับในประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจท้องถิ่นของไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
3. เพื่อเสนอแนะแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นไทยอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ครอบคลุมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยมุ่งประเด็นความยั่งยืนในระยะยาว โดยที่ “เศรษฐกิจท้องถิ่น” มีขอบเขตครอบคลุมผู้ประกอบการระดับกลางและย่อม อันประกอบด้วยนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน บุคคลธรรมดา รวมถึงชาวบ้านในชุมชนฐานราก ทั้งต่างจังหวัดและในเมืองใหญ่ด้วย ที่ล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ

การวิจัยนี้จะวิเคราะห์และเสนอแนะแนวคิดด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึง การบริหาร เพื่อให้ครอบคลุมมิติสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย โดยในส่วนของงานวิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้หยิบยกตัวอย่างประสบการณ์และแผนงานจากต่างประเทศหลายแห่ง ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์นำมาปรับใช้กับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ บทความ เอกสารการประชุม การสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในบทข้างต้น ได้พบอุปสรรคของเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน อันได้แก่ ปัญหาด้านทักษะฝีมือแรงงาน คุณภาพสินค้าและบริการ เทคโนโลยีการผลิต การใช้นวัตกรรม การบริหารจัดการ การรับรู้ข่าวสารข้อมูล การตลาด คู่แข่ง/คู่ค้า เงินทุน การเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ ทัศนคติและมุมมอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความล่าช้าในภาคการผลิตและภาคธุรกิจของไทยอย่างมาก

นอกจากนี้ ยังได้พบว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ

และธุรกิจ ทั้งความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป และจำเป็นในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการภายในกิจการ การค้าบนโลกอินเทอร์เน็ต

ecommerce กำลังทดแทนร้านค้ารูปแบบเดิม การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ สำหรับเกษตรกร ผู้ผลิตต้นน้ำ ผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิตและการค้าระหว่างประเทศ (Supply Chain) จะได้รับผลกระทบ จาก One Belt One Road การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภค สินค้าและธุรกิจที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและรสนิยมการบริโภค Mega Trend

อนึ่ง ทิศทางของรัฐบาลได้กำหนดให้การสนับสนุนของภาครัฐต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยวางเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยการสร้างขีดความสามารถ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและ e-commerce การปรับปรุงความรู้ความชำนาญการด้านการค้า และการสนับสนุนการบริการ

เมื่อวิเคราะห์นโยบายและแผนงานที่ดำเนินการในต่างประเทศ เห็นได้ว่า ประเทศที่เศรษฐกิจก้าวหน้า ล้วนให้ความสำคัญต่อนโยบายและแผนงาน ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี แรงงาน และการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs พบว่าทุกประเทศมีการจัดทำยุทธศาสตร์ และแผนงานชัดเจน ทั้งนี้ ได้พบตัวอย่างที่น่าสนใจยิ่ง อาทิ สิงคโปร์ มีหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งสอนให้สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักประเทศ บทบาทของการเป็นพลเมืองสิงคโปร์และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนส่วนตนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถม สำหรับเกาหลีใต้ อัตราที่ SMEs เข้ามาบ่มเพาะมีโอกาสเกิดเป็น startup ถึง 80% ในขณะที่ ญี่ปุ่นรัฐบาลมีแผนการในอนาคตที่จะเพิ่มมาตรการความเข้มแข็งและความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงินและการรับประกันสินเชื่อทางธุรกิจ เพื่อที่จะพร้อมรับกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนจีนได้กำหนดเป้าหมายที่จะเป็นผู้นำนวัตกรรมโลก ในปี ๒๕๗๓ โดยอุตสาหกรรมการผลิตหลักของประเทศ จะมุ่งเน้นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง เปลี่ยนจากประเทศ "ผู้ตาม" ไปสู่ประเทศ "ผู้นำ" ด้านนวัตกรรม และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้าน R&D เป็นร้อยละ ๒.๘ ของ GDP

ในด้านสังคมและภาคธุรกิจ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย (สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ และฟินแลนด์) ได้นำแนวทางรัฐสวัสดิการมาใช้ ในขณะที่เพื่อนบ้านในยุโรปเกือบทุกประเทศมีปัญหาเศรษฐกิจรุนแรง เศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียกลับมีภูมิคุ้มกันสูง สามารถที่จะขยายตัวได้ต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐสวัสดิการอาจเป็นอีกทางเลือกสำหรับประเทศไทยได้

นอกจากนี้ ในหลายประเทศได้ใช้แนวทางของการกระตุ้นเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ อาทิ การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Public-Private Partnership : PPP) การนำเงินหรือทรัพย์สินมาเป็นทุนขาดอกผลแล้วนำไปให้ความช่วยเหลือแก่สังคมโดยที่เงินต้นยังคงอยู่ หรือ Social Enterprise และการที่บริษัทขนาดใหญ่ช่วยเหลือสังคมในรูปแบบ Philanthropy เป็น Corporate Social Responsibility (CSR)

ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ต้องอาศัยนโยบายและแผนงานด้านการบริหาร กฎระเบียบ และความเข้มแข็งของระบบธรรมาภิบาลของประเทศ Governance ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของหลักการของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป จากบทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยกับต่างชาติพบหลักสำคัญ 3 ประการ สู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งทุกประเทศ รวมทั้งไทย ได้นำมาใช้ (1) เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เปลี่ยนโลก (2) สังคมและภาคธุรกิจ

(3) การบริหารและกฎหมาย กฎระเบียบ จึงอาจกล่าวได้ว่า ทิศทางของประเทศไทยได้ถูกกำหนดมาอย่างดีและถูกต้อง

บทวิจัยนี้ได้เสนอแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นสู่ความมั่งคั่ง โดยใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวทางสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน นำความคิดสร้างสรรค์ผนวกการใช้นวัตกรรม รวมถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลิตสินค้าและบริการ ยกระดับฐานะผู้มีรายได้น้อย และการบูรณาการกับโครงการในลักษณะเดียวกันร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคมทั้งรัฐและเอกชน ดึงเอกชนรายใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมด้านองค์ความรู้ การตลาด และเงินทุน แต่การที่จะประสบความสำเร็จและยั่งยืนขึ้นอยู่กับธรรมาภิบาลของภาครัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และทัศนคติ มุมมอง ความซื่อสัตย์ ความตั้งใจจริงของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

อนึ่ง การผลักดันการขยายตัวของภาคธุรกิจที่ก้าวกระโดดอาจจะนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งขณะนี้ ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางด้านนี้สูงเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยเฉลี่ย 58% ของทรัพย์สินทั้งประเทศเป็นของประชากรเพียง 1% และประชากรผู้ร่ำรวยที่สุด 10% แรกควบคุมถึง 80% ของทรัพย์สินทั้งสิ้นของประเทศ ความไม่เท่าเทียมนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการในชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สร้างประเทศไทยให้มีความมั่งคั่ง แต่ช่องว่างระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และธุรกิจชุมชนนี้ และความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนนี้ จะเป็นอุปสรรคความมั่นคง และยั่งยืนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

บทวิจัยฉบับนี้จึงขอเสนอแนวทางจัดปัญหาอุปสรรคต่อการก้าวไปสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

1. ผลักดันการแก้ไขและจัดทำมาตรการป้องกันปัญหาความเหลื่อมล้ำเร่งด่วน โดยผลักดันโครงการเสริมขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการชุมชน และธุรกิจขนาดเล็ก รวมถึงการขยายจำนวนของสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนและสร้างความเข้มแข็งโดยการให้องค์ความรู้และความช่วยเหลือด้านการตลาด ปรับปรุงแนวทางและกฎระเบียบการแข่งขันทางการค้าและการมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกภาคส่วนของสังคม และสร้างมาตรการปกป้องคุ้มครองเศรษฐกิจชุมชนจากการเสียเปรียบทางการค้า ปฏิรูปเชิงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ เพื่อกระจายทรัพย์สินและความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและ

เสมอภาค โดยใช้มาตรการปฏิรูประบบภาษี การคลัง การเงิน การธนาคาร การถือครองสิทธิในทรัพย์สิน ต่างๆ และกำหนดมาตรการคืนภาษีให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยโดยตรง

2. การจัดทำแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องทั้งระบบ ครอบคลุมทั่วถึงทุกภาคส่วน และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกทั้งเชื่อมโยงกับแผนงานของรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานเอกชน โดยนำระบบสมองกลอัจฉริยะ หรือ Artificial Intelligent มาใช้

3. การผลักดันการบังคับใช้กฎหมายและให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกของสังคมในการเคารพกฎหมาย โดยตั้งคณะทำงานศึกษาวิเคราะห์ต้นเหตุแห่งปัญหาของการไม่เคารพกฎหมาย วางแผนงานแก้ไขที่ต้นเหตุอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง สร้างจิตสำนึกในสังคม ทัศนคติและพฤติกรรมของสังคม ปรับปรุงกฎหมายที่เคร่งครัดและไม่ทันต่อยุคสมัย และจัดทำแนวทางกำกับดูแลการใช้กฎหมาย อีกทั้ง ปรับโครงสร้างของหน่วยงานที่ควบคุมกฎหมายให้มีความเข้มแข็ง เปลี่ยนแปลงบุคลากรตามความจำเป็น ที่สำคัญ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องเป็นตัวอย่างของการเคารพกฎหมาย

4. สร้างความเข้าใจและความร่วมมือของทุกภาคส่วน ใช้ช่องทางการสื่อสารในโลกยุคปัจจุบัน และสร้างกระแสผ่านผู้มีอิทธิพลทางความคิด หรือ influencer เช่น นักร้อง นักแสดง นักกีฬา นักธุรกิจรุ่นใหม่ ผู้มีชื่อเสียงในชุมชน บุคคลมีชื่อเสียงในวงการต่างๆ เป็นกระบอกเสียง โดยใช้การสื่อสารที่มี personal touch

5. สร้างสังคมแห่งธรรมาภิบาล เชิดชูคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดของการบริหารประเทศและบริหารกิจการ ที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน